

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
BÖLGE ÇALIŞMALARI ENSTİTÜSÜ

MALTA DIŞ POLİTİKASINDA AFRİKA

Yüksek Lisans Tezi

Necdet Burak ÖZYURT

Afrika Çalışmaları Anabilim Dalı

ARALIK 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
BÖLGE ÇALIŞMALARI ENSTİTÜSÜ

MALTA DIŞ POLİTİKASINDA AFRİKA

Yüksek Lisans Tezi

Necdet Burak ÖZYURT

Afrika Çalışmaları Anabilim Dalı

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Enver ARPA

ARALIK 2024

ETİK BEYANI

Bu tezde yer alan yazılı, görsel ve işitsel tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar ve etik ilkeler çerçevesinde toplayıp sunduğumu; başka kaynaklardan aldığım bilgileri bilimsel normlara uygun olarak metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi ve kaynak gösterilen kısımlar dışında tezimin kendi özgün çalışmam olduğunu beyan ederim.

İmza:

Adı Soyadı: Necdet Burak ÖZYURT

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının son halini almasında yaptığı değerli katkı ve yönlendirmeleri dolayısıyla tez danışmanım Prof. Dr. Enver Arpa ve tıpkı danışmanım gibi her aradığımda beni dinleyen, her soruma içtenlikle yanıt veren, benim ve diğer arkadaşlarım için bir hocadan çok daha fazlası olan Doç. Dr. Mürsel Bayram'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, kendimi geliştirmemi sağlayan tüm koşulları adeta önüme seren biricik anneme, yüksek lisansa başladığım tarihten tezi tamamladığım ana kadar sabır ve anlayışla yanımda olan, desteğini hiç esirgemeyen çok sevdiğim eşime ve bu süreçte hayatımıza giren, bitmeyen enerjisiyle yaşamımızı güzelleştiren canım kızıma çok teşekkür ederim. Ayrıca süreç boyunca onlara ayıramadığım vakit için eşim ve kızımın anlayışına sığınıyorum. Yüksek lisans ve tez yazım sürecim boyunca desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Alpaslan Arslan, Hatice Zehra Büyüktavşan, Begüm Gün, Mihraç Küpeli ve Seda Kül'e çok teşekkür ederim.

Tezimle ilgili söyleşi davetimi geri çevirmeyen Malta'nın Afrika Birliği Daimî Temsilcisi ve Etiyopya Büyükelçisi Sayın Ronald Micallef'e teşekkürlerimi sunarım. Tezi yazarken Malta'ya dair verdiği bilgilerle ufkumu açan, ihtiyacım olan her anda büyük bir nezaketle yardımcı olmaya çalışan, erişemediğim makaleleri benimle paylaşan ve teze derinlik katan yanıtlarıyla sorularımı cevaplayan Malta Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Görevlisi Sayın Andre P. DeBattista'ya şükranlarımı ifade ederim.

Son olarak tez çalışmamın, Türkçe literatürde eksik olan Malta'nın Afrika Politikası konusundaki boşluğa katkı sunmasını ve Afrika ile ilgili çalışma yapacak öğrenci ve akademisyenlere kaynak oluşturmasını umarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	x
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	6
1.2. Araştırmanın Metodolojisi ve Özgünlüğü	6
II. BÖLÜM	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE:	7
KÜÇÜK DEVLET DIŞ POLİTİKASI VE MALTA	7
1.1. Küçük Devlet Kavramı	7
1.2. Malta	16
III. BÖLÜM	22
MALTA DIŞ POLİTİKASI	22
1.1. Soğuk Savaş Dönemi	22
1.2. Soğuk Savaş Sonrası Dönem	36
IV. BÖLÜM	45
MALTA'NIN AFRİKA POLİTİKASI	45
1.1. Malta'nın Afrika ile İlişkilerinde Akdeniz ve Libya Faktörü	45
1.2. Malta'nın Afrika'daki Siyasi ve Diplomatik Faaliyetleri	52
1.2.1 Malta'nın Afrika'daki Diplomatik Misyonları	52
1.2.2 Malta ve Afrika Ortaklık Strateji Belgesi: 2020-2025	53
1.2.3 Malta'nın Afrika'daki Çok Taraflı Diplomatik İlişkileri	61
1.3. Malta'nın Göç Politikası	64
1.4. Malta'nın Afrika'ya Dini Etkisi ve Misyonerlik Faaliyetleri	70
1.5. Malta'nın Afrika'daki Eğitim Diplomasisi	72
V. BÖLÜM	75
MALTA'NIN AFRİKA'DA İKTİSADİ FAALİYETLERİ	75
1.1. Malta'nın Gana ile İktisadi İlişkileri	78

1.2. Malta'nın Etiyopya ile İktisadi İlişkileri	80
1.3. Malta'nın Güney Afrika ve Namibya ile İktisadi İlişkileri	82
1.4. Malta'nın Ruanda ile İktisadi İlişkileri	83
1.5. Malta'nın Libya ile İktisadi İlişkileri	84
1.6. Malta'nın Tunus ile İktisadi İlişkileri	84
1.7. Malta'nın Mısır ile İktisadi İlişkileri	85
1.8. Malta'nın Seyşeller ile İktisadi İlişkileri	85
1.9. Malta'nın Afrika'daki Lojistik Potansiyeli	86
1.10. Malta'nın Afrika'daki Kalkınma Politikaları	88
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	95
ÖZGEÇMİŞ	105

ÖZET

MALTA DIŞ POLİTİKASINDA AFRİKA

ÖZYURT, Necdet Burak

Yüksek Lisans, Afrika Çalışmaları Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Enver ARPA

Aralık 2024

Bu tez çalışması, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bağımsızlığını kazanmaya başlayan Afrika ülkelerinde Malta Cumhuriyeti'nin yürüttüğü dış politikanın incelenmesini içermektedir. Çalışmada, Malta'nın siyasi yapısı, tarihi ve ülkenin genel olarak uyguladığı dış politikadan bahsedilmiş, Afrika ülkeleriyle siyasi ve iktisadi ilişkileri ele alınmıştır. Konumu gereği Afrika'nın özellikle kuzey bölgesi ile güçlü siyasi ve iktisadi ilişkilere sahip olan Malta, dünyada Afrika'ya artan ilginin ve Avrupa ile Afrika arasındaki stratejik konumunun da verdiği motivasyonla küresel eğilimin dışında kalmak istemeyerek; Afrika'nın kuzeyi ile olan bağlarını kıtanın tümüne yaymak istemektedir. Bu bağlamda 2020 yılında Malta Dışişleri ve Ticareti Geliştirme Bakanlığı tarafından 'Malta-Afrika Ortaklık Stratejisi 2020-2025' belgesi ilan edilmiştir. Bu plan aynı zamanda Avrupa Birliği'nde, Avrupa Birliği'nin kendisi dışında bir ülkenin Afrika'ya yönelik başlattığı ilk ortaklık stratejisi programı olması sebebiyle de dikkati çekmektedir. Bu program ile Malta, son yıllarda artan büyüme ve ticaret verileriyle tüm dünyanın dikkatini çeken Afrika pazarında daha fazla yer almak istemektedir. Avrupa Birliği üyesi olması ve coğrafi pozisyonu hasebiyle Birlik ile kıta arasında ticaret köprüsü görevini üstlenebilecek bir ülke potansiyeli taşımaktadır. Öte yandan Malta'nın da birçok Afrika ülkesi gibi eski bir İngiliz sömürgesi olması ve sömürgeci geçmişi bulunmaması, kıtadaki ülkelerle geliştirilecek ilişkiler açısından avantaj olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak Malta'nın Afrika politikasında iktisadi ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi, ülkenin Afrika'ya olan yaklaşımının ana hedefleri arasında yer almaktadır. Valetta'nın hem AB hem de İngiliz Milletler Topluluğu üyesi olması, Afrikalı ülkelerle ilişki geliştirme noktasında önünü açmaktadır. Maltalı yöneticiler, ülkenin konumunun potansiyelini kullanarak AB ile Afrikalı ülkeler arasında ticari, lojistik, diplomatik

köprü olmayı ve ‘kazan kazan’ anlayışı çerçevesinde Afrika’nın sahip olduğu doğal kaynaklar ve nüfus zenginliğinden faydalanmayı arzulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Malta, Afrika, Dış Politika, Diplomasi, Ticaret

ABSTRACT

AFRICA IN MALTA'S FOREIGN POLICY

ÖZYURT, Necdet Burak

Master, Department of African Studies

Supervisor: Prof. Dr. Enver ARPA

December 2024

This thesis examines the foreign policy pursued by the Republic of Malta in African countries that began gaining independence after World War II. The study discusses Malta's political structure, history, and general foreign policy approach, focusing specifically on its political and economic relations with African countries. Due to its geographical position, Malta has strong political and economic ties with Africa, particularly the northern region. Motivated by the growing global interest in Africa and its strategic position between Europe and Africa, Malta aims to extend its connections with North Africa to the entire continent. In this context, Malta announced the "Malta-Africa: Strategy for Partnership Plan 2020–2025" in 2020 through the Ministry for Foreign and Trade Promotion. This plan is notable for being the first strategic partnership program targeting Africa launched by a non-European Union entity within the EU. With this program, Malta seeks a larger presence in the African market, which has drawn global attention recently due to its increasing growth and trade potential. As an EU member and due to its geographical location, Malta has the potential to serve as a trade bridge between the Union and the African continent. Furthermore, Malta's shared colonial history with many African nations as a former British colony, along with its lack of an imperialist past, is seen as an advantage in developing relations with African countries. In conclusion, fostering economic and diplomatic relations is central to Malta's approach to Africa. Being a member of the EU and the Commonwealth of Nations facilitates Valletta's efforts to strengthen ties with African countries. Maltese leaders aim to leverage the country's strategic location to serve as a commercial,

logistical, and diplomatic bridge between the EU and African nations. They aspire to benefit from Africa's abundant natural resources and demographic wealth within the framework of a 'win-win' approach.

Keywords: Malta, Africa, Foreign Policy, Diplomacy, Trade

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AfB	Afrika Birliği
AfCFTA	Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Anlaşması
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı
AGOA	Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası
BM	Birleşmiş Milletler
CEN-SAD	Sahel-Sahra Devletleri Topluluğu
COMESA	Güney Afrika Ortak Pazarı
CIA	ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı
EAC	Doğu Afrika Topluluğu
ECCAS	Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu
IGAD	Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi
İMT	İngiliz Milletler Topluluğu
ECOWAS	Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu
MCAS	Malta Sanat, Bilim ve Teknoloji Koleji
MFTP	Malta Dışışleri ve Ticareti Geliştirme Bakanlığı
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı
NSO	Malta İstatistik Ofisi
ODA	Denizaşırı Kalkınma Yardımı

OIF	Uluslararası Frankofoni Örgütü
PH	Malta İşçi Partisi (<i>Partit tal-Ħaddiema</i>)
PN	Milliyetçi Parti (<i>Partit Nazzjonalista</i>)
PL	İşçi Partisi (<i>Partit Laburista</i>)
REC	Bölgesel Ekonomik Topluluklar
SAA	Sahra Altı Afrika
SADC	Güney Afrika Kalkınma Topluluğu
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
UMA	Arap Mağrip Birliği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Malta'nın Afrika'daki bölgelerle 2018 yılındaki ticaret verileri	76
---	----

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu tez çalışmasında, Akdeniz’de Afrika ile Avrupa kıtaları arasında stratejik bir konuma sahip Malta Cumhuriyeti’nin İkinci Dünya Savaşı’nın ardından bağımsızlığını kazanan Afrika ülkelerine yönelik yürüttüğü dış politika incelenmektedir. Çalışmada, Malta’nın kuruluşundan itibaren siyasi tarihi, uyguladığı genel dış politika ve Afrika ülkeleri ile siyasi, iktisadi, sosyal ve dini yönden kurduğu ilişkiler detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Malta toplumu coğrafi konumu gereği Afrika kıtasıyla tarih boyunca iktisadi ve siyasi ilişkiler içerisinde olmuştur. 18. yüzyılın sonunda adanın İngiliz hâkimiyeti altına girmesinin ardından Malta toprakları, Afrika ve Asya’da yönettikleri sömürge devletler üzerinden sahip oldukları siyasi ve ekonomik çıkarların korunması ve mevcut statükonun sürdürülebilirliği için Londra yönetimi tarafından kritik bir askeri istasyon olarak kullanılmıştır.

Ülke, dünya savaşlarını İngiltere’nin kolonisi olarak geçirmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, Osmanlı İmparatorluğu’na saldıran İngilizler tarafından Akdeniz’de dev bir lojistik merkezi olarak kullanılan Malta, yine İngiliz yönetimi altındaki Mısır ile birlikte Birinci Dünya Savaşı’nın İtilaf Devletleri tarafından kazanılmasında pay sahibi olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde İspanya ve İtalya’daki faşist hareketlerden etkilenen Malta siyaseti, İkinci Dünya Savaşı sırasında, İngiltere toprağı kabul edildiği için Almanya ve İtalya’nın askeri hedefi olmuş, bombalanması sebebiyle büyük zarar görmüştür. Savaşın ‘Müttefik Devletler’ tarafından kazanılmasının ardından dönemin ruhuna da uygun olarak ada ülkesi, tıpkı Afrika’daki sömürge devletler gibi siyasi ve diplomatik araçlarla bağımsızlık mücadelesi vermeye başlamıştır.

Malta, kolonisi olduğu Büyük Britanya İmparatorluğu’ndan 1964 yılında bağımsızlığını elde eder etmez; kendini, İkinci Dünya Savaşı sonrası küresel siyaset sahnesinin en belirleyici unsuru olarak kabul edilen Soğuk Savaş düzeninin ortasında bulmuştur. İkinci Dünya Savaşı

öncesinde, Malta henüz İngiliz sömürgesi altındayken coğrafi konumu gereği özellikle Afrika kıtasının kuzeyindeki ülkeler ile iktisadi ve sosyal ilişkileri olsa da siyasi bağımsızlığını elde etmesinin sonrasında; Soğuk Savaş'ın ülkeleri taraf seçmeye zorladığı bir zeminde Batı blokunda yer almayan, başta Libya ve Mısır olmak üzere Afrika ülkeleri ile siyasi ve iktisadi ilişkiler kurmuş ve geliştirmiştir. Ülkedeki iç siyasi yapı, Soğuk Savaş döneminde Malta'nın dış politikasını da doğrudan etkilemiştir. Bu süreçte dönem dönem, Libya ve Mısır ile yakınlaşan Malta hükümeti, Batılı güçlere karşı denge siyaseti uygulayarak bloklar arası gerginliği kendi çıkarları adına kullanmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından dönüşen dünya düzeninde Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik hedefiyle hareket eden Malta Cumhuriyeti, 2004 yılında bu amacına ulaşmıştır. AB'ye girdikten sonra Batı ile entegrasyonda ilerleme sağlayan Malta, gerek kişi başına düşen milli gelirinde gerekse ulaştığı ticaret verilerinde büyük bir yükselişe imza atmıştır.

2006 yılında Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan 'Malta'nın Stratejik Hedefleri' programı ve 2014'te kaleme alınan 'Malta'nın Dış Politika Kılavuz İlkeleri' belgesi, ülkenin dış politikada yeni bir yola girdiğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu yeni dış politika vizyonunun en önemli ayaklarından biri de ülkenin Afrika ülkeleriyle olan ilişkileri olarak belirtilmiştir. Bu doğrultuda 2020'nin ocak ayında 'Malta-Afrika Ortaklık Strateji Belgesi 2020-2025' ilan edilmiştir. Bu belge, ABD, Rusya, Çin, Türkiye, Güney Kore, Japonya gibi görece büyük devletlerin yanı sıra Malta'nın da Afrika'da hem siyaseten hem de iktisadi olarak var olma niyetinin açık bir işareti olarak okunmuştur. Zira Malta, özellikle AB üyeliğinden sonra büyüyen ekonomisiyle, ülkenin jeostratejik potansiyelini de kullanarak Avrupa ve Afrika kıtaları arasında köprü olma ve kıtada gelişen arza paralel olarak Afrika ülkelerinde yeni pazarlar bulma arayışına girmiştir.

Öte yandan AB üyeleri arasında Afrika ülkeleriyle eşit bir ilişki geliştirebilecek, sömürgeci geçmişi olmayan, aksine; tıpkı Afrikalı ülkeler gibi Batılı güçler tarafından sömürgeleştirilen ve onlarla benzer süreçlerden geçerek bağımsızlığını elde eden başka bir ülke de yoktur. Tüm bunlara coğrafi yakınlık ve tarihi bağlar da eklenince Malta, AB için Afrika kıtasının anahtarı olma şansı ve fırsatına sahiptir.

Tezin giriş bölümünde tezin konusu, amacı, önemi ve araştırmanın metodolojisi paylaşılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde kavramsal çerçeve olarak ‘Küçük Devlet’ kavramı ele alınmış, Malta’nın özellikleri ve dış politikası bu kavram ışığında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Malta’nın kolonyal döneminden günümüze kadar olan siyasi tarihi ve dış politikası dönemlere göre ayrılarak detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İkinci bölümün ilk kısmında Soğuk Savaş Dönemi değerlendirilmiştir. Bu süreç Malta’nın bağımsızlığını kazandığı ve dış politikasının ilk nüvelerinin görüldüğü dönem olduğu için detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Zira bu süreçte Malta’daki siyasi iktidarın kimliği, dış politikanın da şeklini ve yönünü tayin etmiştir.

Bağımsızlık sonrası iç politikada genellikle iki partili bir sistem oluşmuştur. Milliyetçi Parti (*Partit Nazzjonalista* -PN) Avrupa’daki Hristiyan Demokrat, merkez sağ partilere benzetilmektedir. Batı ile güçlü ilişkileri destekleyen, muhafazakâr, gelenekselci, Katolik inancı ile uyumlu bir siyasi görüşe sahiptir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde İspanya ve İtalya’daki faşist hareketlerden etkilenmiştir. Diğer tarafta ise siyasi yelpazenin solunda bulunan İşçi Partisi (*Partit Laburista* - PL) yer almaktadır. Sovyetler Birliği’nin çöküşüne kadar Batı Bloku’na mesafeli bir duruşu olan PL, Dominic Mintoff’un 1971-1981 yılları arasındaki başbakanlığı altında Libya ve Mısır ile stratejik ilişkiler geliştirerek Batı ile olan ilişkilerini dengelemiş, kendi çıkarları için bu iki Afrika ülkesi ile kurduğu stratejik ilişkileri Batı’ya karşı kullanmıştır. İkinci kısımda ise Malta’nın Soğuk Savaş sonrası dönüşen dış politikası ve AB üyeliği süreci değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, Valetta yönetiminin Afrika kıtasında uygulamış olduğu politika ortaya konmuştur. İlk kısımda ülkenin Afrika kıtasıyla ilişkilerinin tarihi ve gelişimi ‘Akdeniz ve Libya Faktörü’ başlığı üzerinden anlatılmıştır. İkinci kısımda Malta’nın Afrika siyaseti ve diplomatik faaliyetleri üç başlık altında incelenmiştir. Bunların ilki, Malta’nın kıtadaki diplomatik misyonlarıdır. İkinci başlık ise 2020 yılında başlatılan Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmeyi amaçlayan 'Malta-Afrika Ortaklık Strateji Planı 2020-2025' belgesidir. Belge detaylı bir şekilde, alt başlıklarıyla ele alınmıştır. Malta'nın 2004 yılında AB üyesi olmasıyla yakaladığı ekonomik büyüme, ülkeyi kendisine yeni ortaklar ve pazar arama yoluna sevk etmiştir. Avrupa ile Afrika kıtası arasındaki stratejik ve eşsiz konumu, Malta'ya birçok alanda siyasi ve iktisadi fırsatlar sunmaktadır. Bu avantajı değerlendirmek isteyen Maltalı yöneticiler, 2020 yılında Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmeyi amaçlayan 'Malta-Afrika Ortaklık Strateji Planı 2020-2025'

programını uygulamaya almıştır. Bu strateji planı çerçevesinde girişimlerini artırmak isteyen Malta, söz konusu plan çerçevesinde Afrika'nın kuzeyi ile var olan ilişkilerini kıtanın diğer bölgeleriyle de geliştirmeyi amaçlamaktadır. Üçüncü başlık altında ise Malta'nın Afrika kıtasındaki çok taraflı diplomatik ilişkileri masaya yatırılmıştır.

Aynı bölümün üçüncü kısmında Malta ile Afrika arasındaki bir diğer önemli konu ve son dönemde önemi artan göç meselesi incelenmiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından küreselleşme düşüncesi ile insanların mobilitesi artmıştır. Bunun sosyolojiye etkisi ve Afrika kıtasında yaşanan açlık, iç savaş ve çeşitli sorunlar sebebiyle birçok Afrikalı ülke vatandaşı daha yüksek hayat standardına kavuşmak için ülkesini terk ederek Avrupa'ya göç etmektedir. Çoğunlukla yasa dışı bir şekilde gerçekleşen bu göç, bir yandan Avrupa ülkelerindeki ucuz iş gücü ihtiyacını karşılamakla birlikte diğer yandan bazı güvenlik endişeleri de doğurmaktadır. Göç meselesini kontrol altına almak isteyen Avrupa Birliği, Afrika'nın Avrupa'ya açılan kapısı konumunda bulunan Malta'yı söz konusu göç politikalarının önemli bir uygulayıcısı olarak görmektedir.

Dördüncü bölümün dördüncü başlığı altında Malta'nın Afrika'daki dini çalışmaları ve misyonerlik faaliyetleri incelenmiştir. Vatikan'a bağlı Malta Katolik Kilisesi'nin Uluslararası Misyonerlik Ajansı 'Missio Malta', hem Papa'nın hem de Malta'nın Afrika ülkelerindeki görünen yüzlerinden biridir. Afrika kıtasında çeşitli sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştiren ve temelde Hristiyan inancını yayma misyonu taşıyan bu kuruluş, Afrika'nın birçok ülkesinde tarım, eğitim, sağlık ve içme suyu alanlarında çalışmalar yürütmekte, topladıkları bağışlarla faaliyetlerde bulunmaktadır.

Aynı bölümün son kısmı olan eğitim diplomasisi başlığı altında ise Malta'nın Afrika ülkelerinde bulunan gençlere yönelik burs çalışmaları işlenmiştir. Malta hükümeti, özellikle son yıllarda Afrika'dan dünyanın birçok bölgesine eğitim görmeye giden gençlerin tercih ettikleri ülkeler arasında Malta'nın da yer alması için çeşitli burs programları başlatmıştır. Dünyanın farklı ülkelerinden Malta'ya üniversite ve lisansüstü eğitimleri için gelecek gençler arasında Afrikalı gençler için önemli bir kontenjan ayrılmıştır.

Malta'nın Afrika ülkelerindeki iktisadi faaliyetlerinin ele alındığı beşinci bölümde ise Valetta ile kıta arasında gerçekleştirilen ticaret rakamları ortaya konmuştur. Valetta yönetimi, plan

çerçevesinde farklı sektörlerde Maltalı yatırımcıların kıtada yatırım yapmasını desteklemektedir. Bu çerçevede Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı ile Malta Ticaret, İşletme ve Sanayi Odası'nın görev alanı altında; Malta Hükümeti tarafından bir kamu-özel sektör ortaklığı olarak kurulmuş 'TradeMalta' kuruluşu, Maltalı işletmelere uluslararası pazarlarda destek sağlamaktadır.

Bu bölüm altında çeşitli Afrika ülkeleriyle Malta arasındaki ticari ilişkiler tek tek ele alınmış, bunlara ek olarak Malta'nın Afrika'daki lojistik potansiyeli ve kıtada yürüttüğü kalkınma politikaları incelenmiştir.

Araştırmanın Konusu

Malta'nın izlediği genel dış politika tercihleri ile özellikle Afrika kıtasında uyguladığı dış politika siyasi, iktisadi ve dini faaliyetler başlığı altında detaylı analiz edilmiştir. Coğrafi konumu gereği Afrika'nın kuzeyi ile yüzyıllardır ilişki içerisinde olan Malta adası, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında sömürge devletlerinin bağımsızlık mücadelesi verdiği dönemde Afrikalı birçok devletle aynı çabayı göstermiş, bir anlamda ortak zeminde bağımsızlık için mücadele vermiştir. İngiliz yönetimine karşı bağımsızlığını elde etmesinin ardından Maltalı yöneticiler, özellikle Malta İşçi Partisi (PL) hükümetlerinde tarihsel ve kültürel kodlarıyla Batı blokuna yakın görünse de bağımsız bir dış politika izlemeye çalışmış, Mısır ve Libya ile ilişkilerini geliştirerek Batı'nın gözünde değerini artırmış; bloklar arasındaki rekabeti kendi çıkarları için kullanmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle dış politikasının merkezine Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefini yerleştiren Malta, 2004 yılında bu amacına ulaşmasının ardından iktisadi anlamda gelişim kaydetmiş, büyüyen ekonomisiyle yeni pazarlar arayışına girmiştir. Bu çerçevede 2006 ve 2014 yıllarında geliştirilen yeni dış politika yaklaşımı, 2020 yılında açıklanan 'Malta-Afrika Ortaklık Strateji Planı 2020-2025' vizyonuyla perçinlenmiştir. Malta, bu plan doğrultusunda, küresel güçlerin her geçen gün nüfuzunu artırdığı kıtada kendisinin de varlık göstereceğini tüm dünyaya duyurmuştur. Aynı zamanda Afrikalı ülkelerin ekonomik potansiyellerinin farkında olan bu anlayışla, Avrupa Birliği ve Afrika kıtası arasında köprü olma ideali taşıyan bu belge çerçevesinde, Malta'nın kuzeyindeki ülkelerle olan ilişkisini kıtanın diğer bölgelerine de taşımayı arzuladığını beyan etmiştir. Bunun için her bölgede kendine ülkeler seçmiş ve bu ülkeler üzerinden kıtanın her alanında etkili olmayı amaçladığını duyurmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu tezde, Malta'nın Afrika'da uyguladığı siyasi, iktisadi ve sosyal politikalar ortaya koyularak Malta hükümetlerinin son yıllarda Afrika kıtası üzerindeki artırmak istediği etkisi ve kıta üzerinde bir aktör olarak nasıl varlık göstermeyi amaçladığı değerlendirilmektedir. Malta'nın Afrika kıtası üzerine uyguladığı dış politikaya dair yapılan literatür taramasında siyasi belge, makale, dergi, internet üzerinden erişilen kaynaklarda Afrika'nın kuzeyi ile güçlü bağları olduğu, bu bölge ile sahip olduğu bağları kıtanın tüm bölgesine taşımak istediği anlaşılmaktadır. Malta'nın Afrika ülkelerine yönelik uyguladığı dış politikanın ayrıntılarının verildiği bu çalışma sayesinde özgün bir içerik ortaya konmuştur.

1.2. Araştırmanın Metodolojisi ve Özgünlüğü

Tezin yöntemsel yaklaşımı nitel araştırma üzerine oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler, yüksek lisans ve doktora tezleri, konuyla ilgili kitaplar, uluslararası hakemli dergilerde ve süreli yayınlarda yayınlanmış makaleler, arşiv belgeleri, sempozyum bildirileri, çeşitli düşünce kuruluşlarınca yayınlanan analiz, rapor, inceleme, makale ve görüşler, resmî belgeler, gazete yazıları, haberler, istatistikler, haritalar, internet üzerinden erişilen bilgiler, başvuru kaynakları olmuştur. Özellikle 2020 yılında yayımlanan beş yıllık Afrika ile Ortaklık Strateji Belgesi, Malta'nın Afrika'daki etkisini geliştirme arzusunu somutlaştıran önemli bir kaynak olarak incelenmiştir. Bu belge, ülkenin Afrika kıtası üzerindeki dış politikasının çerçevesi ve hedefleri anlamında oldukça açıklayıcı bilgiler içermektedir.

Yapılan literatür taramasında Malta'nın Afrika'daki bazı ülkelere yönelik dış politikası konusunda sadece belirli dönemleri kapsayan çeşitli araştırmaların yapıldığı ancak bunların Malta'nın genel ve güncel Afrika politikasını konu edinmediği tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan Andre P. DEBATTISTA'nın 'Melita Historica' adlı süreli yayında yer alan 'Yumuşama Çağı'nda Malta'nın Dış İlişkileri' isimli makalesi 1969-1979 yılları arasında Malta'nın dış politikasını ele almıştır. Louis XUEREB'in Malta Üniversitesi tarafından 2006 yılında yayınlanan 'Malta'nın 1964-1979 Yılları Arasındaki Dış Politikasına Odaklanmak' adlı yüksek lisans tezi, sözü geçen yıllar özelinde Malta'nın dış politik adımlarını incelemiştir. Uwe Jens Rudolf'un hazırladığı ve Malta'nın dış politikası da dahil olmak üzere siyasi tarihine dair bilgiler içeren 'Malta'nın Tarihsel Sözlüğü' eseri, ülkenin dış politika tarihine genel bir bakış sunmaktadır.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE:

KÜÇÜK DEVLET DIŞ POLİTİKASI VE MALTA

1.1. Küçük Devlet Kavramı

Günümüz dünyasında küçüklük, farklı algıları ve kavramları içeren bir özellik olarak çeşitli açılardan ele alınabilir. İlk bakışta küçüklük, yalnızca sınırlamaları tasvir eden olumsuz bir şey olarak kabul edilebilse de aynı zamanda modaya uygun ve güzel olarak da kabul edilebilir. (Grima, 2010) Küçük bir devleti neyin oluşturduğunu tanımlamak oldukça belirsiz ve zorlu bir görevdir. Bugün bile küçük devletin ne olduğuna veya hangi ülkelerin küçük devlet olduğuna dair kesin bir tanımdan söz edilmezken, konunun uzmanlarının bu alana getirdiği farklı yaklaşımlar söz konusudur.

16. yüzyılda yaşayan siyaset filozofu Giovanni Botero'ya göre devletler; büyük devletler (büyük güçler), orta büyüklükteki devletler ve küçük devletler olmak üzere üç kısma ayrılır. Büyükler, güç kapasitesi geniş, sahip olduğu gücün farkında, imparatorluk vizyonuna sahip devletlerdir. Orta büyüklükteki devletler, kendi kaynaklarıyla kendilerini idame ettirebilecek güce ve otoriteye sahip devletlerdir. Küçük devletler ise diğer devletlerin yardım ve korumasına ihtiyaç duyan ülkelerdir. Bu ayrımın günümüze uyarlanmış halini oluşturan 'büyük güçler', küresel anlamda etki gücüne sahip oldukları için 'küresel güç' olarak isimlendirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin, İngiltere, Fransa gibi ülkeler bu kategori içindedir. Uluslararası devletler düzeninde önem açısından büyük güçlerin ardından ikinci sırada 'orta ölçekli güçler' vardır. Bu devletler, maddi becerileri ve nüfuz sahaları düşünüldüğünde 'bölgesel güç' olarak ifade edilmektedir. Avustralya, Brezilya, Güney Afrika, Hindistan ve Türkiye bu kategori içinde sayılabilir. Uluslararası ilişkilerde son sırada ise 'küçük devletler/güçler' bulunur. Bu devletler, bölgesel ve küresel anlamda hatırı sayılır bir politik, askeri, ekonomik önem taşımayan ülkelerdir (Bayram, 2019).

Uluslararası siyasette küçük devletler (Small States) ayrımı, ilk kez; büyük güçler (Great Powers) olarak isimlendirilen ülkelerin 1815 yılında düzenlenen Viyana Kongresi'nde resmi olarak kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Kongre'den Birinci Dünya Savaşı'na dek geçen 100 yıllık zaman diliminde ülkelerin tanımlanması için güç hiyerarşisi kapsamında tabir edilen küçük devletler, büyük devletler bloku dışındaki ülkeler için kullanılmıştır. 1815-1914 yılları arasında Fransa, Rusya, Britanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve İtalya büyük güçler olarak kabul edilmiştir. (Neumann & Gstöhl, 2006) Birinci Dünya Savaşı'nın sonrasında imparatorlukların çökmesi, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından başlayan Soğuk Savaş döneminde sömürgelerin bağımsızlık elde etmesi ve önce Sovyetler Birliği, daha sonra ise Yugoslavya'nın dağılması; içinde bulunduğumuz 21. yüzyıl öncesinde küçük devletlerin sayısının artmasında üç temel dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir (Kotchikian, 2008).

Küçük devletlerin yukarıda bahsedilen siyasi sebeplerin sonucu olarak sayısının kısa bir zaman içerisinde artması, küresel siyasette kendilerinden bahsedilmeye başlanması ve önemlerinin artması, uluslararası ilişkiler literatüründe küçük devletlere ve onların dış politikalarına karşı bir ilginin doğmasına yol açmıştır. Uluslararası ilişkiler branşında küçük devletleri merkezine alan akademik çalışmalar 1959 senesinde Annette Baker Fox tarafından yayımlanan 'The Power of Small States: Diplomacy in World War II' (Küçük Devletlerin Gücü: İkinci Dünya Savaşı'nda Diplomasi) isimli kitabın ardından artmıştır. Fox, eserinde İkinci Dünya Savaşı arifesinde ve sırasında 'küçük devlet' olarak nitelediği beş devletin (Türkiye, Norveç, İspanya, Finlandiya ve İsveç) uyguladığı dış politika ile büyük devletlerin baskısına karşı nasıl direnerek savaşın dışında kalmayı başardıklarını ele almıştır (Fox, 1959).

Küçük devletlere dair akademik çalışmalar, 1970'li yıllardan itibaren sömürgeleştirilen ülkelerin bağımsızlıklarını kazanma süreçlerinde büyük rağbet görmüştür. Bu süre zarfında küçük devlet teorisi hem iktisadi hem de siyasal bilimlerde gelişme göstermiştir. İktisatçılar küçük devletlerin ekonomik durumlarına odaklanırken neorealistler bu ülkelerin güç durumlarından yola çıkarak ortak dış politik tavrı ortaya koyacaklarını savunmuştur (Tür & Salık, 2017).

Küçük devletlerin aldıkları dış politika tavırlarında "katlanmaya mecbur kaldıkları" değişimleri menfaatleri ile mümkün mertebe örtüştürme yetenekleri gözden kaçırılmamalıdır. Bu beceriler, daha çok büyük veya bölgesel güçlerin arasındaki rekabet ve bu güçlere özel zaafardan faydalanma şeklinde ortaya çıkar (Bayram, 2019). Malta'nın Soğuk Savaş döneminde, özellikle

de İşçi Partili Başbakanı Dominic Mintoff'un liderliğinde uyguladığı dış politika buna örnek olarak gösterilebilir. Mintoff, Batı Bloku ile diğer bloklardaki (Sovyetler Birliği ve Bağılantısızlar Hareketi) arasındaki rekabeti ülkesinin çıkarlarını genişletmek için kullanmış ve bu 'denge siyaseti' PL hükümeti süresince ülkenin dış politikasının ana omurgasını oluşturmuştur.

'Küçük Devletler' kavramı incelenirken dört ayrı yaklaşım başlığıyla birlikte masaya yatırılmıştır. Bunlar; Niceliksel Yaklaşım, Niteliksel Yaklaşım, Karma Yaklaşım ve Göreceli Güç Yaklaşımıdır. Küçük devletlerin tanımının ne olduğuna dair çalışmaların ekserisi niceliksel ve ölçülebilir ölçütlere dayalı olarak geliştirilmiştir. Akademide küçük devlet tanımı yapılırken sahip olduğu nüfusu, coğrafi konumu ve büyüklüğü, ekonomik gücü gibi niceliksel ölçütler birleştirilerek ele alınmıştır (Maass, 2009).

Küçük Devlet kavramı için niceliksel yaklaşımlara göz atıldığında bir devletin 'küçük devlet' olup olmadığını belirlemek için en başat ölçüt olarak nüfusun kabul edildiği görülmektedir. Devletin insan kaynağı ve ticari pazarının büyüklüğü ile ilgili bir fikir sunmasından dolayı nüfus ölçütü öne çıkmaktadır. Küçük devletlerle ilgili çalışmalarıyla tanınan David Vital tarafından kaleme alınan 'The Inequality of States: A Study of Small Power in International Relations' (Devletlerin Eşitsizliği: Uluslararası İlişkilerde Küçük Güç Çalışması) eserinde küçük devletlerin ölçütleri şöyle aktarılmıştır: Ekonomik anlamda gelişmiş devletler için 10 ila 15 milyon nüfusa sahip olmak, ekonomik olarak az gelişmiş ülkeler için 20 ila 30 milyon nüfusu barındırmak. Diğer bir düşünür Jean Luc-Vellut ise ülkeleri büyük, orta, küçük ve daha küçük güçler şeklinde dörde ayırmaktadır. Luc Vellut, küçük ülkelerin tanımsal çerçevesini çizerken 10 ila 50 milyon aralığında bir nüfusa ve 2 ila 10 milyar Amerikan doları arasında bir GSYH'ye sahip olmak olarak ifade etmiştir. Akademide bu konuyu inceleyen bir diğer sosyal bilimci Roland Barston ise bir ülkeye küçük devlet denebilmesi için nüfus üst sınırının 10 ila 15 milyon olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Barston, küçük devletlerin ekseriyetinin iktisadi anlamda az gelişmiş devletler olduğunu ve gayrisafi milli hasılasının (GSMH) 10 milyar dolardan az olduğunu aktarmaktadır (Tür & Salık, 2017).

Niteliksel açıdan bakıldığında ise küçük devletler, büyük ya da orta ölçekte olmayan ülkelerdir. Bu farklılığın çıkış noktası devletlerin birbirine olan davranışlarının bütünüdür. Bu yaklaşıma göre sadece büyük devletler dış politikalarında büyük devletleri fark ederek önem verir. David Vital'e göre küçük devletler, büyük devletlerin önem vermediği devletlerdir. Bu

sebepten dolayı küçük ülkeler, uluslararası karar alma süreçlerinin dışında tutulmaktadır. Küçük devletler büyük devletler gibi küresel düzeni şekillendirmek istese de bunu gerçekleştirebilecek imkân ve güce sahip değildirler (Tür & Salık, 2017).

‘Küçük devlet’ kavramının çerçevesinin çizilirken güç ilişkilerine çok önem verilmesi küçük devletleri bir anlamda zayıf devletler (Weak States) ile aynı gören bir yaklaşımın yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Düşünür Michael Handel, küçük devlet kavramının ülkelerin sahip oldukları güce göre tanımlanması gerektiğini aktarmıştır (Handel, 1990). Buna karşın Iver Neumann ve Sieglind Gstöhl ise küçük devletlerin sürekli bir şekilde zayıf devletlerle özdeş kabul edilmesine karşı çıkmışlardır. İki isim de küçüklüğün, nicelik ya da fiziksel kapasite ile ilgili olduğunu, zayıflığın ise güç durumu ile ilgili olduğunu savunmaktadırlar. Yine bir başka sosyal bilimci olan Asbed Kotchikian da küçük devlet olmanın fiziksel büyüklükle, zayıf devlet olmanın ise güç kapasitesiyle alakalı olduğunu dile getirmektedir. Tam da burada İsrail örneği dillendirilebilir. Sahip olduğu toprak itibarıyla küçük bir devlet olan İsrail; hem kendi bölgesinde hem de küresel anlamda çok daha büyük bir etkiye sahiptir. Yüzölçümü küçük olarak değerlendirilen bu devlet, Afrika ve Asya’da çok daha büyük toprağa sahip devletlere kıyasla daha güçlü olarak değerlendirilmektedir (Tür & Salık, 2017). Nitelik ve niceliksel yaklaşımlara ek olarak bir de ikisinin birden ele alındığı karma yaklaşım söz konusudur.

Küçük devlet kavramındaki yaklaşımların bir diğeri de göreceli güç yaklaşımıdır. Buna göre küçük devletler, bölgesel ve uluslararası düzendeki güç paylaşımına göre tanımlanır. Güç dağılımı devletlerin uluslararası sistem içindeki konumunu ve büyük yahut küçük olup olmadıklarını ifade eder (Dursun, 2018).

Bazı sosyal bilimciler, küçük devletleri uluslararası sistemde bütünüyle etkisiz aktörler olarak kabul edenlere karşı küçük devletlerin dış siyaset davranışlarını neoklasik realizm kapsamında iç dinamikler ve faktörler aracılığıyla açıklama çabasına girişmişlerdir. Bu isimlerden biri olan Miriam Fendius Elman, küçük ülkelerin dış politikada çizdiği çizginin küresel düzenin sınırlandırmalarından ziyade ülkedeki kurumların nüfuzuna bakılarak ele alınması gerektiğini öne sürmektedir (Elman, 1995).

Küçük devletler üzerine yapılan çalışmalar, belirli durumlara dayalı olarak küçük bir devletin davranışının tipik özelliklerini belirlemiştir. Bunlardan bazılarını vurgulamak gerekirse birincisi, küçük devletlerin uluslararası arenada hareket özgürlüğü, büyük devletlerinkinden çok daha sınırlıdır. İkincisi, büyük bir devletin önceliği güvenlik politikasıdır, küçük bir devletin önceliği ise dış ekonomi politikasıdır. Küçük devletler sınırlı kaynaklara sahip olma ve ithal hammaddelere bağımlı olma eğilimindedir. Dünya pazarlarında büyük devletlerle rekabet edebilmek için, genellikle dünya ekonomisindeki ilgili alanı dolduran belirli ürünlerin üretiminde uzmanlaşırlar. Ekonomik sorunların çözümüne öncelikli olarak odaklanmak, toplumun iç istikrarı için iyi bir sonuç verir. Siyaset Bilimci Robert L Rothstein, küçük devletlerin, büyük devletlerin aksine, esasen "memnun" ülkeler olduğunu, bu nedenle hiçbir şeyi değiştirmeleri gerekmediğini belirtir. Uluslararası ilişkilerde statükoyu korumaya çalışırlar. Üçüncüsü, küçük devletlerin dış politika faaliyetleri çoğunlukla bölgesel bir odağa sahiptir. Tabii ki, küçük devletlerin sadece bölgesel çıkarları yoktur, aynı zamanda dış politikaları öncelikle komşularına, büyük güçlere, ticaret ortaklarına ve uluslararası kuruluşlara odaklanmaktadır. Bu nedenle küçük devletlerin dış politikası bölgesel bir odak noktasındadır. Aynı zamanda, küçük bir devlet komşu büyük devletlerin çıkarlarını görmezden gelemaz (Novikova, 2023).

BM üyesi 193 ülkenin ekseriyeti küçük devletlerden oluştuğundan dolayı bunların tamamının davranışlarını aynı grup içinde ele almak analitik bakımdan problematik görülebilir. Yeni Zelanda, Kolombiya ve Romanya gibi iktisadi ve askeri güç kapasitelerine bakıldığında orta sıralarda bulunan; ne bölgesel güç tanımına uyan ne de küçük devletler kadar güçsüz sayılan çok sayıda devlet vardır. Bu ülkeler, 'alt-orta ölçekli güç' grubu içinde incelenebilir. Bununla birlikte Moldova, Belize ve Laos gibi minimum seviyede maddi kapasitesi olan ülkeler de vardır. Bu tip ülkeler 'asgari güç' olarak adlandırılabilir. En sonda ise maddi güç kriterlerine bakıldığında en alt sıralarda bulunan ve 'mikro güç' olarak isimlendirilen Saint Lucia, Nauru ve Kiribati gibi devletler de söz konusudur (Bayram, 2019).

Çalışmada ele alınan Malta ise küçük devletler arasında 'asgari güç' grubu içerisinde ele alınabilir. Uluslararası siyasette jeostratejik konumu itibarıyla kritik bir önemde olsa da 316 kilometrelik bir alanda yaklaşık 542 binlik bir nüfusu barındırması (EU, 2024), satın alma gücü paritesine bakıldığında 22,7 milyar doları geçen gayri safi yurtiçi hasılasıyla Moldova, Kuzey Makedonya ve Botswana gibi ülkelere göre daha büyük bir ekonomiye sahip olması (World

Population Review, 2024), askeri anlamda yalnızca 2 ila 3 bin kişilik bir orduya sahip olması, Malta'nın 'asgari güç' grubunda incelenmesine imkân sunmaktadır. Bunun yanı sıra, 2004 yılından bu yana Avrupa Birliği üyesi ve kişi başı millî gelirin 36 bin 900 avro düzeyinde olması (EU, 2024), büyük oranda turizm, bankacılık, blokzinciri, yapay zekâ, sigortacılık, yazılım geliştirmeye dayalı bir ekonomiye sahip olması (DEİK, 2022) ve bölgedeki diğer devletlerinin üzerinde politik ve askeri bir etki kapasitesine sahip olmaması Malta'yı küçük devletler arasında ele almayı gerektirmektedir.

Yıllar boyunca, 'küçük devletler, büyük güç olmayan tüm devletlerdir' sözlerinde tasvir edildiği gibi, küçük devletlere ne olmadıklarına atıfta bulunma ve tanımlama eğilimi olmuştur. Bu bakımdan küçüklüğün karşılaştırmalı bir kavram olduğu ileri sürülmüştür. Başka bir deyişle, küçük devletler, iki veya daha fazla devletin güçlerinin karşılaştırılması yoluyla tanımlanır. Bu, Malta'nın küçük bir devletten bile daha küçük bir mikro devlet olarak değerlendirilmesiyle daha iyi anlaşılabilir (Grima, 2010).

Genel olarak iç faktörlerin dış politikanın oluşumunun kaynağı olduğu, küçük devletlerin dış politika tercihi olan teorik yaklaşım, küçük devletlerin araştırmacıları arasında oldukça popülerdir. Ancak Realizm teorisi ile yarışabilecek bir teoriye dönüşmemiştir. İç faktörlerin incelenmesinin destekçileri genellikle iki tez üzerine odaklanırlar. Birincisi, küçük devletlerin dış politika tercihi, iç kurumların eksikliği nedeniyle kısıtlanmaktadır. İkincisi, iç aktörler olarak hükümet değişiklikleri, genellikle doğrudan dış politikada değişikliklere yol açmaktadır (Novikova, 2023). Soğuk Savaş boyunca Malta'nın uyguladığı dış politika, hükümetlerin ideolojilerine göre değişmiştir. Milliyetçi Parti'nin iktidara geldiği dönemde ülkede Batı bloku ile paralel bir dış siyaset uygulanırken Malta İşçi Partisi hükümetlerinde ise Batı ile Doğu blokları arasında denge gözetilmiş, bloklar arası rekabetten yararlanılmıştır.

Malta'nın uluslararası ilişkilerde temel amacı, coğrafi konumu itibarıyla savunmasızlığının yarattığı zayıflıkları azaltmak ve uluslararası devletler düzeninde güncel kalabilmek için küçük bir devletin seçmesi gereken stratejik mekanizmaları ve stratejik seçimleri gerçekleştirmektir. Küçük devletlerin dış politikasında en önemli bir stratejik mekanizmalardan biri de çok taraflılıktır. Bu, uluslararası örgütlerin küçük devletler için önemine görülmektedir. Yasal olarak, uluslararası sistemdeki tüm devletler eşit kabul edilir. Bununla birlikte, siyasi düzeyde, uluslararası devletler topluluğu eşit bir oyun alanı değildir. Bu nedenle, uluslararası

kuruluşlar, küçük devletlerin bölgesel ve küresel anlamda seslerini yükseltebilecekleri yararlı araçlar olarak kabul edilmektedir. Uluslararası örgütlerin, gelişmekte olan küçük devletlere sağladığı karşılaştırmalı üstünlük, bu tür devletlerin profilini ve otoritesini yükseltmesine yardım etmektedir. Fin Siyaset Bilimci Raimo Väyrynen, "Uluslararası kuruluşlar, küçük devletlerin en iyi dostlarıdır" demektedir. Uluslararası örgütlere entegre olmak, gelişmekte olan küçük devletlere kırılganlıktan kaynaklanan güvensizliklerini azaltma fırsatı verir ve uluslararası örgütler içinde meydana gelen süreçlere katılmalarına olanak tanır (Calleya, 2022).

Neredeyse her egemen ülke gibi BM üyeliğine sahip Malta, 2023-2024 döneminde BM Güvenlik Konseyi'nde geçici üyeliğe seçilmiştir. Bunun dışında Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, İngiliz Milletler Topluluğu, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT), Akdeniz Forumu (FOROMED), Akdeniz için Birlik (AiB), Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (EUROMED), Akdeniz Parlamenter Asamblesi (AKDENİZ-PA), Küçük Devletler Forumu (FOSS), Batı Akdeniz Forumu'nda aktif olarak üyeliği bulunmaktadır (Grima, 2010).

Küçük devletlerin temel dış politika stratejisi, büyük güçlerin temel dış politika stratejisinden daha az resmi olma eğilimindedir. Ne var ki, küçük devletler için bile büyük strateji (Grand Strategy), hem dış politika yöneticisinin günlük kararlarından hem de dış politika pratiğinden farklıdır. Dış politika, devletin uluslararası arenadaki davranışını ifade ederken, büyük strateji ise devletin uzun vadeli hedeflerinin belirlenmesi ve bunlara ulaşmak için devletin değerlerinin ve çıkarlarının amaç ve araçlarla ilişkilendirilmesidir. Bu nedenle, küçük devletler büyük stratejilerini ulusal güvenlik stratejisi gibi belgelerde kodlamasalar bile, küçük devlet büyük stratejisi, tutarlı davranış modeli veya siyasi karar vericilerin dış politikayı önceliklendirmelerine ve düzenlemelerine yardımcı olan temel fikirler olarak gösterilebilir (Wivel, 2021).

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bugüne kadar hem uluslararası sistemin özellikleri hem de bu sistemin büyük güçlerinin çıkarları, küçük devletlerin büyük stratejisi için önemli sonuçlar doğuracak şekilde değiştirilmiştir. Kendi kaderini tayin etme, dekolonizasyon ve barışçıl çatışma çözümü normları, konvansiyonel askeri aksiyonların önemini azaltır ve buna ek olarak, küreselleşmiş, birbirine bağımlı ekonomiler dünyasında fetih nadiren gerçekleşir. Aynı zamanda, uluslararası kurumların sayısındaki artış, uluslararası oyun alanının eşitlenmesine ve küçük devletlerin söz hakkı fırsatlarının desteklenmesine yardımcı olmaktadır. Bu gelişmeler,

küçük devletlerin güvenlik çıkmazına son vermese de, küçük devletlerin karşı karşıya olduğu zorlukların doğasını onların lehine dönüştürmektedir (Wivel, 2021).

Küçük devletlerin güvenlik anlayışı eskiye nazaran artık öncelikle yakındaki büyük güçlerin istilasına karşı savunma ile ilgili değil, küreselleşmiş bir dünyada dayanıklılığa ulaşmakla ilgilidir. Bu amaca hizmet edebilmek için büyük stratejinin çok işlevli olması gerekir. İttifakların ve uluslararası kurumların çok işlevciliği, genel olarak devlet yapılarını ve uygulamalarını derinden etkiler ve böylece güç siyasetinin hem araçlarını hem de anlamını değiştirir. Sonuç olarak, küçük devletlerin sığınak arayışı ile etki maksimizasyonunu birleştiren stratejiler izlemesi muhtemeldir. Eğer küçük devletler kendi politikalarını güçlülerin politikalarına bağlıyor ve hatta bu politikaları uyarlıyorlarsa, bu politikaları ve bunların dayandığı normları etkilemek için bir güdüleridir. Uluslararası toplumun kural ve düzenlemelerinin tehlikeli bir şekilde dışında ya da kıyısında yaşayan küçük devletler bile daha güçlü devletlerin hoşgörüsüne ihtiyaç duyar ve toplumlarının dayanıklılığının temelini oluşturan ekonomi politiği sürdürmek için bu ortakları etkilemekte çıkarları söz konusudur (Wivel, 2021).

Topraklarına yönelik askeri saldırılara karşı kendilerini savunamayan küçük devletler, kendileri için güvenlik sağlamak için tarihsel olarak iki büyük stratejiden birini izlemişlerdir. İlk seçenek, güvenlik, tarafsızlık ve siyasi ve ekonomik özerkliği hedefleyen sözde bir saklanma stratejisi. Uluslararası politikada, tarafsızlık politikası arayışı, küçük devletlerin dış politik davranışlarında çok karakteristik bir özelliktir. ‘Grand strateji’ olarak saklanma, büyük güç politikalarına ilgisizliği ve tarafsızlığı taahhüt ederek küçük devletin güvenlik çıkarlarını korumayı amaçlar. Bu bağlamda tarafsızlık, küçük devletlerin çıkarları adına fetih veya ilhaktan kaçınmaları ve büyük güç politikaları üzerinde çok az kısıtlama olan uluslararası bir sistemde özerkliklerini korumaları için bir araçtır. Ayrıca tarafsızlık, savaş zamanlarında ticari ilişkileri sürdürmenin ve ekonomik bağımlılıktan kaçınmanın bir yoludur. Bu özellikle küçük devletler için önemlidir, çünkü iç pazarları büyümeyi ve zenginliği sürdürmek için çok küçüktür. Küçük devlet tarafsızlığı uygulaması, silahlı kuvvetleri olmayan Kosta Rika ve Lihtenştayn gibi ülkelerden, nispeten güçlü bir bölgesel savunma ve silah endüstrisi geleneğine sahip İsveç ve İsviçre gibi silahlı tarafsızlığa kadar çeşitlilik göstermektedir. Ancak bu ‘Grand strateji’ küçük devletler tarafından giderek daha fazla statü arayışı ve büyük güç siyaseti üzerinde etki için bir platform olarak kullanılıyor (Wivel, 2021).

Tarihsel olarak, bir ülkenin sığınak araması küresel siyasette saklanması alternatif olarak gösterilmiştir. Bu, küçük devletlerin, dış tehditlerden korunmak için muktedir ve daha güçlü bir devletle ittifak kurarak uluslararası anarşiden korunmasıdır. Sığınak arayışı, barınak sağlayan büyük güçler ile az ya da çok zımni bir sözleşme veya bir değiş tokuş içerir (Morrow, 1991). Büyük güç, güvenlik sağlayıcısı olarak hizmet eder ve karşılığında küçük devletin dış politikası üzerinde nüfuz kazanır. Küçük devlet, devletin odak noktası öncelikle savunma hedefleridir. İttifak, askeri saldırganlığa karşı sığınak sağlar ve küçük devletin topraklarını ve nüfusunu savunmak gibi temel çıkarlarını sürdürmesine izin verir. Aynı zamanda, büyük gücün, küçük devlet üzerindeki etkisini genişletmesine ve diğer büyük güçlerin de aynı şeyi yapmasını engellemesine izin verilir (Krause & Singer, 2001).

Küçük devletlerin büyük stratejisinin başarısı, küçük devletin hem içindeki hem de dışındaki faktörlere bağlıdır. Bazı küçük devletler, jeopolitik konumları nedeniyle diğerlerinden daha tehlikeli bir güvenlik ortamıyla karşı karşıyadır. Diğer küçük devletler, sınırlı insan kaynaklarından ve fikir ve yetenek pazarında rekabet eksikliğinden muzdariptir. Bununla birlikte, Seyşeller, Singapur ve Estonya gibi sorunlu bölgelerdeki küçük devletlerin başarısı, daha genel olarak küçük devlet büyük stratejisi için alınacak pozitif dersler sunmaktadır (Wivel, 2021).

Malta'nın AB'ye katılarak norm destekleyici rolünü daha da genişlettiği iddia edilmektedir. Malta, AB ile el ele bölge genelinde barış ve istikrarı, demokrasiyi ve insan haklarına saygıyı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu rol sadece AB'nin yardımıyla değil, aynı zamanda küçük bir ülke olan Malta'ya kolayca güvenilebileceği için de başarı sağlayabilmektedir. Çünkü hiç kimse küçük bir devletin gizli bir gündemi olacağını düşünmeyecektir. Bu aynı zamanda küçük bir ülke olarak Malta için çok önemli bir rol oynayabilir, çünkü gizli ve karmaşık bir gündemi olmayan bir ülkedir ve kapasitesi itibarıyla öyle görülmektedir. Bu arada, bu durum da küçük devletlerin 'sert' güçten ziyade 'yumuşak' güce daha çok önem verdikleri, dolayısıyla arabuluculuk ve taraflar arasında köprü kurma işleriyle daha fazla meşgul oldukları argümanını önemli ölçüde kadar kanıtlamaktadır (Grima, 2010).

Küçük devletlerin dış politikası, aynı zamanda üç ana önemli alanı içeren dış politikanın temel özellikleri ile karakterize edilir. Bunlar uluslararası durum, iç siyaset ve ülkeyi yöneten liderdir. Öte yandan realistler küçük devletlerin kırılganlıklarını karamsar bakış açılarıyla tasvir etme eğilimindeyken, liberalistler küçüklük konusunda daha olumlu bir bakış açısı oluştururlar.

Nitekim günümüz dünyasında pek çok küçük devlet, küçüklüğün fakir ya da zayıf olduğu algısından sıyrılmayı başarmış ve böylece realist bakış açısını sarsmıştır. Realist bakış açısının aksine, çağdaş dünyada küçük devletlerin sadece farklı örgütlerle olan ilişkileri sayesinde değil, aynı zamanda ekonomi alanındaki büyük gelişmelerle de güçlü oldukları not edilebilir. Bu iki örnek, günümüzde küçük devletlerin güçlerini farklı bir temelde inşa ettiklerini göstermektedir (Grima, 2010).

Dünya Bankası ve İngiliz Milletler Topluluğu, küçük bir devleti nüfusu 1,5 milyonun altında olan bir devlet olarak tanımlar. AB'de dört üye ülke bu kategoriye girmektedir: Malta (542 bin), Estonya (1,36 milyon), Kıbrıs Rum Kesimi (1,26 milyon) ve Lüksemburg (668 bin). Küçük devletler, küçüklüklerinden kaynaklanan ortak kırılganlıkları ele almak ve bireysel tarihleri ve jeopolitik konumlarıyla ilgili farklı nedenlerle AB'ye katılmışlardır. Küçük Avrupa devletleri için AB, serbest ticarete açılan bir kapıdır. AB üyeliği, küçük devletlere, Birliğin dünyanın hemen hemen tüm ülkeleriyle yaptığı ticaret anlaşmaları yoluyla iç pazara ve küresel ekonomideki fırsatlara sınırsız erişim sağlamaktadır. Araştırma ve inovasyon programları, küçük devletlerin üretim kapasitelerini geliştirmelerine ve AB bütçesinden yapılan transferlerin ulusal kalkınmalarını desteklemelerine yardımcı olmaktadır (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

1.2. Malta

Malta veya resmi adıyla Malta Cumhuriyeti, Akdeniz üzerinde yer alan Malta, Gozo ve Comino olmak üzere, yerleşik yaşamın bulunduğu üç adadan ve üzerinde herhangi bir insanın yaşamadığı iki (Comminotto ve Filfla) adacıktan oluşmaktadır. Malta takımadaları, Sicilya'nın yaklaşık 100 kilometre güneyinde, Tunus'un 288 kilometre doğusunda ve Libya'nın 355 kilometre kuzeyinde yer almaktadır. Batıda Cebelitarık ile doğuda Mısır'ın liman kenti İskenderiye arasında neredeyse eşit uzaklıktadır (Rudolf, 2019). Malta'yı 'Fenike, Arap, Sicilya ve İngiliz sömürge etkilerinin etnik ve dilbilimsel karışımını' yansıtan 'kozmopolit ve çok dilli' bir nüfusa sahip bir 'kavşak adası' olarak tanımlamak adil olacaktır (Baldacchino, 2002).

Toplam 316 kilometrelik bir yüzölçümüne sahip olan Malta, dünyanın en yoğun nüfusuna sahip ada ülkesidir. Nüfusu yaklaşık olarak 542 bin olan Malta'da kilometrekare başına yaklaşık bin 693 insan düşmektedir. Bu da Malta'yı Avrupa'nın en yoğun nüfuslu ülkesi haline getirmektedir (Eurostat, 2024).

Malta, tarih boyunca, sahip olduğu konum itibarıyla Akdeniz'e hâkim olmak isteyen onlarca gücün mücadelesine sahne olmuş, Avrupa ile Afrika arasındaki etkileşimde hayati bir rol oynamıştır. Sırasıyla Fenike, Antik Yunan, Roma, Bizans, Arap, Norman, Alman, Fransız, İspanyol yönetimlerinin hüküm sürdüğü adaya, Osmanlı İmparatorluğu'nun Rodos'u fethinden sonra buradan ayrılan St. John Şövalyeleri yerleşmiştir. Bir diğer ismi 'Malta Şövalyeleri' de olan St. John Şövalyeleri'nin 1530'tan 1798'e kadar, uzun bir dönemi kapsayan egemenliği, adanın bugünkü kimliğinde önemli derecede iz bırakmıştır. Şövalyeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1565 yılında dört ay süreyle gerçekleştirdiği kuşatma sırasında adayı başarıyla savunarak, Osmanlıların geri çekilmesini sağlamıştır. Bu durum, Osmanlıların uzun süredir devam eden 'yenilgisizlik' döneminin sonu olmuş, başta şövalyelerin lideri Jean de Valette olmak üzere St. John Şövalyeleri Avrupa'da büyük bir saygınlık kazanmıştır. Avrupa ülkeleri, Osmanlıları durduran bu küçük devlete maddi yardımlarda bulunmuş, aktarılan desteklerin ardından adada etrafı surlarla çevrili yeni bir şehir inşa edilmesine karar verilmiştir. Bu kente şövalyelerin liderinin isminden yola çıkılarak 'Valetta' ismi verilmiştir. Valetta aynı zamanda bugünkü modern Malta'nın da başkentidir (Rudolf, 2019).

1798 yılında adanın hakimiyeti, Napolyon Bonapart liderliğindeki Fransa'ya geçmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı Mısır'a sefer düzenlemeden önce Malta'yı kuşatan Fransız ordusu, St. John şövalyelerinin zayıf direnişini kırarak adayı ele geçirmiştir. Fransız Devrimi'nden sadece dokuz yıl sonra gerçekleşen bu durumun ardından ada yönetiminde önemli düzenlemelere gidilmiştir. Kölelik kaldırılmış, eğitimde ilk ve orta öğretim sistemi oluşturulmuş, bilimsel metotlar izlenmeye başlanmıştır. Malta için devrim niteliğindeki değişimler, üçüncü ayın sonunda, ezici çoğunluğu Katolik Hristiyan inancına sahip kilise ile halkın tepkisini çekmiş ve adada Fransız devletine karşı ayaklanma başlatılmasına yol açmıştır. Maltalıların çoğu başlangıçta şövalyelerin adadan ayrılmasından memnun olsa ve Fransızlara sempati beslese de yeni vergilerin getirilmesi ve emekli maaşlarının ödenmemesi bu düşüncüyü değiştirmiştir. Halk, Sicilyateyn Krallığı (İki Sicilya Krallığı) ve Büyük Britanya'ndan Fransızlara karşı yardım talep etmiştir. Sonuç olarak 1802 yılında İngilizler, Sicilyateyn Krallığı adına, onların ve Portekizlilerin de yardımlarıyla adayı himayesi altına almıştır. (Cassar, 2000) İngilizlerin adadaki hakimiyeti 1814'te Paris Antlaşması ile resmileşmiş, Malta İngiltere'ye sömürge mülkü olarak verilmiştir. Maltalılar ise ülkelerinin, Fransızlara karşı, adaya çağırdıkları İngilizler tarafından da sömürge olarak kabul edilmesine tepki göstermiştir (Rudolf, 2019).

Uwe Jens Rudolf, Malta Tarihi Sözlüğü adlı eserinde Büyük Britanya İmparatorluğu'nun Malta'da bir buçuk asırdan uzun süren egemenliği, adanın yerli insanları ile İngiliz yönetim arasında aşk ve nefret arasında değişen bir duygu durumuna benzetmekte, "Bütün yabancı uluslar kötüdür ama İngilizler en az kötüdür" şeklinde ifade edilen bir Malta atasözünü örnek vermektedir. 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Malta'nın İngiliz donanması için bir üs olarak stratejik önemi artmıştır. Bu durum, Malta'da ekonomik anlamda refah yaratmış, İngiliz askerlerinin varlığı ada halkı için kaynak ve iş sağladığı için Malta'nın İngilizlerle ilişkisi bu dönemde neredeyse olumlu bir seyir izlemiştir (Rudolf, 2019). Akdeniz'de herhangi bir durum farklılaşırsa bunun sebepleri arasında Malta'nın olma ihtimali oldukça yüksektir (Luke, 1950).

Malta ekonomisi, 1960'ların ortalarından itibaren, İngiliz sömürge yönetiminin ihtiyaçlarına göre özel olarak hazırlanmış bir ekonomiden, açık piyasa odaklı bir ekonomiye doğru gelişmiştir. Günümüzde, başta finans, havacılık ve bilgi teknolojileri hizmetleri, turizm, bahis ve ilaç sektörleri olmak üzere hizmetlerde daha yüksek katma değerli ekonomik faaliyetlere önem verilmektedir. Ekonomisi aynı zamanda denizcilikle, özellikle gemi inşa ve onarım endüstrisi ile balıkçılık ile bağlantılıdır. Malta ekonomisinin önündeki temel zorluklar, küçük boyutu (nispeten küçük bir iç pazar) ve açık bir ekonomi olması, yani dış şoklara müsait olması ile bağlantılıdır. Ulaşım maliyetleri gibi diğer dezavantajlar ise bir ada olması ve AB'nin çerperinde tecrit edilmiş bir konuma sahip olması nedeniyle kendini göstermektedir (Grimaud, 2018, s. 132).

Malta'nın politik sistemi parlamenter demokrasidir. Ülke tek meclisli parlamento sistemini temel almış üniter devlettir. Cumhuriyetin kabul edildiği 1974 yılından bu yana yönetimin lideri başbakan olarak kabul edilmiştir. Malta Parlamentosu, Cumhurbaşkanı ile demokratik olarak seçilmiş Temsilciler Meclisi'nin birleşimine denilmektedir. Başbakan, parlamentonun Temsilciler Meclisi tarafından seçilmektedir. Temsilciler Meclisi, 65 sandalyeye sahiptir. Parlamento seçimlerinin ardından en çok oy alan parti lideri Başbakan olarak Cumhurbaşkanı tarafından beş yıllığına atanmaktadır. Başbakan'ın tavsiyesi üzerine Başbakan yardımcısı da Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilmektedir. Başbakan'ın hazırladığı liste sonrası Cumhurbaşkanı tarafından ilan edilen kabine, devleti yönetecek hükümeti meydana getirmektedir. Bakanlar kurulunun lideri başbakandır. Cumhurbaşkanının niteliği, sembolik olarak kabul edilmektedir. Parlamento, hükümetin yasama organıdır. Parlamento tarafından kabul

edilen her yasa, Malta Cumhurbaşkanı tarafından onaylanıp imzalandıktan sonra meşru güç kazanmaktadır (Malta, 2024).

Katolik Kilisesi, Malta'da yüzyıllar boyunca güçlü bir etkiye sahip olagelmıştır. Malta dili ile birlikte Malta halkının kimliğini tanımlayan ve böylece zaman zaman adalara egemen olan güçlerin kültürlerine asimilasyonlarını önleyen faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Kilise aynı zamanda büyük bir siyasi güce sahip olduğu dönemlerde İngiliz sömürge yönetimi politikalarında Londra ile karşı karşıya gelmemek için büyük özen göstermiştir. Ancak kilisenin gücü, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra azalmaya başlamıştır. 1961'de PL ile karşı karşıya gelmesinde, partiye oy vermeye cesaret eden seçmenlere ölümcül günah (kanonik yasak) dayattığında kesin bir devrilme noktasına ulaşmıştır. Bu karara, 1962 ve 1966 seçimlerinde İşçi Partisi'ni sağlam bir şekilde destekleyen birkaç bin seçmen tarafından açıkça itiraz edilmiştir. Kilise sonunda yasağını geri çekmiş ve İşçi Partisi 1971 seçimlerini kazanmıştır. Ülkedeki sekülerleşme o zamandan sonra artmış, yabancı medyanın nüfuzunun artması ve internetin zaman içinde giderek yoğunlaşması ve hem gelen hem de dışa yönelik turizmde kitlesel seyahatlerin fazlaşmasıyla hızlanmıştır (Carammia & Pace, 2022, s. 116).

Gelişmelere rağmen Malta'daki Katolik Kilisesi'nin gücünün bugün bile hafife alınmaması önerilmektedir. Katolik Kilisesi ve onun törenleri bugün ulusal bir sembole en yakın sosyolojik noktalardan biri olarak gösterilmektedir. Belirgin sekülerleşmeye rağmen, nüfusun yaklaşık yüzde 70'i düzenli olarak haftalık ayine katılmakta; tüm genç Maltalıların üçte biri eğitimlerini kilise okullarında tamamlamaktadır. Maltalıların yüzde 70'i, dini değerlere bağlılığı yaşamlarının en önemli önceliği olarak tanımlamaktadır. Katolik Kilisesi'nin dini mahkemesinin evliliklerin iptali veya başka bir şekilde ilan etme kararları sivil mahkemelerde tanınmaktadır. Malta, boşanmayı en geç (2011) yasallaştıran Avrupa ülkesi olmuştur (Baldacchino, 2002).

Küçük bir ada devleti olarak Malta'nın en büyük endişelerinden biri güvenliğinin sağlanmasıdır. Barış ve istikrar için uluslararası hukukun üstünlüğüne saygının önceliklendirilmesi, Dışişleri Bakanlığı'nın açıklanan stratejik hedeflerinden biridir. Bu amaç, Malta'nın askeri güç kullanımından ziyade barışçıl çatışma çözümünün aktif bir destekçisi olduğu gerçeğini vurgulamaktadır. Ordunun kullanımını teşvik etmek, Malta anayasasında yer alan tarafsızlık duruşuna aykırı olabileceği için akıllıca da değildir. (Grima, 2010).

Eski Dışışleri Bakanı Tonio Borg, Malta'nın küçük devlet olmasının, herhangi bir askeri ittifakın parçası olmamasının, ama AB'nin bir parçası olmasının ve aynı zamanda Avrupa'nın merkezinde değil, Akdeniz'de olmasının, ülkeyi; uluslararası zirve ve toplantılara ev sahipliği yapmak için ideal kıldığını belirtmiştir (Grima, 2010).

Malta'nın dış politikası ülkedeki parti sisteminden ve iki ana partinin, PN ve PL'nin ideolojilerinden etkilenmiştir ve bu ideolojiler Malta'nın savaş sonrası siyasetine bugüne kadar egemen olmuştur. Taraflar, AET ile ilişkiler gibi bazı dış politika konularında birleşmiş olsa da 1987 tarafsızlık konusundaki fikir birliğine kadar tarafsızlık ve bağlantısızlık gibi göze çarpan konularda ayrı durmuşlardır. Her aşamada iç güçler ve egemen partinin ideolojisi, ulusal dış politikanın itici gücünü belirlemede uluslararası baskılar kadar önemli olmuş ve bu birbirini izleyen aşamalarda devam etmiştir. Malta aynı anda hem Avrupa hem de Akdeniz devleti olduğu için, PN ve PL her iki bölgeye de gereken önemi farklı vurgularla vermeye çalışmıştır. PN liderliğindeki hükümetler 'Avrupalılığı' öne çıkarma eğilimindeyken, İşçi Partisi hükümetleri Malta'yı Akdeniz'in kuzey ve güney kıyıları arasında bir 'köprü' olarak görmüştür (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

Malta, insan gücü ve kapasite açısından bariz sınırlamaları olan küçük bir devlet olmasına rağmen, dış politikasında daima görece bir başarıyla sınırlarının ötesine geçmeye çalışmıştır. Bir ada devleti olarak, daha büyük bir komşu güce bağımlı olamaması nedeniyle (örneğin Monako'nun Fransa ve San Marino'nun İtalya ile ilişkisinde olduğu gibi), bu tutumun uluslararası siyasette bir gereklilikten doğduğu düşünülmektedir. Afrika'ya dair ilan edilen ortaklık strateji planı, Malta'nın BM Güvenlik Konseyi'nde geçici üyelerden biri olarak yer alması ve Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı'nın (AGİT) dönem başkanlığını üstlenmesi gibi diğer son girişimlerle de bağlantılı değerlendirilmelidir. Malta'nın dış politikası, yalnızca Avrupa'ya değil, yeniden bölgeye odaklanıyor gibi görünmektedir (DeBattista A. P., 2024).

Geleneksel olarak dış politika, bir devletin diğer devletlerle ilişkiler geliştirme ve çok taraflı kuruluşlara katılma stratejisini ifade eder. İkili ilişkileri, diplomatik ilişkilerin kurulmasını ve büyükelçilerin değişimini içerir. 'Dış ilişkiler', geleneksel dış politikanın ötesinde, ticaret, çevre, güvenlik, kültürel projeksiyon/ilişkiler ve sınır ötesi sağlık konularını içeren daha geniş bir dizi faaliyeti kapsamaktadır. Küreselleşme ve karşılıklı bağımlılık, kilit politika alanları üzerindeki ulusal kontrolü zayıflamış ve bulanık politika sınırları, devletleri küresel ısınma, göç

ve salgın hastalıklar gibi bazı politika alanlarında ortak yönetimi yeniden ileri sürmek için el ele vermeye teşvik etmiştir. Artan jeo-ekonomik parçalanma ve korumacılığın etkisi küreselleşmeyi yavaşlatmaya devam edebilir, ancak dünyayı başlangıçta başladığı yere geri döndürmesi pek olası gözükmemektedir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Gazze'deki savaş ve İsrail, Lübnan, Suriye, İran, Körfez ve Kızıldeniz'i kapsayan daha geniş gerilimler gibi büyük etkili savaşların yeniden ortaya çıkması, belirsizlik közlerini körüklerken, akut kutuplaşma güçler arasındaki ilişkileri karakterize etmekte ve dünyayı daha önce hiç olmadığı kadar parçalamaktadır. Dünya aynı zamanda çok taraflılığın zayıflamasına da tanık olmaktadır. Malta gibi küçük bir devletin dünya siyaseti alanında karşı karşıya kaldığı durum budur (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

III. BÖLÜM

MALTA DIŞ POLİTİKASI

1.1. Soğuk Savaş Dönemi

İkinci Dünya Savaşı deneyimi, Malta'daki İngiliz karşıtı tutumu azaltmış olsa da Maltalıların özyönetim ve bağımsızlık talebinde bir vazgeçiş olmamıştır. 1946'da oluşturulan parlamento 1947'de yeni anayasayı kabul etmiş ve özyönetim yeniden sağlanmıştır. Bu dönemde parlamentoda iki partili sistem ortaya çıkmıştır. Bu partiler, Büyük Britanya ile iyi ilişkileri savunan Malta İşçi Partisi (*Partit Laburista - PL*) ve bağımsızlık yanlısı Milliyetçi Parti (*Partit Nazzjonalista - PN*)'dir. Malta'nın dış politikasını anlamak için Malta iç politikasının siyasi özelliklerini ve bunların dış politika üzerindeki etkilerini anlamak gerekmektedir. İki parti, Malta'nın Büyük Britanya'ya olan bağımlılığından nasıl kurtarılması gerektiği konusunda farklı görüşlere sahiptir. Bu dönem NP destekçileri Malta'nın Kanada gibi, İngiliz Milletler Topluluğu üyesi bağımsız bir ülke olmasını isterken, PL ise İngiliz Parlamentosu'nda temsil de dahil olmak üzere Büyük Britanya ile entegrasyon talep etmiştir (Rudolf, 2019). PN ise entegrasyonun Malta'nın İngiltere tarafından yutulması anlamına geldiğini düşünmüş, Maltalıların kendilerine has özelliklerinin ve kültürlerinin kaybolacağına inandığı için birleşmeye karşı çıkmıştır (Xuereb, 2006).

İkinci Dünya Savaşı, Malta toplumu üzerinde büyük bir eşitleyici görev görmüştür. Halk arasında yaşanan dayanışmanın Maltalılar üzerinde demokratikleştirici etkisi olmuştur. O dönem PL'nin lideri Paul Boffa'nın ardından partinin ikinci ismi olan ve Malta siyasetinin yükselen figürü olarak gösterilen Dominic Mintoff, Malta'nın imparatorluğa dahil edilmesi için çok uğraş vermiş, hatta yeni devletin 'Büyük Britanya, Kuzey İrlanda ve Malta Birleşik Krallığı' olarak adlandırılmasını önerecek kadar ileri gitmiştir. İngiliz hükümeti, Mintoff'un fikirlerini görmezden gelince, daha sonra PL'nin başına geçecek Maltalı siyasetçi stratejisini tam bağımsızlık için çalışacak şekilde değiştirmiştir (Rudolf, 2019).

PL, 1947'de düzenlenen seçimlerde iktidar olmayı başardıktan sonra hükümet olarak ilk iş Londra'nın yolunu tutmuş, savaş sonrası yardım ve finansmanla ilgili müzakerelere başlamıştır. Malta heyetinin başında, Başbakan Yardımcısı Dominic Mintoff yer almıştır. Boffa'nın ılımlı politikalarına karşın partinin radikal fraksiyonunun lideri olan Mintoff, müzakerelerde İngiltere'nin Malta'ya karşı mali sorumluluğunun yalnızca savaş sonrası tazminatlarla sınırlı olmadığını belirterek Malta'nın stratejik bir üs olarak kullanılmasının değerinin Maltalıların kendileri tarafından belirlenmesi gerektiğini savunmuştur. Mintoff'un bu fikri, Malta ile Büyük Britanya İmparatorluğu arasındaki 'efendi-köle' ilişkisini tamamen tersine çevirerek bağımlılık ideolojisini ortadan kaldıracak bir paradigma değişiminin ilk işaret fişegi olarak değerlendirilmektedir. Maltalı tarihçi Mark Camilleri, bu değişimi, "Yavaş yavaş, İngilizlerin patronlarımız değil, misafirlerimiz olduğu fikri içeri sızıyordu" ifadesiyle aktarmıştır (Camilleri, 2018).

Mintoff, müzakereler sırasında İngiliz muhataplarına Büyük Britanya'nın Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) gelen Marshall yardımlarının bir kısmını Malta ile paylaşmaması durumunda, Malta halkının İngiltere'ye bağlılığını sürdürüp sürdürmeyeceğine ve askeri tesislerini başka bir güce devredip etmeyeceğine karar vermek için ulusal bir referandum düzenleyeceğini belirten bir muhtıra vermiştir. Boffa ve bazı PL milletvekilleri, İngilizlere karşı çatışmacı bir siyaset gütmek istemeseler de referandum kararını onaylamıştır. Ancak kısa bir süre içinde Boffa, 30'lu yaşların henüz başındaki bu genç siyasetçinin hayal edilmesi imkânsız, sert ve çatışmacı müzakere taktiklerini kullanması sonucu Mintoff'tan habersiz referandum kararını geri çekmeye çalışmış, bunun haberini alan Mintoff, Boffa'yı parti liderliğinden uzaklaştırmak için Londra'dan Malta'ya dönmüştür. Gerçekleşen parti kongresini, sert söylemleriyle tersane işçilerinin desteğini alan Mintoff kazanmış, Boffa kendisini destekleyenlerle birlikte ayrılarak Malta İşçiler Partisi'ni (*Partit tal-Haddiema - PH*) kurmuştur. 1950'de düzenlenen seçimde Mintoff'un PL'si yüzde 28,6 alırken Boffa'nın PH'si yüzde 23,6'da kalmıştır. Seçimde ilk sırayı yaklaşık yüzde 30 ile PN almış, milliyetçi lider George Borg Olivier'in kurduğu azınlık hükümeti ancak bir yıl ülkeyi yönetebilmiş, 1951 yılında yeniden sandıklar kurulmuştur. İkinci seçimde PL oyların yüzde 37,7'sini alarak ilk sırada yer almış, PN yüzde 35,5, Boffa'nın partisi PH ise yüzde 18'de kalmıştır. Mintoff, Boffa ile koalisyon kurmayı kabul etmeyince PN ile PH koalisyonu kurulmuştur. Mintoff, başbakan olmayı başaramasa da bu dönemde işçi sınıfının tartışılmaz lideri konumuna yükselmiştir (Camilleri, 2018).

Mintoff'un yarıda bırakarak döndüğü Londra'daki 'finansal yardım' konulu müzakereleri PN'nin lideri Başbakan George Borg Olivier sürdürmüştür. Mintoff'un tehditvari müzakere taktiklerinin ardından Olivier'in beklentilerinin sadece mali konularda olduğunu gören İngilizler biraz rahatlamış olsa da Malta hükümetiyle kıran kırana bir pazarlık yapmıştır. Olivier, müzakerelerde Malta'nın içinde bulunduğu ekonomik problemlerinin kaynağının İkinci Dünya Savaşı olduğunu söyleyerek İngilizlere sorumluluklarını hatırlatmıştır. İngiliz hükümeti ve Sömürge Ofisi yetkilileri ise kendilerinin de ekonomik zorluklar içerisinde bulunduğunu öne sürerek Malta hükümetinin taleplerini yumuşatmaya çalışmıştır. Sonuç olarak Olivier, müzakerelerden 2 milyon 500 bin mali yardımın yanı sıra üç önemli siyasi taviz koparmayı başarmıştır. İngilizler anlaşma ile Malta'nın ekonomik durumundaki sorumluluğunu kabul etmiş, daha önce savunduğu 'Malta ekonomisinin sorumluluğu sadece Maltalı siyasetçilerin üzerinde' düsturundan vazgeçmiştir. Malta Hükümeti'nin işleyişi için mali sorumluluk üstlenmiş, ülkenin ihtiyaçlarına göre daha fazla yardım sağlamayı taahhüt etmiştir. Son olarak, belki de en önemlisi Malta'ya daha fazla haklar tanıyan yeni bir anayasanın hazırlanabileceği konusunda mutabık kalınmıştır. Bu siyasi zafer, 1964'te gerçekleşecek Malta'nın nihai bağımsızlığının temelini atmıştır (Pirota, 1985).

İkinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra küresel siyaset, süper güçlerin farklı ve ilgili siyasi sistemlerine göre Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmüştür. Doğu'nun süper gücü, tüm mülkiyete sahip olan ve yöneten tek partili bir devlet üzerine yapılandırılmış komünist bir siyasi sisteme sahip Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ydi (SSCB). Batı'yı temsil eden süper güç ise özel mülkiyete izin veren serbest piyasaya sahip çok partili bir devlete dayanan liberal bir siyasi sisteme sahip olan ABD'ydi. Batı Avrupa devletlerinde siyaset sahnesi, bir merkez sol ve bir merkez sağ siyasi partinin iktidar için birbirleriyle rekabet ettiği ikili bir sisteme dönüşürken sol, komünistlerin solun en büyük siyasi partisi olduğu İtalya gibi bazı ülkeler dışında, pratikte Batı siyasi modelini benimseyen ve Sosyalist Enternasyonal üyesi olan siyasi partilerin egemenliğindeydi. Bu partiler, ekonominin sosyalist ilkelere göre yönetildiği ve aynı zamanda özel mülkiyete izin verilen liberal bir siyasi sistemi kabul ettikleri için sosyal demokrat partiler olarak adlandırılmaktaydılar. Bu küresel adımı takip eden Malta'nın en büyük sol partisi haline gelen Mintoff'un liderliğindeki PL, 1955'te Sosyalist Enternasyonal'e üye olmuştur (Camilleri, 2018).

Malta siyasetini bugün hala şekillendiren ve sırasıyla solu ve sağı temsil eden iki parti PL ve PN Malta'nın siyasi sahnesine 1950'li yıllarda hâkim olmuştur. İki parti arasındaki farklar da 1950'li yıllarda belirginleşmiştir. PN, anayasal ulusal egemenlik meselesini ana odak noktası olarak tutmasına rağmen finansal meseleleri de yüksek bir öncelik olarak belirlemiştir. Milliyetçilerin ekonomik söylemlere başvurmasının arkasında işçi sınıfının artan gücü ve niceliği olduğu değerlendirilmektedir. Milliyetçi Parti, Malta'nın az gelişmişliği için İngilizlerin emperyal politikası yerine, PL'nin ekonomik politikasını suçlamıştır. Diğer yandan PL, Malta'nın az gelişmişliğinden sömürgeci Büyük Britanya'yı sorumlu tutmuştur. PL lideri Mintoff, Malta'nın ekonomik sorunlarının, sermaye eksikliğinden kaynaklandığını, bu sermayenin doğrudan İngiltere tarafından savaşın ve Malta'nın savunma tesislerinin geçmişte ve sürekli kullanımının telafisi olarak sağlanması gerektiğini öne sürmüştür. PL, anayasal meseleleri sosyal ve ekonomik kalkınma ile ilgili olarak okurken; PN, anayasal meseleleri milliyetçilik ve ulusal özerklik gibi idealist ve politik kavramlar ışığında yorumlamıştır. Malta İşçi Partisi (PL) ekonomik iyileşmeye yönelik acil ve sert bir yaklaşımı hedeflerken, Milliyetçi Parti (PN), devletin sınıflar arasındaki güç dengesinde statükoyu korumayı amaçlayan Hıristiyan Demokrat bir partinin çizgisine dayanan bir idealler politikası izlemiştir. Daha basit bir ifadeyle, PL, radikal değişim için potansiyel bir güç, PN ise toplumun geleneklerine hitap etmeyen değişikliklere mesafeli muhafazakâr parti görüntüsü vermiştir (Camilleri, 2018).

Olivier ve Boffa hükümeti, üç yılda ekonomik beklentilerin altında kalınca 1953'ün sonunda seçime gidilmiştir. PL bu sefer oyların yüzde 44,6'sını alarak en yakın rakibi PN'ye 6 puandan fazla fark atsa da çoğunluğu kazanamamış ve yeni bir PN-PH koalisyonu kurulmuş ancak o da istikrar sağlayamamış ve uzun ömürlü olamamıştır. Bu sırada Mintoff'un partisi PL ile Boffa'nın partisi PH arasında Genel İşçi Sendikası arabuluculuğunda birleşme görüşmeleri yapılmış ancak başarılı olunamamıştır. PL, bir yandan NATO ülkelerinden Malta topraklarını kullanmaları karşılığında ekonomik yardım sağlamalarını talep ederken kendi kaderini tayin hakkının tam olarak sağlanmasını beklemiştir. PH ise İngiliz Kraliyetine olan geleneksel sadakatin bozulmadan kalması gerektiği konusunda ısrar etmiştir (Camilleri, 2018).

Genel İşçi Sendikası, 1955 seçimlerinde ilk kez PL ve PH arasındaki tarafsızlığını bozarak PL'yi desteklemiştir. Bu destekle birlikte Mintoff'un liderliğindeki PL, ezici bir zafer kazanarak oyların yüzde 56,7'sini almış ve tek başına iktidar olmayı başarmıştır. Mintoff,

başbakan sıfatıyla Londra'ya yönelik dış politikasında entegrasyonu öncelemiş, İngilizler bu duruma sıcak bakmazken, buna ek olarak Malta Katolik Kilisesi de 'Katolik olmayan bir ülke' ile entegrasyona karşı çıkmıştır. Kilisenin yanı sıra muhalefetteki milliyetçi PN de entegrasyonun olmaması gerektiğini öne sürmüştür (Camilleri, 2018).

Bu süre içerisinde ülkede Britanya ile entegrasyon referandumu düzenlenmiştir. Maltalılar bu referandumda yüzde 77'yi aşan bir destekle Londra ile entegrasyonu desteklemiştir. Bu rakamda Milliyetçi Parti'nin boykotu da önemli bir etken olarak gösterilmektedir. Ortaya çıkan sonuca rağmen Malta hükümeti ile yürütülen görüşmelerde Mintoff'un mutlak bir ekonomik-siyasi denklik talep etmesi Londra tarafından kabul görmemiştir (Smith, 2007).

Entegrasyon meselesinin gerçekleşmemesinin ardından İngilizlerin Malta'daki savunma harcamalarını kısma kararı alması ve tersaneyi kapatmayı düşünmesi, Malta'daki istihdamı doğrudan olumsuz etkileyeceği için Malta hükümetinin endişe duymasına sebep olmuştur. Kolonilerden Sorumlu İngiliz Devlet Bakanı Alan Lennox-Boyd, mevcut tersane istihdamının önümüzdeki üç yıl boyunca korunacağını garanti ederek artan ajitasyonu sakinleştirmeye çalışsa da birkaç gün sonra 130 Tersane işçisi işten çıkarıldığında kaos artmıştır. Malta ile Londra yönetimi arasındaki gerilim artarken Malta hükümeti 30 Aralık 1957'de parlamentoda oybirliğiyle onaylanan Büyük Britanya'dan ayrılma kararını açıklamıştır. Gerekçe olarak ise İngiltere'nin 1955'te verdiği istihdam seviyelerini koruma sözünü tutmadığı gösterilmiş ve Malta'nın hiçbir şekilde Londra'nın altında kalmak zorunda olmadığı belirtilmiştir (Camilleri, 2018).

PL için bu karar, yeni bir dış politika paradigmasından Londra ile ilişkide kesin bir değişikliğe işaret ederken muhalefetteki PN ise bağımsız bir Malta vizyonunu desteklese de dış politikada Batı blokunu benimsemiştir. Britanya'dan ayrılma kararının kabul edilmesinden kısa bir süre sonra, başkent Valletta'da işçilerin protestoları patlak vermiş; ülke grevler ve protesto gösterileriyle tam bir kaosa sürüklenmiştir. Mintoff, hükümetin istifasını sunmuş, ardından durum daha da kötüleşince önce ülkede OHAL ilan edilmiş ve Malta hükümetinin yetkileri Londra tarafından askıya alınmıştır. Yüzlerce kişi gözaltına alınırken İngilizler despotik yöntemlerden kaçınmış, işçi sınıfının güçlenmemesi adına sınırlı cezalandırmalar uygulanmıştır. Zira İngilizler, Malta'nın anti-emperyalist bir devlete dönüşmesinden ve Mısır'ın ya da daha kötüsü Sovyetler Birliği'nin müttefiki haline gelmesinden endişe etmektedir (Camilleri, 2018).

1958'de İngiliz dış politikasının, Çin ve Rusya'nın genişlemesini önlemek, dünyada, özellikle Avrupa'da istikrarı sağlamak, İngiliz Milletler Topluluğu'nu korumak, tüm dünyada ticaret faaliyetlerini genişletmek ve İngiliz para birimi sterlinin uluslararası statüsünü korumak olduğu belirtilmektedir. Malta'daki varlığını kaybetmek istemeyen Londra, 1959'da Malta anayasasını askıya almıştır. Malta'daki ekonomik durumun kötülüğünün farkında olan İngilizler, adada halk üzerindeki etki gücünü kaybetmemek için anayasayı askıya aldıktan sonra ülkede bir kalkınma planı başlatmıştır. Plan kapsamında tersane özelleştirilerek bir İngiliz şirkete devredilmiş, İngiliz firmalarına Malta'da yatırım yapmaları karşılığında büyük vergi indirimleri sağlanmıştır (Camilleri, 2018).

Ülkedeki işçi sınıfını arkasına alan Mintoff, 1 Mayıs 1959'da, PL'nin yeni dış politikasını duyurmuştur. Mintoff, ABD, İngiltere, Fransa ve SSCB'den oluşan 'Büyük Dörtlü'ye, Malta'ya siyasi özgürlük ve bağımsızlık vermeleri, bununla birlikte Malta'nın yabancı ülkelerin kontrolünden arınmış tarafsız bir devlet olmasını sağlamaları çağrısında bulunmuştur. PL, dış politikasını Malta'nın ekonomik ihtiyaçlarının bir uzantısı olarak geliştirmiştir. Bu, Milliyetçi Parti'den farklı olarak, amaçlarını yalnızca herhangi bir uluslararası siyasi kampa atfedilen siyasi değerlerle sınırlamayan bir dış politika anlayışıdır. Ekonomik pragmatizmi önceleyen bu dış politika, Malta'nın potansiyel bir düşman ülke tarafından kullanımının engellenmesi karşılığında ekonomik destek bekleyen, yüksek riskli bir dengeleme stratejisi içermektedir. Mintoff'un yeni dış politika paradigması, ülkenin Batı'nın hoş karşılamayacağı 'kiracılar' tarafından da kullanılabileceğinin dolaylı bir kabulü olmuştur (Camilleri, 2018). Malta'nın küçük devlet dış politika örnekleri bu dönemde gözlenmektedir. Zira, Moosung Lee'ye göre tarafsızlık, küçük devletlerin bütünlüğünü ve varlığını korumak için benimsenebilecek, uluslararası ilişkilerde askeri güç kullanımını kısıtlamayı ve düzenlemeyi amaçlayan bir politika aracı olarak kabul edilmektedir (Lee, 2006, s. 63).

Malta Katolik Kilisesi, şaşkınlık içinde Mintoff'un bu hamlesine tepki göstermiştir. Komünist ve anti-emperyal rejimlerle dostluk kurma fikriyle oynayan bağımsız bir sosyalist Malta hükümeti düşüncesi kiliseyi korkutmuştur. Kilise, kısa süre sonra gücünü ve statüsünü korumak için siyasi mücadeleye girme kararı almıştır. Öyle ki kilise toplum üzerinde siyasi partilerden daha fazla etki yaratabilmektedir. Zira toplum hala son derece muhafazakâr ve dindardır (Camilleri, 2018).

Şubat 1960'ta Malta'nın güçlü başpiskoposu Michael Gonzi, iyi bir Katolik'in sosyalist olamayacağını söyleyen pastoral bir mektup yayınlamıştır. Kilise aynı zamanda PL'nin 1957'de kurulan ve aynı yıl ilk konferansı gerçekleştirilen Afro-Asyalı Halkların Dayanışma Organizasyonu'na (AAPSO) katılmasını kınamıştır. Kilise bu dönem PL'yi doğrudan Malta'yı komünist bir devlete dönüştürmeyi planlamakla suçlamıştır. Mintoff, PL'nin yeni dış politika anlayışıyla komünizmi getirmeyi amaçlamadığına dair iddiaları reddetse de kilise duruşundan taviz vermemiştir. Milliyetçi PN de kilisenin bu stratejisinden fayda sağladığı için Gonzi'yi desteklemiştir (Camilleri, 2018).

AAPSO, 1957'de Kahire'de kurulmuş ve Mısır Cumhurbaşkanı Cemal Abdünnâsır, örgütte öncü bir rol üstlenmeyi başarmıştır. Gerçekte, AAPSO komünist bir örgüt değildir. AAPSO, üyeleri arasında SSCB, Çin, Kuzey Vietnam ve Kuzey Kore ile birlikte Japonya, İran, Irak, Lübnan, Pakistan, Hindistan ve Endonezya da vardı. SSCB, AAPSO'yu kendi saflarına doğru yönlendirmeye çalışmış olsa da ortaya çıkan sömürge sonrası ülkeler üzerinde bir hegemonya kurmayı hiçbir zaman başaramamıştır. PL'nin yeni dış politikasının bir vechesi olan ekonomik kalkınma politikalarının küresel post-kolonyal hareketlerle yakın ilişkisi, dünyanın yükselen sosyalist ve antiemperyalist hareketleriyle benzerliğini ortaya koymaktadır. Mintoff, fikren, 1961'de Yugoslavya'da Josip Broz Tito tarafından kurulan Bağlantısızlar Hareketi'ne üye olan ülkelerle birliktedir. Bağlantısızlar Hareketi, Soğuk Savaş döneminde ne ABD'nin ne de SSCB'nin yanında yer almak niyetinde olan, post-kolonyal devletlerin oluşturduğu yeni bir küresel hareket olarak ortaya çıkmıştır (Camilleri, 2018).

Mintoff, PL'nin yeni dış politikasını açıkladıktan sonra, sömürge sonrası devletlerle ve Sosyalist Enternasyonal'in sosyalist partileriyle iyi ilişkiler geliştirmek için sıkı bir diplomatik kampanya başlatmıştır. PL'nin ortaya çıkan post-kolonyal harekete verdiği destek, Britanya'dan daha iyi bir mali anlaşma elde etmek için bir strateji olarak faydalı görülmektedir. İkincisi de PL iktidara gelir gelmez Batı kampının ötesindeki ülkelerle ekonomik ilişkiler kurmayı amaçlamıştır. Diplomatik kampanya, 1960 yılında PL'nin potansiyel dost ülkelere gönderdiği bir dizi mektupla başlamıştır. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios'a Kıbrıs Cumhuriyeti'nin açılışını tebrik eden bir mektup gönderilmiştir. İngiltere'den bağımsızlığını yeni kazanmış bir ülke olan Gana'nın Devlet Başkanı Kwame Nkrumah, PL'nin destek çağrısına yine bir destek mesajıyla yanıt vermiştir. PL, Mısır (Birleşik Arap Cumhuriyeti) ve Yugoslavya da dahil olmak üzere bazı

bağılantısız devletlerle iyi ilişkiler kurmaya başlamış ancak aynı zamanda PL'yi maddi katkılarla ve uluslararası konferanslarda en çok destekleyen sosyalist parti olan ve MAPAI olarak bilinen İsrail İşçi Partisi ile de çok iyi ilişkiler geliştirmiştir. Mintoff'un bu temaslarından oldukça rahatsız olan İngiliz hükümeti, Maltalı siyasetçinin neredeyse her adımını takip ettirmiştir. Hatta Birleşik Krallık hükümeti, PL'nin diplomatik kampanyasının etkisini hafifletmeye çalışmıştır. Libya Başbakanı Abdulmecid Kubar'ın 28 Mayıs 1960'ta Trablus'ta Mintoff ile görüşmesinden sonra, İngiltere'nin Libya Büyükelçisi, Kubar'a Mintoff'un sadece bir siyasi partinin lideri olduğunu ve Malta adına konuşamayacağını iletmiştir. Mintoff, Libya'nın yanı sıra İtalya, Yugoslavya, Yunanistan, Mısır ve Tunus'u da ziyaret etmiştir. Mintoff, Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdünnasır ile görüşmesinde çok sıcak karşılanmıştır. Nasır, PL'ye Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da dahil olmak üzere Malta'nın bağımsızlığı davasına tam destek sözü vermiştir. Mısırlı lider, heyete İskandinav, Afrika, Asya ve Güney Amerika ülkeleriyle temas kurmalarını önermiş, tüm Mısır büyükelçiliklerinden yararlanabileceklerine dair söz vermiştir. Hatta PL'den Kahire'de bir ofis açmasını istemiştir (Camilleri, 2018).

Hatta Mintoff, Nasır'ı Malta'ya davet etmiş ve İngiltere'nin Kahire Büyükelçiliğinden İngiltere hükümetini, Albay Nasır'ı Valetta'da kabul etmek istediğini bildirmesini istemiştir. İngiltere'den gelen cevapta ise Mintoff'a ülkenin dışişleri alanının sorumluluğunun kendilerinde olduğu hatırlatılmış ve bu görevi işgal etmemesi talep edilmiştir (Xuereb, 2006).

Düzenlenen 1962 seçimleri öncesinde başpiskopos Gonzi, Mintoff'a oy veren herkesin ölümcül bir günah işleyeceğini belirten bir yasak yayınlamıştır. Bu da sonuçları doğrudan etkilemiş, halk Giorgio Borg Olivier'i başbakan olarak seçmiştir. Seçimde Milliyetçi Parti (PN) yüzde 42 oy alırken PL yüzde 33,8'de kalmıştır. Böylece kilise, Malta'nın siyasi tercihlerini sınırlayabilecek etkili ve güçlü bir varlık olarak rolünü pekiştirmiştir (Rudolf, 2019).

Olivier liderliğinde yeni Malta hükümeti, 1962'de göreve gelir gelmez, Birleşik Krallık hükümeti ile Malta'yı bağımsız bir devlete dönüştürecek yeni bir anayasa müzakere etmeye başlamıştır. Borg Olivier, İngiltere'nin sorumluluklarını üstlenmeye hazır olmaması halinde, savunma ve dış ilişkiler gibi hayati konularda Malta üzerinde kontrol sahibi olmaya hakkı olmadığını savunmuştur. Yeni bağımsızlık anayasası ve bunu takip edecek olan savunma anlaşması müzakerelerin ana konuları arasında yer almıştır. Ancak savunma meselesi aynı zamanda Malta için ekonomik bir kaygı kaynağıdır. Zira İngiliz kuvvetlerinin bağımsızlıktan

hemen sonra adadan ayrılması halinde İngiliz ordusunda çalışan Maltalılar dolayısıyla düşecek doğrudan ve dolaylı istihdam dikkat çekmektedir. PN'ye göre Malta ekonomisinin gelişmesi ve çeşitlenmesi gerekmektedir ancak bu kademeli olarak gerçekleştirilmelidir (Xuereb, 2006).

1960'lı yıllar başta Afrika kıtası ülkeleri olmak üzere sömürge ülkelerin 'efendilerine' karşı siyasi bağımsızlık mücadelesi verdiği yıllar olarak tarihe geçmiştir. Malta da Londra ile yürütülen müzakereler neticesinde adım adım bağımsızlık referandumuna doğru ilerlerken Malta İşçi Partisi (PL) yeni anayasa konusunda bazı noktaların netleştirilmesini talep etmiştir. Bunlar, Malta'daki kilisenin statüsü, monarşi ve cumhuriyet arasındaki seçim, İngiliz Milletler Topluluğu üyeliği, seçim sistemi gibi konular olmuştur. Sonuç olarak Olivier Hükümeti'nin son halini verdiği bağımsızlığı da içeren yeni anayasa referandumu 2-4 Mayıs 1964 tarihleri arasında yapılmış ve seçmenlerin yüzde 54,5'i tarafından kabul edilmiştir. Yeni anayasa ülkeye kendi kendini yönetme hakkı verdiği için aynı zamanda bir bağımsızlık referandumu olarak da kabul edilmiştir (Xuereb, 2006). Kilise'nin PL'ye karşı yürüttüğü ve 1962 seçimlerinde büyük bir yenilgiye uğramasına neden olan muhalefet kampanyasına rağmen, PL dış politika vizyonunu sürdürmüştür. Hatta Malta üzerinden yeni anayasada İngiltere'ye çok fazla güç devşirildiğini savunarak bağımsızlık anayasası referandumunda güçlü bir muhalefet ortaya koymuştur. Çünkü prensipte bağımsızlığı kabul etmesine rağmen, önerilen anayasayı kabul etmemiştir. PL, anayasal monarşiye karşı çıkmış ve dış politikada daha fazla kendi kaderini tayin hakkına sahip bir cumhuriyet statüsünde ısrar etmiştir (Camilleri, 2018).

PL, Malta'yı üs olarak kullanan herhangi bir yabancı gücün yılda en az 25 milyon sterlin kira ödemesi gerektiğini belirten bir karar almıştır. PL'nin yürütme komitesi tarafından, Malta'nın ekonomik koşulları göz önüne alındığında, Malta'nın başka bir güçle savunma anlaşmasına bir alternatif düşünmesi gerektiği belirtilmiştir. Öyle ki İngilizler, PL'nin olası bir darbe girişimine karşı bir savunma stratejisi hazırlamış ve bağımsızlıktan sonra Malta'dan raporlar sunmaya devam eden istihbarat komitesini elinde tutmuştur. İktidarda olmamasına rağmen diplomatik çalışmalarını sürdüren PL, 17 Haziran 1964 tarihinde Moskova'ya diplomatik bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Mintoff'un niyeti Malta'yı Sovyetler Birliği'nin bir müttefiki haline getirmek olmasa da bu tür geziler Mintoff'a PN'nin Batı yanlısı konumuna kıyasla İngiltere'ye karşı çok daha iyi bir pazarlık pozisyonu vermektedir (Camilleri, 2018).

Bağımsızlık için kararlaştırılan resmi gün 21 Eylül 1964 olarak belirlenmiştir. Bağımsızlık müzakerelerinin tamamlanmasının ardından, İngiltere ve Malta, İngiliz ve NATO varlığının güvenliği içinde ekonomik kalkınmayı kolaylaştırmak için tasarlanmış bir savunma ve mali anlaşma imzalamıştır (Xuereb, 2006). Bağımsızlıktan kısa bir süre sonra Malta, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi'ne de üye olmuştur. Bağımsızlık anayasası ve savunma anlaşması, Malta'nın Soğuk Savaş siyaseti açısından Batı kampı içindeki konumunu pekiştirmiştir (Camilleri, 2018).

Bağımsızlığın ilk yılları, Maltalıların dünyanın geri kalanı ile ilişkileri yürütmeye kendi başlarına oldukları zamanlar olarak gösterilmektedir. Bu dönem, Milliyetçi Parti'nin (PN) Batı yönelimli hükümeti, Malta'nın Batı dünyasının bir parçası olduğuna dair vizyonu ile yeni bir dış politika oluşturmuştur. Bu, zaman zaman Malta'nın diplomatik ilişki kurmak istediği ülkelerle ilişkilerin başlatılmasını sağlayan İngiliz hükümetinin yardımıyla başarılmıştır. Yeni oluşturulan ilişkiler sayesinde Malta, uluslararası toplumda küçük, oldukça saygın bir devlet olarak tanınmıştır (Grima, 2010).

1966'da Borg Olivier ve Milliyetçi Parti (PN) beş yıl daha hükümete seçilmiştir. PN oyların yüzde 47,9'unu alırken, Malta İşçi Partisi yüzde 43,1'de kalmıştır. PL'nin bir önceki seçime göre oyunu yüzde 10 artırması kiliseyi endişelendirmiştir. Milliyetçi Parti, 50 koltuklu parlamentoda yirmi sekiz sandalyeye hak kazanırken, İşçi Partisi yirmi iki sandalyeye sahip olmuştur. Bu da PN'nin herhangi bir engel olmadan istediği yasayı geçirebileceği anlamına gelmektedir. Diğer küçük partiler temsilcilerinden hiçbirini seçtirmemiş ve parlamento ilk kez iki parti arasında kutuplaşmıştır (Camilleri, 2018).

İngilizler Olivier'e Maltalıların ekonomik durumunu olumsuz şekilde etkilemesi muhtemel, adadaki askeri varlıklarını azaltmayı amaçladıklarını bildirmiştir. İngilizlerin yeni adımı hem iki yıl içinde 7 bin Maltalının işsiz kalması anlamına gelmekte hem de askeri varlık için hükümete yaptığı ödemelerde azalmayı işaret etmektedir. Borg Olivier İngiltere ile pazarlık yapmaya çalışmış ve Akdeniz'de büyüyen Sovyet tehdidi ile Malta'nın stratejik önemini vurgulamıştır. Olivier'in ülkedeki sivil toplumu hareket geçirmesi ve İngilizlerin yeni politikasını protesto etmesi müzakerelerde elini güçlendirmiş, Londra yönetimi adımlarından vazgeçmese de bu süreci dört yıla yaymayı kabul etmiştir. Diğer yandan 1966- 67 yıllarında Malta önemli ekonomik ilerlemelere tanık olmuştur. İşsizlik düşmüş, turizm, inşaat ve hafif sanayide bir

patlama yaşanmıştır. 1968'de bir Merkez Bankası ve yatırımcılara yardım sağlamak için Malta Kalkınma Kurumu kurulmuştur (Xuereb, 2006). Bu dönemde Olivier, NATO'ya üyelik başvurusunda da bulunmuş ancak olumlu bir yanıt alamamıştır. Akdeniz'deki İngiliz varlığının azalması ve İttifak'ın temel değerlerine şiddetle karşı çıkan bir hükümetin seçilmesi ihtimali göz önüne alındığında, NATO komutanlığı Malta'nın üyelik talebini dikkate almamakla stratejik bir hata yapmıştır (DeBattista, 2016).

Nisan 1969'da İşçi Partisi ile Malta Katolik Kilisesi arasında gerginliğin sona ermesi adına bir anlaşma imzalanmıştır. Taraflar kilisenin çıkarlarını koruma hakkını elinde tutmasını ve modern bir toplumda siyasi topluluğun kiliseden ayrı tutulması gerektiğini öngören bir deklarasyon imzalamıştır. Deklarasyonda ayrıca PL ile kilise arasındaki ilişkilerin geliştiği de belirtilmiştir. Kilise ile PL arasında tam olarak hangi koşullar altında anlaşıldığı bilinmese de 1970'lerde gerçekleşen reformlara bakıldığında hangi konularda anlaşmaya varıldığı varsayılabilir. Büyük olasılıkla, kilise medeni evliliğin getirilmesi ve sansürün gevşetilmesini kabul ederken, PL de boşanmayı kanunlaştırma konusunda acele etmemiştir (Camilleri, 2018).

Muhalefette bulunduğu on yıl boyunca yurt içinde parti çalışmalarını yurt dışında ise diplomatik çabalarını sürdüren Malta İşçi Partisi (PL) 1971 seçimlerini küçük bir farkla kazanmayı başarmış, parlamentoda sadece bir sandalyelik bir çoğunluk elde etmiştir. Mintoff'un yaptığı ilk hamle politikada bir değişikliğin sinyalini vermek olmuş ve İngiliz hükümetinden Malta Genel Valisi Sir Maurice Dorman'ı, aynı zamanda çok yakın arkadaşı olan Başyargıç Sir Anthony Mamo ile değiştirmesini istemiştir. Bir sonraki adımı ise 32 yaşındaki Amiral Gino Birindelli'yi istenmeyen adam ilan etmek olmuş ve NATO'dan Birindelli'yi geri çağırmasını talep etmiştir (Xuereb, 2006). Malta İşçi Partisi'nin ilk büyük görevi, Malta'nın savunma tesisleri için daha iyi bir kira geliri elde etmek için İngiltere ile Olivier'in imzaladığı savunma ve mali anlaşmayı feshetmek ve yeniden müzakere etmek olmuştur (Camilleri, 2018).

PL, 1971 seçimlerini kazanmadan önce Malta'nın güney komşusu Libya'da önemli bir olay yaşanmış, 1969'da Libya'da Muammer Kaddafi liderliğindeki bir grup subay darbe yaparak yönetimi ele geçirmiştir. Milliyetçi Olivier Hükümeti, son dönemine denk gelen bu darbenin ardından gönülsüzce de olsa Libya'daki askeri yönetimi tanımıştır (Camilleri, 2018).

İngiltere ve NATO'nun Malta'yı üs olarak kullanmaya devam etmesi bir öncelik değildir, çünkü bunun yerine Sicilya ve Napoli gibi yakındaki diğer yerler kolayca kullanılmaktadır. Malta, NATO ve Birleşik Krallık için bir üs olarak vazgeçilmez olmamasına rağmen ABD, NATO ve Birleşik Krallık, Malta'nın düşman devletler tarafından, özellikle de Ruslar tarafından kullanılması ihtimalinden çok endişe duymaktadır. İngiltere ve NATO'nun Malta'da kalmasının en önemli nedeni olarak da bu sebep gösterilmektedir. (Camilleri, 2018) SSCB, Afrika'daki yeni bağımsız devletlerde nüfuz kazanırken NATO, Malta'da benzer bir gelişmenin yaşanmasını istememiştir. NATO üyesi ülkeler, Malta ile bir anlaşmaya varmak için yardım yapmayı teklif etmiştir. ABD Başkanı Richard Nixon, meseleleri doğrudan Mintoff ile görüşmek üzere kişisel bir elçi olan Robert Ellsworth'u görevlendirmiştir. 1972'nin ilk üç ayında, İngiliz kuvvetleri Malta hükümetine daha fazla baskı uygulamak amacıyla Malta'dan çekilmeye başlamış olsa da Mintoff, 'korkutma stratejisini' uygulamaya devam etmiştir (DeBattista, 2016).

Mintoff, Londra hükümeti ve NATO yetkilileriyle yaptığı görüşmede adanın İngiltere ve NATO tarafından özel kullanımı için yılda 30 milyon sterlin veya özel olmayan kullanımı için ise 20 milyon sterlin talep etmiş fakat bu rakamlar çok bulunarak reddedilmiştir. Malta'nın taleplerinin reddedilmesinin ardından, Malta hükümeti NATO'dan Malta karargahını kapatmasını istemiş ve birlikler kısa süre içinde İtalya'nın güneyindeki Napoli'ye taşınmıştır. Diplomatik ziyaretlerini sıklaştıran Mintoff Romanya'yı ziyaret etmiş ve Nicol Ceausescu ile bir araya gelmiştir. Mintoff ve heyeti, Çin ile diplomatik ilişkileri ilk kez, Romanya ziyareti sırasında Çin büyükelçisi ile görüşerek kurmuştur. Haftalar sonra Malta, Tayvan ile ilişkilerini koparmış ve Pekin Çin'ini tanıdığını ilan etmiştir. Malta, Pekin yönetimini tanıyan ve diplomatik ilişki başlatan ilk ülkelerden biri olmuştur. Çin'in yanı sıra Bulgaristan, Polonya, Irak, Kuzey Kore, Norveç, Danimarka ve İsviçre'ye de büyükelçiler atanmıştır (Camilleri, 2018).

Bu ziyaretler dönemin Malta medyasında olumsuz eleştiriler de almıştır. Ziyaretlerin iyi bir politika gibi görünmesine rağmen Malta'nın uluslararası imajını düzeltmeye yardımcı olmayacağı savunulmuştur. 13 Nisan 1972 tarihli The Times Gazetesinde kaleme alınan yazıda Malta'nın ticaret, yardım, savunma ve siyasette bir tarafı diğerine karşı kullanarak aynı anda her yöne bakmayı göze alamayacağı öne sürülmüştür. (Grima, 2010).

Mintoff, 1971 Noel Günü'nde sürpriz bir ultimatoma yayınlamış, İngiltere'nin gelecek üç ay içinde 4,75 milyon sterlin kira ödemesi gerektiğini ve meblağın ödenmemesi durumunda tüm

Birleşik Krallık kuvvetlerinin ve personelinin 31 Aralık'a kadar Malta'yı terk etmesi gerektiğini duyurmuştur. Bunun üzerine 29 Aralık tarihinde Birleşik Krallık, Malta hükümetinin iradesine karşı Malta askerlerini Malta'da tutmak istemediğini ve tahliye hazırlıklarının derhal yürürlüğe gireceğini belirten bir bildiri yayınlamıştır (Camilleri, 2018).

1972 yılının ilk üç ayı boyunca yoğunlaşan görüşmeler sonrası Malta hükümeti, İngiltere ile bir savunma anlaşmasına varmıştır. Yıllık 14 milyon sterlin değerindeki bu anlaşma, İngiliz kuvvetlerinin ve NATO'nun Malta'da kalış süresini 1979'a kadar uzatmıştır. Anlaşmanın ardından bağımsız dış politika paradigmasını sürdüren Mintoff, Çin'e resmi bir ziyarette bulunmuş, Pekin yönetimi kalkınma projeleri için Malta'ya 100 milyon yuan (yaklaşık 1,7 milyon sterlin) hibe desteğinde bulunmuştur (Xuereb, 2006). Diğer yandan İngiltere ve NATO ile imzalanan anlaşmaya, Malta'nın isteği üzerine üslerin Arap devletlerine yönelik saldırılarda kullanılmayacağını belirten bir madde de eklenmiştir (Camilleri, 2018).

Mintoff ve Borg Olivier'in dış politikalarındaki temel fark, Mintoff'un geçmişle bağıni kopararak herhangi bir blokla ilişki geliştirirken özgür olmak istemesi; Borg Olivier'in ise geçmişle bağıni koruyarak yeni olasılıkları araştırırken Avrupa ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) çerçevesinden uzaklaşmak istememesi olarak gösterilmektedir (Xuereb, 2006).

Olivier döneminde NATO başvurusu görmezden gelinen Malta, ülkesinde NATO üssüne ev sahipliği yapsa da NATO'ya üye olma konusunda istekli değildir. Atina'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında yaptığı önemli bir dış politika konuşmasında Mintoff, NATO'ya karşı olmadığını ancak NATO'nun bir parçası da olmak istemediğini belirtmiştir (DeBattista, 2016). 1973'te Malta resmen Bağılantısızlar Hareketi'nin bir üyesi olmuştur. 13 Aralık 1974'te anayasasını değiştiren Malta hükümeti, yönetim şeklini monarşiden cumhuriyete geçirmiştir. Ülkenin ilk cumhurbaşkanı, Malta Genel Valisi olan, Mintoff'un dostu Sir Anthony Mamo olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra yeni bir ekonomik kalkınma planını devreye sokan Mintoff, ülkesinin askeri üslerden gelen gelirlere ihtiyaç duymadan kendi ayakları üzerinde kalabilmesini hedeflemiştir. 1973-80 arasını kaplayan bu plan kapsamında istihdamın artırılması, kadınların iş gücündeki varlığının artırılması, ihracata yönelik imalat sanayisine odaklanması ve dış borçların azaltılması amaçlanmıştır (Camilleri, 2018).

1970'lerden sonra Malta'nın dış politikasındaki ikinci aşama, Dominic Mintoff'un Başbakan olarak yeniden göreve gelmesiyle başlamış ve dış politikanın yürütülmesinde değişikliğe gidilmiştir. Bu dönem, Malta hükümeti yakın komşularının ötesine geçerek daha büyük ikili ilişkiler kurmuş ve böylece dış politikasını küresel olarak genişletmiştir. Maltalı yazar Edgar Mizzi'nin haklı olarak söylediği gibi, Mintoff sadece İngilizler ya da NATO ile değil; yeni bir Malta, yabancı askeri üslerden arınmış ve mümkün olduğunca gerçekten bağımsız bir ülke için savaşmıştır. İşçi Partisi Genel Başkanı Mintoff, göreve geldiği ilk yıllarda Malta adaları için 'kira' konusunun yanı sıra İngiliz savunma anlaşmasına da önem vermiş olsa da, asıl amacı Malta'yı mümkün olduğunca bağımsız hale getirmek olmuştur (Grima, 2010).

Mintoff'un 1958'den beri Malta için kurduğu kafasındaki bağımsızlık vizyonu, 'nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge olarak, hızla Akdeniz'in kalbinde küçük bir İsviçre'ye dönüşmek' olmuştur. Avrupa ile Ortak Pazar'a katılmayı, aynı zamanda Arap komşularıyla da benzer ticari bağlar kurmayı hayal etmiştir. Bu amaç ile paralel olarak 1973 yılında Bağlantısızlar Hareketine başvuruda bulunmuştur. Bu durum, Mintoff'un iki süper güce eşit mesafede durarak Malta için tarafsızlık kavramına olan eğilimini göstermiştir. Başlangıçta Mintoff'un Doğu ve Batı arasında bir eşit mesafe yaratmayı amaçladığı düşünülse de, NATO ile uyumun olmaması ve sigortacı dış politika, Mintoff'un Batı'dan çok Doğu yanlısı olarak görülmesine neden olmuştur (Grima, 2010).

Mintoff, bir ülkenin ilişkileri aksini kanıtlıyorsa, kendini tarafsız saymasının faydasız olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle Mintoff, Malta'nın Orta Akdeniz bölgesine tehdit oluşturmaması için askerden arındırılmış ve bağlantısız kalacağı garantisi altında bu statüyü korumaya çalışmıştır. Ortadoğu'da barış olmadan Akdeniz'de güvenlik olamayacağı ve Avrupa'da güvenlik olmadan Ortadoğu'da da güvenlik olamayacağı çifte varsayımı altında Malta'yı Akdeniz'de barış ve güvenlik ile ilgili bir ülke olarak geliştirmeye odaklanmıştır. Bu tarafsızlık ilkesinin yanı sıra, PL lideri, Avusturya ve Finlandiya örneklerinde olduğu gibi, barışı sağlama yoluyla ulusal güvenliğini de artırmak istemiştir (Grima, 2010). Bu, kendini savunma kapasitesi sınırlı küçük devletlerin ulusal güvenliğini sağlama adına dış politikada izlediği yöntemlerden biri olarak göze çarpmaktadır.

Malta'nın en uzun süre görev yapan deneyimli diplomatlarından biri olan Victor J. Gauci, kişisel deneyimlerini anlattığı "The Genesis Of Malta's Foreign Policy: A Personal Account"

isimli kitabında Mintoff için şu ifadeleri kullanmıştır: Mintoff, muhtemelen önceki hükümetin Avrupa ile ilişkilere çok fazla odaklandığını ve özellikle Akdeniz'in güney kıyısındaki Afrika ülkeleri, Basra Körfezi bölgesi, Japonya ve Çin gibi diğer verimli potansiyel fayda alanlarını bir şekilde ihmal ettiğini düşünüyordu (Gauci, 2005, s. 96).

1970'lerin ortalarından 1980'lerin ortalarına kadar olan on yıl boyunca, Malta'da siyasi huzursuzluk dönemi yaşanmıştır. PL ve PN arasındaki parti rekabeti, mafya şiddetine, bombalamalara ve birkaç faili meçhul cinayete dönüştüğü için parlamento 1981'de feshedilerek yeniden seçime gidilmiştir. Katılımın yüzde 95 olduğu 1981 seçimlerinde Milliyetçi Parti, PL'den daha fazla oy almasına rağmen ülkede nispi temsil sistemi olduğundan dolayı İşçi Partisi parlamentoda daha fazla sandalye kazanmış ve Mintoff yeniden başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Milliyetçi milletvekillerinin seçim sonucunu reddetmeleri ve meclisin ilk yıllarında parlamentoda yer almayı reddetmeleri ciddi bir siyasi krize yol açmıştır (Rudolf, 2019).

1.2. Soğuk Savaş Sonrası Dönem

1981 yılında PN, Malta'nın Avrupalı bir kimliğe sahip olduğunu ve seçtikleri takdirde AET üyeliği sürecini başlatacaklarını belirterek Mintoff'un dış politikasının temellerinden olan Araplarla yakın ilişkilerden uzaklaşmaya çalışmıştır. Bu, Milliyetçi Parti'nin 1981'deki seçim programında şu sözlerle ortaya çıkmıştır: Mintoff hükümetinin Avrupa'ya yönelik politikası tutarsız ve belirsiz olmuştur. Milliyetçi bir hükümet, bizim Avrupalı olduğumuzu, yerimizin Birleşik Avrupa'nın katında olduğunu kesin olarak teyit etmektedir. Beklediğimiz gibi, bu adımı atabilmemiz için uygun koşullar müzakere edilirse, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üyelik arayışında olacağız (Grima, 2010).

Mintoff, 1984 yılında 68 yaşında gönüllü olarak başbakanlık ve parti liderliğinden istifa etmiştir. Aynı yıl, parti kongresi, parti lideri olarak Karmenu Mifsud Bonnici'yi atamıştır. Bonnici, 1987 yılındaki seçimlere kadar başbakanlık görevini sürürmüştür. PL, 1987'de gerçekleştirilen seçimde Edward "Eddie" Fenech Adami'nin liderliğini yaptığı Milliyetçi Parti'ye karşı kaybetmiştir. Fenech Adami, başbakan seçilmiş ve Mintoff'un özellikle dış politikada attığı adımların çoğunu tersine çevirerek uzun bir rota değiştirme sürecine başlamıştır. Adami'nin değişikliği tam da sosyalizmin geri çekildiği ve komünist devletlerin Batı'ya karşı başarısız olduğu dönemde gerçekleşmiştir. Bu dönemde Adami'nin liderliğindeki Malta, Avrupa Birliği'ne

(AB) tam üye olmak için resmen başvurmuştur (Rudolf, 2019). Ona göre AB, Maltalılar için "doğal bir eve dönüş"ü temsil etmektedir. Küçük bir ada ülkesi olarak ekonomik ve siyasi kırılganlığını fark eden ve hızla küreselleşen bir dünyada Avrupa'nın dışında kalmaktan korkan Malta, Başbakan Borg Oliver liderliğinde 1970 yılında Avrupa Topluluğu ile bir ortaklık anlaşması imzalamıştı (Fiott, 2010).

Milliyetçiler 1987 seçimlerinde PL'nin yerini aldıktan sonra, Başbakan Fenech Adami yönetimindeki hükümet, AB üyeliği için birçok reforma ihtiyaç duymuştur. Ülkenin siyasi ve ekonomik yapısındaki diğer birçok değişikliğin yanı sıra, Malta'nın bir katma değer vergisi (KDV) vergilendirme sistemi benimsemesini gerekmektedir. Bu yeni vergilendirme sisteminin etkisiyle 1996 yılında PL'nin yeni lideri Alfred Sant başbakan olmuş, PL de yeniden iktidar partisi haline gelmiştir (Rudolf, 2019). Sant'ın ilk eylemlerinden biri, AB üyeliği başvurusunu askıya almak olmuştur. Sant, AB üyeliği yerine Brüksel ile imtiyazlı bir ortaklık kurulmasından yana olduğunu belirtmiştir. 1998 yılında PN'nin yeniden seçilmesiyle AB üyeliği 2000 yılında tekrar aktif hale getirilmiştir. (Fiott, 2010) Adami'nin PN'nin seçim kampanyası sırasında söz verdiği gibi, Mart 2003'te Avrupa Birliği'ne üyelikle ilgili bir referandum düzenlenmiş, Maltalıların yüzde 53,6'sı AB üyeliğini destekler nitelikte oy kullanmıştır (Rudolf, 2019).

Bununla birlikte Maltalıların kimlik aidiyetleri bağlamında Avrupa Birliği ile kurduğu ilişki biçimi farklıdır. Malta toplumunun kendine has özellikleri vardır ve Maltalılar bu konuda tutucu olarak değerlendirilmektedir. Roderick Pace, bunun nedeninin küçük devletlerin kimliklerini kiskanma eğiliminde olmaları ve başka herhangi bir kimliğin gelişmesi ve tutunması için çok az alan bırakmaları olduğunu öne sürmektedir (Pace, Malta and EU Membership: Adaptation, Change and Modernisation, 2003). Bu durum, beş yüz Maltalıya kendi kimliklerini nasıl algıladıklarını soran bir Eurobarometer anketine yansımıştır: Katılanların yüzde 63'ü "Önce Maltalı sonra Avrupalı"; yüzde 34'ü "Sadece Maltalı", yüzde 3'ü "Önce Avrupalı, sonra Maltalı"; tercihlerini seçerken "yalnızca Avrupalı" seçeneği kimse tarafından onaylanmamıştır (Fiott, 2010).

2002 yılında Malta, AB Komisyonu ile katılım öncesi müzakereleri sonlandırmış ve 8 Mart 2003 tarihinde katılım ile ilgili ulusal bir referandum düzenlemiştir. Seçmenlerin yüzde 53,6'sı AB üyeliği lehine, geri kalan yüzde 46,4'ü ise aleyhte oy kullanmıştır. Referandumun katılım oranı ise yüzde 91 olarak kayıtlara geçmiştir. O dönemde AB'ye katılan ülkelerde

gerçekleştirilen dokuz referandumdan Malta'nın referandumu hem en yüksek katılımı hem de birbirine en yakın oy tercihinin sahip olan seçim olmuştur. PL referandum sonucunu kabul etmeyi reddettiği için, aynı yılın nisan ayında yapılan genel seçimler de AB referandumunun bir diğer ayağı gibi görülmüştür. Nihayetinde seçmenler PN'yi yeniden iktidara getirmiş ve böylece AB üyeliğinin yolunu açmıştır. Malta, 16 Nisan 2003 tarihinde Atina'da Katılım Antlaşması'nı imzalamış ve 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye katılmıştır (Grimaud, 2018).

Kurumlardaki varlığı ve katılımı, küçük devletlerin büyük devletler arasında önemli bir konum elde etmesine olanak sağlamaktadır. Gerçekten de, kurumsal üyelikler, küçük devletlerin uluslararası arenada hayatta kalmalarını sağlamalarına, benlik algılarını geliştirmelerine ve onları daha güçlü devletlerin seviyesine yaklaştırmalarına yardımcı olmaktadır. Böyle bir durum, kısmen çok sayıda küçük devletten oluşan AB'de bulunmaktadır. AB üyesi küçük devletler, dış politika projeksiyonlarının 'Avrupalılaşmasını' benimseyebilirler. Çünkü AB üyeliği yoluyla küçük devletlerin sadece dış politika gündemlerini genişletmekle kalmayıp, daha da önemlisi, tek başlarına kaldıklarında söz sahibi olamayacakları bazı önemli konularda karar alma süreçlerine erişim sağladıkları değerlendirilmektedir. Bu nedenle, AB'ye katılmak, küçük devletlerin uluslararası arenadaki konumunu güçlendirmektedir (Grima, 2010).

AB üyeliği kesinleştikten sonra Fenech Adami görevinden istifa etmiş ve 2004 yılında yerine Lawrence Gonzi başbakan seçilmiştir. Gonzi, yapısal reformlar için finansman ve yasal destek elde etmek için AB üyeliğinden en iyi şekilde yararlanarak PN politikalarını sürdürmüştür. PN, 2008 yılındaki seçimleri ilk sırada tamamlamış, Gonzi de başbakanlığını sürdürmüştür. Birliğe 2004'te girdikten sonra 2008 yılında ülkenin para birimini de avroya geçiren Malta yönetimi, diğer AB üyesi ülkelerin yaşadığı zorlukları yaşamamış ve AB'den aldığı fonlarla kentlerin altyapı, eğitim ve sağlık hizmetlerini büyük ölçüde iyileştirmiştir (Rudolf, 2019). Malta İşçi Partisi'nin Avrupa Birliği politikası ise 2013'te partinin başına geçen bir önceki dönem (2013-2017) başbakanlık yapan Joseph Muscat'ın döneminde yumuşamıştır. Seleflerine göre AB karşıtı olmayan Muscat, yine de Milliyetçi Parti kadar AB yanlısı bir tavır sergilememiştir (Fiott, 2010).

Malta, AB üyesi olmasından bu yana geçen yirmi yılda, AB üyeliğinin getirdiği muazzam baskılarla başa çıkabilmek için hala kendini toparlamaya ve uyum sağlamaya çalışmaktadır. Malta bugüne kadar pek çok zorlukla yüzleşmiş ve aynı zamanda olumlu sonuçlar elde etmiştir.

Örneğin, 2008 yılında avroyu ulusal para birimi olarak kabul etmesi büyük bir zorluktur. Bununla birlikte, en küçük AB üyesi ülke olarak Malta'nın kendisini dünyanın en güçlü para birimlerinden birine kilitlemesi ve kazandığı güvenlik garantileriyle yabancı yatırımcıları da kendine çekmiştir. Bu durum hem mali ve ekonomik krizde hem de Avrupa'nın yakın zamanda karşı karşıya kaldığı ekonomik durgunlukta paha biçilemez olduğunu kanıtlamıştır. Diğer küçük AB ve avro üyesi ülkelerin (İrlanda, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi gibi) aksine Malta, meydana gelen finansal krizlerden yara almadan çıkmıştır (Grimaud, 2018).

Malta, AB üyeliği sonrası ekonomik anlamda büyümüştür. Malta'nın AB'ye üye olduğu sene olan 2004 yılında ülkede kişi başına düşen milli gelir 14 bin 120 avro olarak kayıtlara geçmiştir (The Council of the European Union , 2024). Bu rakam bugün AB ortalaması olan 37 bin 600 avroyu da geride bırakarak 39 bin 500 avroya çıkmıştır. Malta bugün, kişi başına düşen milli gelir seviyesine bakıldığında AB içinde 10'uncu sırada yer almaktadır (EU: Malta Overview, 2024). Gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) sonuçları karşılaştırıldığında ise söz konusu rakam 2004 senesinde 6,1 milyar dolar iken 2023 yılında yaklaşık 21 milyar dolar olmuştur (Macro Trends - Malta GDP, 2024).

Malta, 1 Mayıs 2004'te AB'ye katılmasından bu yana çeşitli ekonomik sektörlerde önemli adımlar atmış ve kendisini şirketlerin Avrupa'da iş yapmaları için cazip bir yer olarak konumlandırmıştır. AB üyeliği aynı zamanda Malta'nın altyapı, eğitim ve teknolojinin geliştirilmesini desteklemek ve Maltalı işletmelerin gelişim ve büyümelerine yardımcı olmak için önemli bir finansman fırsatından yararlanmasını sağlamıştır (The Malta Chamber, 2024).

Malta'nın dünya siyasetindeki 'küçük' itibarı, uluslararası stratejisini önemli ölçüde etkilemektedir. Malta, Avrupa Birliği'ne katılımı öncesinde ve sonrasında, özellikle dış politika konularında, Avrupa ile entegrasyonunu sağlamlaştıran bir dönüşüm geçirmiştir. Aynı zamanda, Malta aktif tarafsızlık duruşunu korumuştur. Hem küresel taleplere hem de AB gerekliliklerine ustaca uyum sağlamış ve böylece Avrupa politikalarından kopmaktan kaçınmıştır. AB'ye katılmak, Malta'nın Avrupa pazarına ve daha geniş dünya ekonomisine kapılarını açmış, güvenliğini artırmıştır. Bununla birlikte, Malta'nın uluslararası ilişkiler yaklaşımının kapsamlı bir şekilde anlaşılması, Malta'nın iç siyasi dinamiklerini dikkate almadan eksik kalacaktır. Malta siyaseti, genel bir anlaşmazlık eğiliminin hâkim olmasıyla birlikte, özellikle bölünmüş durumdadır. Ancak bu bölünme, 1987'de anayasada daimî tarafsızlığın kabul edilmesi ve 2004'te

AB'ye katılma kararı gibi önemli anlarda ülkenin birleşik bir duruş sergilemesini engellememiştir (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

AB üyeliği Malta'nın dış politika önceliklerini değiştirmemiştir. Malta'nın dış politikası, temel değer olarak gördüğü önemli konular aracılığıyla hala kendi gerçeklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle, AB üyeliğinin getirdiği zorlukların, dış politikanın özünden ziyade, dış politika davranışını güçlendirdiği söylenebilmektedir. AB üyeliği yoluyla Malta'nın dış politikasında geliştirilen nicelik değil, niteliktir. Bu durum, başta Akdeniz olmak üzere dış politikanın ana önceliklerinin Malta'nın gündeminde kalmaya devam ettiğini göstermektedir. Aslında, AB üyeliği yoluyla Malta, kendi dış politika hedeflerinde daha proaktif bir gündem izlemektedir (Grima, 2010).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve yeni bir dünya düzeninin başlamasıyla birlikte küçük devletlerin dış politikalarında köklü değişiklikler görülmüştür ve küçük devletler bugün tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar uluslararası prestije ve görünürlüğe sahiptir. Bugünkü durum İkinci Dünya Savaşı sonrasıyla karşılaştırıldığında, özellikle Soğuk Savaş sonrasında artan küçük devletlerin sayısında bir değişim olduğu, ancak daha da önemlisi uluslararası alandaki varlıklarında bir değişim olduğu görülecektir. Bu tür devletlerin konumlarındaki iyileşme, örgütsel üyelik ya da Malta örneğinde olduğu gibi bölgesel ve ulus ötesi katılım gibi çeşitli şekillerde kendini göstermektedir (Grima, 2010).

Şubat 2022'de Malta Dışişleri Avrupa İşleri ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan Dış Politika Stratejisi belgesinde; Malta, kendini 'küçük devlet' olarak resmen kabul etmektedir. Belgede ülkenin, dış politikası aracılığıyla bölgesel ve küresel düzeyde çok taraflı sisteme, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Akdeniz için Birlik ve İngiliz Milletler Topluluğu gündemlerine etkin bir şekilde katkıda bulunmaya devam etmeyi ve küçük devletlerin savunucusu olarak demokrasi, insan hakları ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeyi amaçladığı belirtilmektedir (Ministry for Foreign and European Affairs and Trade, 2022).

Belgede, küçük bir devlet olarak Malta'nın, diyalog yoluyla herkesle tarafsızlık, silahsızlanma, barış ve fikir birliğine kendini adanmış bir arabulucu olduğu aktarılırken küçük devletlerin, küresel kamu yararı için uluslararası toplumu harekete geçirerek ve bu konuda girişimler başlatarak defalarca sürpriz yaptıkları aktarılmıştır. Malta'nın vatandaşları için barışı

sağlamanın temel yöntemi olarak kurallara dayalı bir uluslararası sistemi desteklediği ve güçlendirmek için çalıştığı ifade edilmiştir. Bu durumun, tüm ulus devletlerin ve özellikle küçük devletlerin karşılaştığı zorluklara verilebilecek tek geçerli yanıt olduğu vurgulanırken güvenlik tehditlerinin azaltılması ve daha istikrarlı bir küresel ortama katkının Malta'nın dış politikasının merkezinde yer aldığı altı çizilmiştir (Ministry for Foreign and European Affairs and Trade, 2022).

Malta, küçük devletlerin, özellikle de Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletlerinin (SIDS) çıkarlarının savunulmasında önemli bir rol oynadığına inanmaktadır. SIDS, özellikle sosyal, ekonomik ve çevresel alanlarda bir dizi özelliği paylaşmaktadır. SIDS'ler, uluslararası pazarlara yüksek oranda maruz kalma, izole olma, coğrafi uzaklık ve büyük devletlere ekonomik bağımlılık gibi bir dizi güçlüklerle karşı karşıyadır. Bu ülkeler küresel tedarik zincirleri açısından cezalandırılırlar ve sınırlı iç pazarları nedeniyle gelir elde etmek için dış pazarlara bağımlıdır. Özellikle COVID-19 salgını, gıda güvensizliği, etkisi artan iklim krizi kesintiye uğrayan tedarik zincirleri gibi sorunları daha da kötüleştirmiştir. Malta, bir parçası olduğu tüm ilgili uluslararası alanlarda SIDS'in çıkarlarını teşvik etme ve koruma fırsatını değerlendirmeye çalışmaktadır (Ministry for Foreign and European Affairs and Trade, 2022). Malta 2004 yılındaki AB üyeliğine kadar SIDS içindeki ülkelerden biri olarak gösterilmekteydi ancak Birliğe katıldıktan sonra 'gelişmekte olan' yerine 'gelişmiş' kabul edilmiştir (Briguglio, 2016).

AB üyeliği ile kazanılan en önemli dönüm noktası, Malta'nın dış politikasının yürütülmesindeki ve üçüncü tarafların Malta'ya yönelik dış algısındaki iyileşme olmuştur. Malta, AB üyeliği yoluyla, hızla değişen uluslararası sisteme daha iyi uyum sağlamayı başarmıştır. Üyelik, yalnızca Malta dış politikasının geliştirilmesine, temel kavramlarının ve rollerinin oluşturulmasına yardımcı olmakla kalmamış, aynı zamanda daha tutarlı ve proaktif bir politikanın oluşturulmasına da yardımcı olmuştur. Bununla birlikte, AB içinde aktif olarak yer almak söz konusu olduğunda küçük devletlerin önünde çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Bunlar yetenek ve kaynakların kullanımıdır. Küçük ülkelerin tüm konulara dahil olması zordur, belirli politikalarda küçük devletler bir tartışmaya girecek uzmanlıktan bile yoksundur (Grima, 2010).

AB üyeliği sonrası Malta'nın uluslararası arenada sürdürdüğü ilişkilerin sayısında açıkça artış görülmektedir. Bu, Malta'nın üyelik yoluyla hem ülkelerle hem de uluslararası kuruluşlarla olan dış ilişkilerini güçlendirmeyi başardığını göstermiştir. Malta'ya Batı Avrupa ülkeleri

arasında bir konum verilmesi nedeniyle AB üyeliği yoluyla dış ilişkiler ilerletilmiştir. AB üyeliğinin dış ilişkiler söz konusu olduğunda yarattığı etkinin olumlu bir yaklaşım benimsediği ve bunun sadece Malta'nın uluslararası alandaki rolünün artmasına değil, aynı zamanda Malta'nın ikili ilişkilerinin daha da güçlenmesine yol açtığı söylenebilmektedir. Bu tür sonuçlar, özellikle küçük devletler zayıf devletler veya küresel olarak düşük katılım düzeyine sahip devletler olarak görüldüğünde, küçük devletlere yönelik realist yaklaşımı kusurlu hale getirmektedir. Zira, Malta'nın dış politikası ve uluslararası alanda aktif bir oyuncu olması, onun zayıf bir ülke olmadığının bir işareti olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, Malta'nın dış politikası, bağımlılık teorisini, özellikle de küçük devletlerin küresel konumlarını geliştirmek için daha büyük devletlere veya kuruluşlara bağımlı olma eğiliminde oldukları fikrini de vermektedir. Nitekim, bazı durumlarda Malta'nın AB üyeliğini küresel konumunu güçlendirmek için kullandığı açıktır. Malta örneğinde olduğu gibi küçük devletler, çok uluslu anlaşmalar ve kurumlar aracılığıyla konumlarını güvence altına almayı hedeflemektedir (Grima, 2010).

Malta'nın dış politikadaki stratejik hedefleri, 2006 yılında yayınlanan belge ile ortaya konmuştur. Temel hedef olarak Malta'nın jeopolitik öneminden faydalanarak siyasi ve ekonomik faydaları en üst düzeye çıkarmak olarak belirtilmiştir. Malta'nın dış politikası ayrıca Avrupa Birliği üyeliğinin yeni bağlamından ve Malta'ya sağladığı artan görünürlükten doğan diğer yeni fırsatlardan da yararlanmaya yöneliktir. Bu fırsatlar özellikle Çin ve Hindistan gibi yeni ortaya çıkan büyük ekonomilerde mevcuttur. Ekonomik faydaları en üst düzeye çıkarmak için Malta'nın jeopolitik zenginliğinden yararlanırken Malta'nın dış politikası, Malta'yı Afrika, Ortadoğu ve Avrupa pazarlarındaki ticaret için geçiş kapısı olarak konumlandırmayı amaçlamaktadır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

7 Ekim 2023'te Hamas'ın İsrail'e düzenlediği baskın ve ardından İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ni işgal etmesiyle Ortadoğu'da eski bir savaş yeniden başlamıştır. Bu süreç içinde 18 Eylül 2024'te Filistin'in Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna sunduğu ve İsrail'in işgal altındaki topraklarda mevcudiyetini 12 ay içinde sonlandırmasını talep eden karar tasarısı kabul edilmiş, Malta da oylamada Filistin lehine oy kullanmıştır (Al Jazeera, 2024). Malta, kendi adına, çatışmaya dahil olan taraflarla ilişkileri geliştirmeye yönelik ikili bir yaklaşım benimsemiştir. Bu, Ramallah'ta ortak bir ikili diplomatik temsilcilik açılması ve Tel Aviv'deki Kıbrıs Rum Kesimi Büyükelçiliği'nin Malta ile paylaşılmasında açıkça görülmektedir (Grima, 2010).

Malta dış politikasında Akdeniz bölgesi hala özel ilgi görmektedir ancak Malta daha uzakları hedeflemektedir. Malta'nın 2020 Afrika Ortaklık Stratejisi, Malta'nın, küçük devletlerin, özellikle de Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletlerinin (SIDS) çıkarlarını savunmada önemli bir role sahip olduğunu ilan etmektedir. Bu, Malta'nın İngiliz Milletler Topluluğu'nda onlarla omuz omuza vermiş olmasına rağmen, kendisini SIDS ile ilişkilendirmeye hiçbir zaman hevesli olmadığı düşünüldüğünde yeni bir yaklaşımdır. Genel olarak, burada gözden geçirilen stratejiler, sınırlı kaynaklara ve küçük bir iç pazara ve dünya meselelerinde ihmal edilebilir bir güce sahip küçük bir devlet için AB'nin küresel ilişkiler için bir kapı olduğunu doğrulamaktadır. Bu stratejilerde temsil edilen dış politikadaki süreklilik 2006'dan günümüze kadar uzanmaktadır (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

Öte yandan Malta'nın güçlü bir öz kimlik anlayışı ve Akdenizlilik aidiyeti vardır. Bu 'farklılık' vurgusu, Malta kültürünün Batı medeniyeti içinde biricikliğinden gelmektedir. Maltalıların konuştuğu dil olan Maltaca, Geç Orta Çağ döneminde Sicilya Arapçasından türemiş bir Sami dili olarak kabul edilmektedir. Maltaca bugün Avrupa Birliği'nin tek resmi Sami ve Afro-Asyatik dilidir. 831 ile 1091 yılları arasında Sicilya Emirliği'nde bir Mağrip Arapça lehçesi olarak gelişen, konuşulan tarihi Arapçanın Latinleştirilmiş bir halidir. Normanların 1091'de Malta'yı işgali ve ardından adaların yeniden Hristiyanlaştırılması sonucunda, Maltacanın kademeli bir Latinleştirme süreciyle Klasik Arapçadan bağımsız olarak geliştiği düşünülmektedir (The Times of Malta, 2014).

Malta'nın dış politik hedeflerinden biri de Malta kimliği ve kültürünün yurt dışında tanıtılması ve başka toplumların erişimi noktasında teşvik edilmesidir. 2008-2012 yılları arasında Malta'nın Dışişleri Bakanı olan Tonio Borg, bu konuyla ilgili, Malta'nın Malta'ya ait olan her şeyin reklamını yapması, tanıtması gerektiğini belirterek diğer ülkelerin yaptığını yapması ve öncelikli amacı Malta dilini, kültürünü ve geleneklerini yurtdışında tanıtmak olacak bir Kültür Enstitüsü kurması gerektiğini ifade etmiştir (The Times of Malta, 2010). Sonuç olarak, bu adım, Malta'nın prestijini artırmakla kalmayacak, aynı zamanda Malta'nın kültürünü, başarılarını ve yeteneklerini tanıtmaya da yardımcı olacaktır. Bu da Malta'nın diğer Avrupa ülkelerine daha yakın olmak amacıyla AB üyeliğine çok önem vermesine rağmen hala kendi kimliğini korumak istediğini göstermektedir (Grima, 2010).

Coğrafi olarak Akdeniz'in merkezinde, aynı zamanda Avrupa'nın çeperinde yer alan Malta, hem bir Avrupa ülkesi hem de bir Akdeniz ülkesi olarak kabul edilir. Küçük bir devlet olarak Malta, AB üyeliğini temel olarak görürken, aynı zamanda Akdeniz'deki önemini de önde gelen dış politika önceliklerinden biri olarak görmektedir. Böyle bir durum Malta'nın dış politikasını kurarken ikili bir politika izlemesini gerektirir. Dış politika gündeminde hem Avrupa hem de Akdeniz alanlarındaki rolü Malta'nın hem Akdeniz'deki göreviyle meşgul olduğu hem de Akdeniz'in aktif bir AB üyesi olduğunu ifade etmektedir. Eski Dışişleri Bakanı Tonio Borg, Malta'nın Akdenizliliği ve AB üyesi olmasıyla ilgili, “Gerçekten de dış politika davranışımızdaki başarı, öncelikle Avrupa Birliği'nde küçük bir üye devlet olarak konumumuzu güvence altına almak ve bu konumu Malta'nın yararına nasıl kullanacağımızı öğrenmektir. İkincisi ise Akdeniz'de her zaman aktif olmaktır. Çünkü Akdenizliliği kaybedersek kendi dış politikamızın DNA'sını kaybederiz” demiştir. Bu ikili çerçeve kendi arasında bir rekabet içermez, denge görevi görmektedir. Bu nedenle, her iki alanın da önemini anlamak, konumu korumak ve bu iki alandaki ilişkilerin nasıl geliştirileceğini öğrenmek, Malta için başarılı bir dış politikayı oluşturan ayaklardır (Grima, 2010).

IV. BÖLÜM

MALTA'NIN AFRİKA POLİTİKASI

1.1. Malta'nın Afrika ile İlişkilerinde Akdeniz ve Libya Faktörü

İngilizlerin 1802 yılında Malta'yı Fransızların elinden almasının ardından Malta, dönemin küresel güçlerinden olan İngilizlerin Akdeniz'deki önemli bir istasyonu haline gelmiştir. 1853-1856 yıllarında Osmanlı Devleti ve Rus İmparatorluğu arasında gerçekleşen Kırım Savaşı ve 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılması, Malta'nın stratejik bir deniz üssü ve ticaret istasyonu olarak stratejik önemini doğrulamıştır. İngilizler, stratejik bir deniz ve askeri üs olan Malta'ya sahip oldukları için Afrika ve Asya'daki operasyonlarını koordine etmek ve birlikleriyle ilgilenmek için başka güçlerle daha çok mücadele etmek durumunda kalmamıştır (Pizzoni, 2022).

İngilizlerin Malta'yı işgaline kadar, Malta, Akdeniz'deki Avrupa nüfuzunun ve gücünün stratejik cephesinde bir güç noktası olarak görülmüştür. Orta Çağ döneminde bile Malta, Kuzey Afrika'daki İslam dünyası ile Latin Hristiyan âlemi arasında belirsiz bir konuma sahiptir. Müslümanlar tarafından ele geçirilen ancak daha sonra kaybedilen tüm Akdeniz bölgeleri arasında Malta, özellikle kendi dilinde en derin kalıntıları taşımaya devam etmektedir (Joffé, 2015).

Malta, sadece 425 kilometre güneyinde bulunan, Libya'nın Akdeniz kıyısındaki liman kenti Trablusgarp ile tarih boyunca yakın bir ilişki içinde olmuştur. 1814'te toplanan Viyana Kongresi'nde İngilizlerin Malta'daki idaresi meşrulaştıktan sonra İngilizler sadece coğrafi yakınlıklarından dolayı değil, aynı zamanda Trablusgarp'ta (Tunus ve Cezayir'de olduğu gibi) çok sayıda Maltalının bulunmasından dolayı Kuzey Afrika ile bağlarını güçlendirmeye çalışmışlardır. O dönem Maltalılar ve Trablusgarplılar arasında korsanlık yaygındır ve Trablusgarp'ın yöneticisi Yusuf Paşa Karamanlı'dır. Malta ile Trablusgarp arasında denizde gemi trafiği vardır. 19. Yüzyılın başlarında yaşamış Trablusgarplı bir tüccar olan Hasan el Faquih Hasan, bunları kroniklerinde listelemiştir. Gemiler genellikle buğday, sığır, şeker, Türk peyniri, mobilya, kahve, kumaş, Trablusgarp şehrinin inşası ve restorasyonu için Malta taşı ve kireci, para, posta,

Avrupa'dan ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan haberler ve yolcu taşımıştır. Trablusgarp ile Malta arasındaki denizcilik bağlantıları güçlüdür. Trablusgarp Limanı'ndaki her beş gemiden biri Malta'dan gelmektedir. Akdeniz'in coğrafi kavşağı olan Malta, Trablusgarp'tan çeşitli varış noktalarına gitmek üzere ayrılan gemiler için bir yakıt ikmal noktası gibi de görünmektedir. Trablusgarp ve İstanbul arasında bir bağlantı olarak Malta, Osmanlıların 1835'te Trablusgarp'a geri dönmesi ve burayı yeniden doğrudan Babıali tarafından yönetilen bir vilayet haline getirme arzusuyla denizcilik noktasında önemini sürdürmüştür. O dönemde buhar gücünün gelişi deniz trafiğinde devrim yaratmış, ilk buharlı gemi 1835 yılında Trablus'a ulaşmıştır. 1846'dan itibaren İstanbul'dan gelen mektup ve gazeteler, Fransız buharlı gemisi 'Le Levant' tarafından Trablusgarp'a Malta üzerinden gönderilmiştir. Bu da İstanbul ile Malta arasında vapurlar aracılığıyla düzenli bir bağlantı olduğunu göstermektedir. İstanbul'dan gelen gazeteler, Merkezi Hükümet'ten gelen gönderiler ve posta, yaklaşık 1825'ten 1909'a kadar sıklıkla Malta üzerinden teslim edilmiştir. Malta'yı bu dönemde İstanbul ve Trablusgarp arasında bir aktarma noktası haline getiren hiç şüphesiz deniz taşımacılığının kolaylığı, hızı ve güvenliği olmuştur. Kaynaklar, Malta'daki Türk konsolosu ile Trablusgarp valisi arasındaki yazışmaların, konsolosun İstanbul'dan aldığı mektupların, gönderilerin ve gazetelerin bir İngiliz veya Fransız vapuru tarafından iletilildiğini göstermektedir. Malta ile Trablusgarp arasında ticaret bağları da vardır. Malta takımadalarının yüzölçümü tüm nüfusu beslemek için yetersiz olduğundan, erzakların dışarıdan temin edilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak Malta İngilizler tarafından ele geçirildikten sonra mamul mallar için bir depo haline getirilmiştir (Lafi, 1994).

Önceki yüzyıllarda gerçekleşen çeşitli göçlerin bir sonucu olarak Trablusgarp'ta yaşayan Maltalı bir nüfus vardır. Maltalılar, 'Medine' diye de adlandırılan kentin eski şehir bölgesindeki Hristiyan mahallesinde yaşamışlardır. Maltalılar, Avrupa konsolosluklarına, okullara, otellere, kiliselere, nakliye acentelerine, postanelere; kısacası en dinamik bölgelerden birine ev sahipliği yapan Bâb-al-Bahr (Deniz Kapısı) yakınlarında ikamet etmişlerdir. 19. Yüzyılın başında Malta diasporasının Trablusgarp'taki büyüklüğü hakkında kesin bir rakam vermek zordur. Ancak, 1805'te Amerika Birleşik Devletleri'nin Trablusgarp ablukası ve Derne Muhaberesi sırasında Roma'daki cemaatini mektupla bilgilendiren ve Trablusgarp'ta bir misyoner olan Massimiliano sayesinde, Trablusgarp'ta ikamet eden 146 'Katolik' olduğu bilinmektedir. Maltalı nüfusun bir kısmı, 1827'de Navarin Savaşı'nda Türk-Berberi filosunun Fransa, İngiltere ve Rusya'nın müttefik filoları tarafından tamamen yok edilmesiyle Yusuf Paşa'nın gazabından korktukları için

panikle Trablusgarp'tan kaçmışlardır. 1850'li yıllarda, şehrin ve banliyölerinin nüfusunun 17 bin Müslüman, 8 bin Yahudi, 4 bin Maltalı, 900 İtalyan ve farklı milletlerden yüz Avrupalı dahil olmak üzere en az 30 bin kişi olduğu bildirilmiştir. Maltalıların kendi özel konsolosları olmasına rağmen Katolik oldukları için Fransa'nın korumasından da yararlanmışlardır (Lafi, 1994).

"Trablusgarp'ı ele geçiren, Sudan'ı da ele geçiriyor", Alman kâşif Friedrich Gerhard Rohlfs tarafından 1865 yılında söylenen bu söz, Trablusgarp'ın Akdeniz bölgesi ve Afrika'nın kalbi için yarışan Avrupalı güçlerin gözündeki önemini ortaya koymaktadır. Fransızların 1830'da Cezayir'e yerleşmesi İngilizleri memnun etmemiş, Sudan ile yapılan büyük ticaretin kontrolünü ele geçirmek için Trablusgarp ve çevresindeki bölgeye göz dikmişlerdir. Maltalılar, 19. Yüzyılın başından itibaren, o zamanlar İngiliz yönetimi altında olan İyonya adaları ve ardından Kuzey Afrika'ya göç etmişlerdir. Bu göç, her şeyden önce İngiliz stratejisi kapsamında tasarlanmıştır (Lafi, 1994).

20. Yüzyılın başından itibaren Avrupalı ülkelerin artan sömürgecilik ihtirasları Akdeniz'in çevresinde şekillenmiştir. Siyasi birliğini diğer Avrupalı ülkelere kıyasla geç kuran ve sömürgecilik yarışında rakiplerinin gerisinde kalan İtalya, kaybını telafi etmek istercesine bir dış politika izlemiştir. Afrika'daki İtalyan kolonizasyonunun ilki 1890'da Eritre'nin İtalyanlar tarafından istilas ile başlamış ve akabinde Libya ile Somali'nin alınmasından sonra Etiyopya'nın işgali ile devam etmiştir. İtalyanların Etiyopya'yı işgali Adova Savaşı'nda Etiyopyalılar tarafından durdurulmuş, Afrika ülkesi 1935-36 yıllarındaki İkinci İtalya-Etiyopya Savaşı'na kadar bağımsızlığını korumuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ayak izlerinin duyulduğu bir dönemde Benito Mussolini yönetimindeki İtalyan hükümeti, Somali-Etiyopya arasındaki bir bölgedeki sınır anlaşmazlığını bahane ederek Etiyopya'yı işgal etmiştir. Bununla birlikte İtalyan irredantistler ve faşistler, Malta'nın coğrafi olarak İtalyan krallığının bir parçası olduğunu iddia etmiştir. Bu nedenle İngiliz askeri yetkilileri, Etiyopya'nın işgalini Malta'ya yönelik olası bir tehdit olarak görmüştür. İşgal boyunca İngilizler, Malta adalarına olası bir İtalyan işgaline karşı askeri tedbirler almıştır. İtalyanlar, Etiyopya'da kimyasal silah kullanmıştır. İngiliz yönetimi de kimyasal saldırıya nasıl karşı koyulabileceğine dair önlemler almıştır. 1933 yılında Maltalı bir kadınla evli olan ve bir tekstil fabrikası işleten Arnaldo Belardinelli isimli bir İtalyan, Trablusgarp'taki İtalyan Konsolosuna Malta'nın savunmasıyla ilgili bir rapor iletmeye çalışırken tutuklanmıştır (Debono C. , Times of Malta, 2015). İşgal sırasında Malta'da bulunan İngilizlerin

Akdeniz filosu, İtalya'ya gözdağı vermek için Mısır'ın İskenderiye kentine demirlemiştir. Ancak ne Londra ne de Paris yönetimleri İtalya'nın Süveyş Kanalı'na erişimini engellemek gibi Roma'ya karşı ciddi bir eylemde bulunmamıştır (Debono C. , 2015).

Yukarıda detaylı bir biçimde ele alındığı gibi 1964 yılında Büyük Britanya'dan ayrılarak siyasi bağımsızlığını elde eden Malta, kendini İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Batı ve Doğu blokları arasındaki Soğuk Savaş'ın en sert dönemeçlerinin birinin içinde bulmuştur. Malta, bu anlamda komşu olduğu Afrika kıtasındaki ülkelerle benzer bir dönemde sömürgecilikten kurtulmuş ve bağımsızlığını kazanmıştır. Sudan 1956 yılında, Gana 1957, Uganda 1962, Kenya 1963, Malavi ve Zambiya 1964, Gambiya 1965, Lesotho ve Botsvana 1966, Esvatini 1968 yılında İngiliz yönetiminden ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Zamanın ruhu bu yıllarda sömürge ülkeler için bağımsızlığı çağırıyordu (Rudolf, 2019).

Mark Camilleri, 'Malta tarihinin materyalist bir revizyonu: 1919-1979' (A materialist revision of Maltese history: 1919-1979) adlı eserinde Muammer Kaddafi yönetimindeki Libya'nın dönemin Başbakanı Dominic Mintoff için dış politikada bir nimet olduğunu vurgulamıştır. Camilleri'ye göre Malta İşçi Partisi lideri Mintoff, önceki döneminde Mısır Devlet Başkanı Nasır ve Sovyetler'e yakınlaşarak, korkutma stratejisinin temellerini çoktan hazırlamıştır ama Libya onun için iskambil destesindeki yeni astır (Camilleri, 2018).

1971 yılında Malta ile İngiltere arasında ülkedeki İngiliz ve NATO üssüyle ilgili yenileme anlaşması tartışması sürerken Mintoff, İngilizlere bir mesaj niteliğinde Libya'ya ziyaret gerçekleştirerek Kaddafi ile bir araya gelmiştir. Kaddafi, ziyaret esnasında Mintoff'a üç milyon dolarlık bir hibe desteğinde bulunmuştur (Camilleri, 2018).

Bu dönemde Malta İşçi Partisi hükümetinin endişesi Malta'nın kalkınma yolundaki yürüyüşünü büyük ölçüde engelleyebileceği göz önüne alındığında, petrol fiyatlarının artması olasılığı olmuştur. Fakat Libya lideri Muammer Kaddafi ile iyi ilişkiler geliştiren Mintoff, bu ülke ile ekonomik ilişkiler kurmuştur. 1973 yılında Arap devletleriyle İsrail arasında çıkan Yom Kippur Savaşı ve peşine uygulanan petrol ambargosu piyasayı alt üst ederken Malta, Libya'dan ucuz petrol satın alarak bu krizi önlemiş ve fayda sağlamıştır. Petrol ambargosundan etkilenen Avrupa ülkelerinde enflasyon ve istihdam verileri olumsuz bir tablo oluştururken Malta, Libya ile ilişkileri sayesinde ekonomik olarak pozitif bir ayrışma yaşamıştır (Camilleri, 2018).

1979 yılında İngiltere ve NATO ile imzalanan savunma anlaşması sona erdiğinde, tam tarafsızlık ilanı uyarınca, tüm askeri anlaşmalar feshedilmiş ve Malta'da bulunan İngiliz kuvvetleri düzenlenen törenle ülkeden ayrılmıştır. Batılı güçleri tedirgin eden Mintoff, NATO'yu da Malta'dan çıkmaya zorlamış, ABD gemilerinin onarım veya yakıt ikmali için Malta limanlarına girmesini yasaklamıştır (Rudolf, 2019). İngiliz askerleri Malta'dan ayrılırken ülkede şaşalı kutlamalar organize edilmiş, Mintoff ile iyi ilişkileri olan Libya Devlet Başkanı Muammer Kaddafi halkla birlikte kutlamalara katılmıştır. Haber ajansı Reuters tarafından kayda alınan videoda Libya liderinin Maltalıların arasında onları selamladığı görülmektedir (Reuters, 1979).

2010 yılında yayın yasağı kaldırılan, 21 Ağustos 1980 tarihli bir CIA (ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı) belgesinde Malta-Libya ilişkisinin kendine özgün dinamikleri olduğu belirtilmiştir. Libya lideri Kaddafi'nin öngörülemezliğinin, Malta Başbakanı Mintoff'un devasa egosu ile birleştiği vurgulanırken iki adamın bu beklenmedik ittifakını; Kaddafi'nin dünya kamuoyundaki meşruiyetini güçlendirme arzusu ve Mintoff'un Malta'da sosyalizm ve sanayileşmeyi geliştirmek için ihtiyaç duyduğu maddi kaynak arayışının ayakta tuttuğu öne sürülmüştür. Buna rağmen Kaddafi'nin Malta'ya ne kadar yardım yapacağı ve bunun karşısında ne bekleyebileceği konusunda iki liderin çoğu zaman anlaşmazlıklar yaşadığı iddia edilmiştir (CIA, 1980).

1971'den 1987'ye kadar Malta'nın Libya ile ilişkileri, Valetta yönetiminin Batı ile diplomatik oyunlarında bir kart olarak kullanılmıştır. Akdeniz'in iki ülke arasındaki kısmında petrol rezervi bulunduğu için Malta ve Libya, çeşitli görüşmeler gerçekleştirseler de kıta sahanlığı konusunda uzun bir süre anlaşmaya varamamışlardır. 1980 yılında Malta ve Libya'yı ayıran kanalda petrol arayan Malta sözleşmeli sondaj gemisinin faaliyetleri, Libya donanmasına ait birimler tarafından durdurulduğunda, Malta yönetimi ilk kez Libya'yı kendisi için bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Söz konusu problemle ilgili daha sonra 1982'de Uluslararası Adalet Divanı'na gidilmiştir. Divan'ın 1985 yılında verdiği kısmi kararlar iki ülke arasındaki kıta sahanlığı çizilmiştir. Diğer yandan 15 Nisan 1986'da Trablusgarp'a yapılan Amerikan hava saldırısı sırasında Maltalı yöneticiler, Libya'yı yaklaşmakta olan saldırı konusunda uyarmıştır. Bu konu daha sonra Kaddafi'nin kendisi tarafından İtalyan gazetecilere verdiği bir röportajda doğrulanmıştır. 1987'deki seçimlerde Malta İşçi Partisi yerine iktidara gelen Milliyetçi Parti, Eddie Fenech Adami'nin başbakanlığında Libya ilişkilerinin seviyesini düşürme yoluna gitmiştir.

Bu dönemde diğerk Mağrip ölkeleriyle birlikte Mısır ve Irak ile ilişkilere odaklanılmıştır. Malta hükümeti 1987'de, Libya'ya 1984'te imzalanan dostluk antlaşmasının bazı maddelerinin, askeri bir ittifakı akıllara getirdiğı için yerine getirilmeyeceğini bildirmiş ve askeri iş birliğini sonlandırdığını ilan etmiştir. Bir yıl sonra, 1988'de Libya'nın Malta'ya sattığı petrolde uyguladığı imtiyazlı fiyat politikası Arap yönetimi tarafından sonlandırılmıştır. Birleşmiş Milletler, Lockerbie Faciası sebebiyle 1993'te Libya'ya yaptırım uyguladığında, Malta ile olan deniz bağlantısı, Libya'nın dünya arasındaki tek bağlantısı olmuştur. Muhalefetteki İşçi Partisi'nin tepkisi, Libya'ya yönelik yaptırımların güçlendirilmemesi gerektiğı yönünde olmuştur (Pace, 1999).

Adami'nin liderliğindeki yeni hükümetle birlikte Malta'nın Avrupa Birliği'ne katılması için kamuoyunda büyük bir baskı oluşmuştur. PL'ye kıyasla Batı bloku ile her zaman daha iyi ilişkiler içinde olan PN iktidarı, Malta'nın Avrupa Birliği'ne üye olması adına ilk başvurusunu 1990 yılında gerçekleştirmiştir. Bu adım, Libya ile ilişkiler önemli olmaya devam etse bile, gelecek on yıllarda Malta'nın yüzünü Batı'ya dönmek istediğinin açık bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Aslında bu dönem Malta kamuoyunda, olası bir AB üyeliğinin Malta-Libya ilişkilerine zarar vereceğı endişesi söz konusudur. Ancak bu endişeleri gidermek isteyen Malta Başbakanı Adami, Kaddafi'nin kendisine, Akdeniz'in sesi olacağı için Malta'nın AB'ye katılımını desteklediğini söylediğini iddia etmiştir (Attard, 2020).

Libya-Malta ilişkilerindeki en büyük kriz, Filistin İslami Cihat Örgütü'nün kurucusu ve lideri Fethi Şikaki'nin 1995 yılında, Libya lideri Kaddafi ile görüşükten sonra Libya pasaportuyla Malta üzerinden seyahat ederken suikasta uğramasının ardından yaşanmıştır. Şikaki'nin kimliğinden ve güvenlik riskinden habersiz olan Malta makamlarının olaydan sorumlu tutulamayacağı netleştiğinde iki ölk arasındaki ilişkiler normale dönmüştür (Pace, 1999).

Malta ile Afrika'nın kuzeyindeki komşuları arasındaki ilişkiler, 2010'un sonunda başlayan ve bölgede büyük bir değışim beklentisi oluşturan Arap Baharı gösterilerine kadar stabil bir şekilde devam etmiştir. Tunus'ta Muhammed Buazizi adlı bir gencin, seyyar satıcılık yaptığı arabasına el konulması ve polis tarafından uğradığı kötü muamele nedeniyle 17 Aralık 2010'da kendini yakmasının ardından Tunuslular, kitleler halinde sokağı dökölmüştür. Bölgede meydana gelen ayaklanmalar, siyasi baskı, ekonomik zorluklar, yolsuzluk ve siyasi özgürlük ve insan hakları eksikliği gibi birçok faktörün sonucu olarak kabul edilmiştir. Tunus'ta başlayan gösteriler,

domino etkisi göstermiş ve Ortadoğu'nun birçok ülkesine yayılmıştır. Tunus'taki protestolar, dönemin Tunus Cumhurbaşkanı Zeynel Abidin Bin Ali'nin devrilmesiyle sonuçlanmıştır (Debattista, 2023). Zeynel Abidin bin Ali, Libya'nın koruması altında Malta'ya kaçmış, buradan, Fransa'nın kendisini kabul etmemesi üzerine Suudi Arabistan'a geçmiştir (Bloomberg, 2011).

Tunus'ta başlayan gösteriler 2011'in şubat ayı içinde Malta'nın Afrika kıtasındaki en güçlü ilişkilere sahip olduğu ülke olan Libya'ya da sıçramıştır. Ülkede 42 yıl boyunca iktidarını koruyan Muammer Kaddafi'ye karşı başlatılan protestolara, yönetimin yanıtı sert olmuştur. Protesto gösterilerinin 17 Şubat 2011'de silahlı ayaklanmaya ve sonrasında da iç savaşa dönüşmesinin ardından 19 Mart 2011'de Fransa'nın başkenti Paris'te gerçekleştirilen toplantıyla uluslararası müdahalenin önü açılmıştır (Anadolu Ajansı, 2021). Libya'daki gösterilerin bir iç savaşa evrilmesinin ardından Malta, Libya'da çalışan binlerce yabancı uyruklu işçinin tahliyesi ve ülkelerine geri gönderilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Bunun yanı sıra Libya'dan bini aşkın kişinin Malta'ya sığınması da Malta gibi düşük nüfuslu bir ülke için yönetilmesi gereken yeni bir kriz anlamına gelmiştir (Casa, 2012). Dönemin Malta Dışişleri Bakanı Tonio Borg, hem Birleşmiş Milletler hem de Avrupa Birliği'nde katıldığı toplantılarda Libya'daki krizin askeri olmayan yollarla çözülmesi için yoğun bir diplomasi yürütmüştür (Camilleri I., 2011). Bu dönem muhalefette bulunan Malta İşçi Partisi yetkilileri, Kaddafi'ye karşı halk ayaklanması ile isyancıların Trablusgarp'a zaferle girmesi arasındaki altı aylık dönemde Kaddafi rejimini kınamaktan kaçınmıştır (Debono J. , When we loved the Colonel, 2011).

Şubat ayı içinde, yönetime karşı silahlı ayaklanma sürerken Bingazi'den havalanan ve göstericilere ateş açma emrini alan Libya Hava Kuvvetleri'nde görevli albay rütbesinde iki savaş pilotu, uçaklarıyla birlikte ordudan firar ederek Malta'ya kaçıp sığınma talebinde bulunmuştur. Doğal olarak, bu hareket Malta hükümetinin baskı altında hissetmesine sebep olmuştur. Kaddafi yönetimi, birkaç kez Malta'dan iki jeti Libya'ya iade etmesini talep etmiştir. Malta hükümeti, söz konusu iki savaş uçağının, sivil halka karşı kullanılabileceğini öne sürerek jetleri Kaddafi'ye teslim etmeme kararı almıştır. Diğer yandan iç savaş sırasında BM ve AB yetkilileri tarafından alınan Libya hava sahasının uçuşa yasak bölge ilan edilmesi kararına Malta hükümeti destek vermese de uymak durumunda kalmıştır (Attard, 2020).

Libya'da Muammer Kaddafi'nin devrilmesinden sonra her iki taraf için de ilişkiler güçlenmeye devam etmiştir. Malta Hükümeti, MCAST (Malta Sanat, Bilim ve Teknoloji Koleji)

ile iş birliği yaparak Libyalı öğrencilere burs sağlanmıştır. Yasadışı göçler konusunda iki başkent arasında koordinasyon artırılmıştır. Eylül 2013'te Malta'nın ham petrol, rafine petrol, jet yakıtı ve LPG'yi sabit bir fiyattan satın alması için taraflar arasında yeni bir anlaşma yapılmıştır. Her iki ülke tarafından talep edilen petrol arama alanıyla ilgili bazı konular görüşülerek, her iki ülke tarafından ortak petrol arama konusunda anlaşmaya varılmıştır. Malta ayrıca Libya'ya ulaşım ve sivil havacılıkta yardımcı olacağını açıklamıştır (Times of Malta, 2013).

2014-2020 yılları arasında yaşanan İkinci Libya İç Savaşı sırasında Malta, uluslararası toplumun çoğunluğunun yaptığı gibi Libya Yüksek Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı ilan edilse de Ulusal Mutabakat Hükümeti'ni Libya'nın tek temsilcisi olarak tanımaktadır. Libya'daki iki başlılık sebebiyle Malta'da Libya'ya ait iki diplomatik misyon bulunmaktadır. Tanınan Genel Ulusal Kongre, Balzan'daki resmi Libya Büyükelçiliği'ni kontrol ederken, tanınmayan Temsilciler Meclisi Ta' Xbiex'te yeni bir konsolosluk açmıştır (Times of Malta, 2014).

1.2. Malta'nın Afrika'daki Siyasi ve Diplomatik Faaliyetleri

1.2.1 Malta'nın Afrika'daki Diplomatik Misyonları

Dördüncü bölümün başında da bahsedildiği üzere Malta'nın Afrika ile ilişkileri Libya başta olmak üzere daha çok kıtanın kuzeyindeki ülkeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu durum da doğal olarak Malta'nın Afrika kıtasındaki diplomatik misyonlarının konumunu ve ağırlığını doğrudan etkilemektedir. Malta'nın 2024 yılı itibarıyla Afrika kıtasında Libya'nın başkenti Trablus, Tunus'un başkenti Tunus, Mısır'ın başkenti Kahire, Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa ve Gana'nın başkenti Akra'da büyükelçiliği bulunmaktadır. Akra'daki diplomatik misyonunun ismi 'Yüksek Komiserlik' olarak geçse de bu, İngiliz Milletler Topluluğu üyesi ülkelerde bulunan ve büyükelçiliğe eşdeğer olan diplomatik misyondur. Bu ülkelerin dışında Malta, Cezayir'in başkenti Cezayir'de ve Fas'ın Kazablanka şehrinde konsolosluk hizmeti vermektedir (Malta Foreign Ministry, 2024).

Afrika'da büyükelçilik açmak, kıtadaki politikanızda tek başına bir ilerleme göstergesi değildir. Önemli olan vizyonun netliğidir. Aslında Malta Etiyopya'da sınırlamalara ve sadece iki yıldır bulunmasına rağmen oldukça güçlüdür, Gana'da çok daha iyi durumdadır. Bu yüzden şu an bu ilerlemeye odaklanılmıştır. 2025-2030 dönemi için kıtada yeni diplomatik misyonların açılıp açılmayacağı Malta hükümetinin alacağı finansal bir karardır. Maltalı yetkililer daha fazla elçilik

açma veya mevcutları güçlendirme konusunda bir karara varacaktır. Sadece açmak için büyükelçilik açılması doğru değildir. Örneğin ‘Güney Afrika Cumhuriyeti’nde ne yapılabilir’ sorusu önemlidir. Güney Afrika, çok gelişmiş bir ekonomiye sahiptir. Malta’nın Afrika’da birlikteliğe büyüyebileceği ortaklarla çalışması, ortaklık stratejisine daha çok uyumludur. Örneğin, 2020-2025 programına bakıldığında Namibya’ya yapılan vurgu dikkati çekmektedir. Malta, küçük bir ülke olarak diğer küçük ülkelerle bağlantı kurmalıdır. 2,6 milyonluk bir nüfusa sahip Namibya ya da tarihsel bağ sebebiyle Zimbabwe ile kurulacak ilişkiler Malta’nın kıtadaki vizyonuna daha uygundur (Micallef, 2024).

Öte yandan Malta, birçok Afrikalı ülkenin diplomatik misyonlarına da ev sahipliği yapmaktadır. Ülkede Mısır, Libya, Tunus’un büyükelçilikleri, Gana’nın ise büyükelçiliğe eşit Yüksek Komiserliği bulunmaktadır (Ministry for Foreign Affairs of Malta, 2024).

1.2.2 Malta ve Afrika Ortaklık Strateji Belgesi: 2020-2025

Malta Dışişleri ve Ticareti Geliştirme Bakanlığı (MFTP) tarafından dönemin bakanı Carmelo Abela liderliğinde 2020 yılının ocak ayında Malta’nın Afrika’ya dair ilk ortaklık stratejisi yayımlanmıştır. Ticaret, diplomasi ve kalkınmaya odaklanan “Malta ve Afrika: 2020-2025 Ortaklık Stratejisi” başlıklı bu dış politika belgesi, değişen zamanlarda Malta ile Afrika kıtası arasında ortaklık başlığı altında yeni fırsatlar yaratılmasını merkezine almaktadır. Malta’nın Afrika kıtasını hayati bir ortak olarak gördüğü ve gelecek beş yıl boyunca bu doğrultuda adımlar atılacağı belirtilen belge; Malta, Avrupa Birliği üye ülkeleri ve Afrika ülkelerinin kamuoylarında geniş yankı buldu (Malta Business, 2020). MFTP’nin 2006’da yayımladığı Stratejik Hedefler ve 2014’te duyurduğu Malta Dış Politikası Kılavuz İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Malta-Afrika Ortaklık Strateji belgesi; Avrupa ile Afrika arasında eşsiz bir jeostratejik konuma sahip olan Malta’nın, Afrikalı ülkelerin potansiyellerinin farkında olduğunu göstermektedir. Dönemin Dışişleri Bakanı Abela’nın belgenin önsözünde belirttiği üzere; Malta, değişen dünyada sadece pasif bir oyuncu değil, çözümlere aktif katkıda bulunmak isteyen bir ülkedir. Afrika ile ilişkilere öncelik verdiklerini çünkü çözümün bir parçası olamazlarsa sorunun bir parçası olacaklarına inandıklarını ifade eden Abela, Afrika’nın daha fazla yardım değil; daha fazla ticaret ve yatırım beklediğini aktarmıştır. Afrika kıtasının yeni bir anlatıya, ortaklığa ihtiyaç duyduğunu vurgulayan Maltalı bakan, söz konusu belge ile Afrika için ve Afrika ile birlikte pozitif bir gündemle bugünün zorluklarını geleceğin fırsatları haline

getirmeyi hedeflediklerini dile getirmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen de Malta'nın Afrika'ya yönelik dış politika açılımını överek, Malta'nın Avrupa'nın Afrika'ya uzanan köprüsü olabileceğini ifade etmiştir (Times of Malta, 2020). Malta, Afrika'nın muazzam potansiyelinin farkındadır. Bu nedenle Malta hükümeti, Doğu ve Batı Afrika'da diplomatik misyonlar kurarak ve AB'nin endişe duyduğu konularda ve yeni fırsat alanlarında, gün geçtikçe bir ortak olarak daha değerli bir rol oynayan Afrika Birliği ile bağlarını güçlendirmek istemektedir. Malta, 2020 yılından itibaren dış politika adımlarında Afrika'daki faaliyetlerine öncelik vermektedir (Azzopardi, 2020).

Malta-Afrika Ortaklık Stratejisi belgesinin dört temel hedefi vardır. İlki, Malta'nın Akdeniz'deki stratejik konumunun yatırım, ticaret, eğitim, sağlık, turizm ve kültür alanlarında bölgesel ve uluslararası bir merkez olarak tanıtılmasıdır. İkincisi, Malta'nın Afrika ülkeleriyle siyasi, ekonomik ve kültürel düzeylerde ilişkilerinin geliştirilmesi ve daha da ileriye götürülmesidir. Üçüncüsü, Malta'nın Avrupa Birliği'ndeki ortaklarıyla ikili ilişkilerini yoğunlaştırması ve aynı zamanda mevcut ilişkileri geliştirmesi ve yeni gelişen ekonomilerle daha yakın bağların teşvik edilmesidir. Son olarak dördüncüsü ise adalet, özgürlük ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayalı işleyen demokrasiler kurma çabalarında komşu ülkeleri desteklemektir. Malta Dışişleri Bakanlığı, Afrika kıtasının yeni yükselen bir ekonomi olarak ortaya çıkışının farkındadır. Malta'nın stratejik konumu, Afrikalı ülkelerle daha güçlü ikili bağlar kurma arzusu ve ilkeli angajman taahhüdü, ülkenin Afrika stratejisinin ana unsurları arasındadır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Afrika, Malta için tamamen yeni bir kıta değildir. Fakat son yıllara bakıldığında Malta'nın Afrika ile, özellikle de Sahra Altı Afrika ile ilişkilerinin çok güçlü olmadığını söylemek mümkündür. Bu durum 2017'de Malta hükümeti tarafından fark edilmiş ve ele alınmaya başlanmıştır. Büyüyen Malta ekonomisi daha da büyümek için yeni fırsatlar aramaktadır. Afrika bu sebepten dolayı Malta'nın dış politikasında öncelikli bir konuma getirilmiştir. Afrika, her geçen yıl küresel ekonomiye daha fazla entegre olmakta, Afrika ülkelerinin görüşleri uluslararası düzeyde daha fazla ağırlık kazanmaktadır. Maltalı şirketlerden bakanlığa giden geri bildirimlerde, Afrika'da yeni fırsatları keşfetme arzusu ve yeni pazarlara girme konusunda duyulan endişe söz konusudur. Dönemin Dışişleri ve Ticareti Geliştirme Bakanı Carmelo Abela, Kasım 2017'de

Malta'ya akredite Avrupa Birliği üye devletlerinin büyükelçilerinin davet edildiği Afrika konulu çalışma oturumunda Malta'nın Afrika'ya olan ilgisini teyit ederek, Afrika'daki zorlukları kabul etmekle birlikte, Afrikalı ülkelerle kazan-kazan ilkesiyle sonuçlanabilecek sayısız fırsatla karşı karşıya olduklarını, yakın zamanda Sahra Altı Afrika'da Malta'nın ilk diplomatik misyonunun açılacağını, bunun bir ticaret kapısı anlamına da geldiğini ve Malta ile Afrika arasındaki ilişkileri güçlendireceğini ifade etmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Nisan ayında yayımlanan 2024 IMF Dünya Ekonomik Görünümüne göre en hızlı ekonomik büyüme gerçekleştiren 20 ülkenin dokuzu Afrikalı ülkelerdir. Bunlar şöyle sıralanmıştır: Nijer, Senegal, Libya, Ruanda, Fildişi Sahili, Cibuti, Etiyopya, Gambiya ve Benin (Carnegie Endowment for International Peace, 2024).

Haziran 2017'de dönemin Malta Cumhurbaşkanı Marie Louise Coleiro-Preca ve Dışışleri ve Ticareti Geliştirme Bakanı Carmelo Abela, aralarında Maltalı iş insanlarının da bulunduğu bir heyetle Gana'yı ziyaret etmiştir. Bir dizi anlaşmanın imzalandığı ziyaretin ardından dönemin Gana Cumhurbaşkanı Nana Akufo-Addo, Mayıs 2019'da Malta'ya iade-i ziyaret gerçekleştirmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Bu doğrultuda Malta'nın Sahra Altı Afrika'daki ilk diplomatik temsilciliği, Ocak 2023'te Gana'nın başkenti Akra'da açılmıştır. Açılışta konuşan Malta'nın Akra Yüksek Komiseri Jean Claude Mallia, iki ülke arasında 1974'te başlayan diplomatik ilişkilere vurgu yaparak, söz konusu açılışın, Malta ve Gana'nın iki ülkeyi birlikte büyütecek uzun vadeli bir ilişki kurma isteğini gösterdiğini söylemiştir (Graphic Online, 2023). Belgede verilen bilgiye göre kısa sürede Gana'da ticaret yapan Maltalı şirketler işlerini büyötmüştür. Malta Hükümeti tarafından bir kamu-özel sektör ortaklığı olarak kurulmuş ve işlerini sınır ötesine taşımak isteyen Malta merkezli şirketlere fikir ve planlarıyla destek sağlayan bir kuruluş olan 'TradeMalta' platformu aracılığıyla Maltalı iş insanları Gana'ya götürölmüş, 2017, 2020 ve sonuncusu 2023'te olmak üzere Akra'da Malta-Gana İş Forumu organizasyonu gerçekleştirilmiştir. 2023'teki foruma, bilgi ve iletişim teknolojileri, inşaat, çevre hizmetleri, makine ve elektrik mühendisliği, eğitim, yiyecek ve içecek imalatı, sağlık, petrol gibi sektörlerin temsilcilerinden oluşan 25 firmadan 45 Maltalı iş insanı katılmış, Ganalı iş insanlarıyla bir araya gelmişlerdir (Malta Business Weekly, 2023).

Diğer yandan Malta ve Gana, 2024 itibarıyla diplomatik ilişkilerinin 50. yıl dönümünü kutlamıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen etkinlikler çerçevesinde Akra'da Gana Devlet Başkanı

Nana Addo Dankwa Akufo-Addo ve Maltalı mevkidaşı Dr. George William Vella bir araya gelmiş, Gana lideri tarafından ziyaret, tarihi olarak nitelendirilmiştir. Malta'dan kısa süre içinde Akra'ya gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seviyesindeki bu ikinci ziyaret, Malta'nın Gana'ya verdiği önemi göstermiştir (Malta Business, 2024).

Malta, Gana'nın yanı sıra Şubat 2019'da Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'ya yerleşik olmayan bir büyükelçi atamış, 2022 yılında ise büyükelçilik resmi olarak açılmıştır. Malta'nın Addis Ababa Büyükelçisi Ronald Micallef, aynı zamanda Malta'nın Afrika Birliği Daimî Temsilciliğini de yürütmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta'daki dış politika belirleyicileri kısa bir süre içinde yukarıda sayılan kilit ülkelerden (Gana, Etiyopya, Güney Afrika ülkeleri) yola çıkarak Afrika kıtasının büyük bir bölümünü kapsayacak bir merkez ve kol yaklaşımıyla tasarlanmış diplomatik ağın temellerini atmıştır. Belge ile kıtanın orta kısmı hariç neredeyse her bölgesi için bir kilit ülke seçilmiş ve onun üzerinden bir güç aktarımı hedeflenmiştir. Afrika'nın batısında Gana, doğusunda Etiyopya, güneyinde ise Güney Afrika'daki küçük ülkeler Namibya ve Ruanda, Malta yönetiminin bu bölgelerdeki ülkelere yönelik ticari ve siyasi hedeflerinde çıkış noktası olarak kabul edilmiştir. Stratejik planda, Malta'nın kıtadaki en etkili olduğu bölge olan Kuzey Afrika'daki diplomatik ağının hayati önemine değinilmiştir. Malta'nın en yakın Afrikalı komşuları olan Cezayir, Mısır, Libya, Moritanya, Fas ve Tunus ile güçlü ticari, siyasi ilişkileri bulunmaktadır. Malta'nın Libya, Cezayir, Mısır, Fas ve Tunus'taki diplomatik misyonları, ülkenin Afrika'da etkisini artırmayı hedefleyen ortaklık planı için muazzam bir değerdedir. Belgede, Malta'nın bu beş ülkede uzun yıllardır elde ettiği bilgi ve beceri, ülkenin ileriye taşımak istediği Afrika ile ilişkisinde hayati deneyim kaynakları olarak gösterilmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Kıtanın sadece kuzeyindeki deneyimin ötesinde tüm bölgelerde etkin olma çabasının zorluğunun kabul edildiği ve bakış açısının değiştirilmesi gerektiğinin belirtildiği belgede, bunun aynı zamanda uzun vadeli bir vizyonla eşitler arasında yeni bir ilişki biçiminin kurulması için bir fırsat olduğu da vurgulanmıştır. Bunun için sorunlara, önceden belirlenen çözümleri yeniden sunmak yerine Afrika'nın ihtiyaçlarını dinleme ve bunlara yanıt vermenin önemi dile getirilmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Söz konusu belgede, Malta'nın Afrika Birliği'nin (AfB) 'Gündem 2063' olarak ifade edilen vizyonunu, kendi vatandaşları tarafından yönlendirilen ve küresel arenada dinamik bir gücü temsil eden dünya ile bütünleşmiş, müreffeh ve barışçıl bir Afrika'yı desteklediği belirtilmiştir. Malta'nın sürdürülebilir ekonomiler ve kıta için daha iyi bir gelecek sağlamak amacıyla 'sadece yardım değil ticaret' politikasını teşvik ederek Afrika'nın kendi kendine yeterlilik çabalarını desteklediği belirtilmiştir. Malta'nın Afrika'nın Avrupa Birliği'ndeki doğal ortağı, Güney ile Kuzey'i, Batı ile Doğu'yu birbirine bağlayan köprü olacağı ifade edilmiştir. Avrupa ve Afrika arasında stratejik bir konuma sahip olan Malta'nın Afrika için lojistik, denizcilik ve havacılık merkezi olma potansiyelinin farkında olduğu aktarılmıştır. İngilizce konuşan bir İngiliz Milletler Topluluğu üyesi ve aynı zamanda Uluslararası Frankofoni Örgütü gözlemci üyesi olarak Malta'nın yeni fırsatlar belirleyeceği ve seçilen temalar üzerinde Afrika ile ilişkilerini geliştireceği dile getirilmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Ortaklık strateji belgesinde Malta ve Afrika ülkelerinin ortak özellikleri de sıralanmıştır. İki tarafında kolonileşme ve dekolonizasyon tarihine sahip olmalarının altı çizilmiştir. Zira bu durum karşılıklı güven inşası konusunda önemli olarak değerlendirilmektedir. Tarafların İngiliz Milletler Topluluğu ve Frankofoni Örgütü'ne üyelikleri anlamında ortak kültürel öğeler taşıması da diğer bir ortak payda teşkil etmektedir. Öte yandan Malta'nın sömürge sonrası bağımsızlığını kazanmasının ardından ekonomik ve siyasi kalkınma konularında Afrika'daki birçok ülke için uygun bir örnek olarak gösterilmesi de Malta ve Afrika arasındaki ortak noktalardan biridir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta, nüfusu, sahip olduğu endüstriyel büyüklüğü ve askeri kapasitesi ile 'küçük devlet' özellikleri taşısa da ortaya koyduğu Afrika Ortaklık Stratejisi ile 54 ülkenin bulunduğu bir kıtaya dair bütüncül bir dış politika geliştirme adımı atmış, adeta bir bölgesel güç gibi hareket etmiştir. Bunun çelişkili olup olmadığı sorusuna cevap veren Malta'nın Afrika Birliği Daimî Temsilcisi ve Addis Ababa Büyükelçisi Ronald Micallef, bu durumun aslında bir çelişki değil, aksine çok doğal bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Micallef'e göre Malta'nın tarihsel yolculuğu sömürgeciliği anlayan bir geçmişe sahiptir ve aslında siyasi bağımsızlığını 1964'te Afrikalı ülkeler ile birlikte kazanmıştır. Ülkenin siyasi yolculuğu da Afrika ile çok güçlü bir şekilde örtüşmektedir. Öyle ki, Rodezya (Zimbabve) gibi ülkelerin siyasi yolculuğuna bakılırsa bağımsızlık mücadelesinde 1970'lerde Malta'daki siyasi düşüncelerden büyük ölçüde etkilendiği görülmektedir. Malta,

1964'te bağımsızlığını kazanmış, 1980'den 2000'e kadar olan 20 yıl boyunca ekonomik olarak kendi kendine yeterlilik, turizm endüstrisinin oluşturulması ve finansal hizmetlerin geliştirilmesi konularına odaklanmıştır ve ülke kendi ayakları üzerinde durmuştur. Malta, 2004 yılında Avrupa Birliği'ne katılmış, 2004'ten 2020'ye kadar olan 15 yıl boyunca doğru bir şekilde AB'ye entegre olmaya odaklanmıştır. Valetta yönetimi, artık 'Şimdi daha fazla ne yapabiliriz' diye düşünmektedir. Ticareti daha çok AB ile gerçekleştirmektedir, bu nedenle artık Güney ile yeniden bağlantı kurma zamanı gelmiştir. Ve unutulmamalıdır ki Libya, Malta'nın sadece 110 kilometre uzağında bulunmaktadır. Bu bağlamda Malta'nın Avrupa'da bir ilke imza atarak Afrika'ya dair Ortaklık Stratejisi oluşturması aslında çok normaldir. Çünkü Malta, stratejik konumu sebebiyle yalnızca kuzey ve güneyi değil, aynı zamanda batı ve doğuyu da birbirine bağlamaktadır. Malta'dan denize bakıldığında Cibuti'den hareket edip Gana'ya giden gemiler görülmektedir. Bu gemiler Akdeniz'den geçmekte ve Akdeniz'den geçerken Malta'da durup güzergahlarını Valetta'da belirlemektedir. Afrika'dan Kuzey Avrupa'ya uçan tüm uçaklar Malta'nın üzerinden geçmektedir. Malta esasen Afrika ile Avrupa arasında bir platformdur. Bu nedenle, Malta'nın böyle bir strateji geliştirmesi hiç garip değildir. Malta çok stratejik, bağlantılı ve benzersiz bir konumdadır. Ayrıca İngiliz Milletler Topluluğu üyeliği, Maltacanın kültürel olarak Arapça'ya çok yakın bir dil olması da önemli avantajlardır. Bunlara ek olarak Malta coğrafi olarak da 'Küresel Güney'de yer almaktadır. Afrika ülkesi Tunus, Malta'nın kuzeyinden daha kuzeyde bulunmaktadır. Bununla birlikte Afrika'daki son yıllardaki olumlu değişiklikler, demografik gelişmeler, orta sınıfın büyümesi ve artan ticari fırsatlar birçok ülkenin olduğu gibi Malta'nın da ilgisini çekmiştir (Micallef, 2024).

Malta'nın Afrika'ya dair ortaklık strateji planı açıklamasının arkasında üç temel motivasyon kaynağı bulunmaktadır. Birincisi, Maltalı firmaların Afrika'da yatırım yapma olasılıklarını değerlendirme fırsatlarıdır. Son birkaç yılda, özellikle Gana'ya yönelik bu tür fırsatları keşfetmeye çalışan ticaret heyetleri, Gana'nın başkenti Akra'da fuar ve organizasyonlar düzenlemiştir. İkinci motivasyonun, Malta'nın kendisini Afrika ile Avrupa arasında bir köprü görevi görebilecek bir Akdeniz devleti olarak görmesiyle ilgili olduğu değerlendirilmektedir. Bu, ülkedeki ardışık hükümetler tarafından sürdürülen tarihi bir duruştur. Üçüncü motivasyon ise, Malta'nın Avrupa Birliği'ne sunabileceği bir uzmanlık alanı olduğunu hissetmesinden kaynaklanmaktadır (DeBattista A. P., 2024).

Malta'nın Afrika'daki vizyonu Türkiye ve Japonya gibi büyük ülkelerle ortaklık kurarak Avrupa Birliği standartlarını sağlamak ve kıtalar arası bağlantı kurmak olmalıdır. Örneğin Japonya'nın Afrika'da fazla deneyimi yoktur, Malta ise İngilizce konuşan ve iyi bir bankacılık sistemine sahip bir ülkedir. Bu yüzden Japon şirketleri, Malta ile çalışarak ve Malta üzerinden Libya'da yatırım yapmayı planlayabilir. Belki Türkiye, böyle düşünmeyip Libya'da tek başına, doğrudan yatırım yapmayı tercih edebilir ancak iş dünyasında işlerin tek bir aktör tarafından yapılması yerine belirli rolleri üstlenen partnerlerle konsolide ve planlı bir şekilde hareket etmenin daha mantıklı olduğunu görmek gerekmektedir. “Bunu kendi başımıza yapabiliriz” fikri aslında maliyet açısından verimli değildir. Mesela Türkiye'yi ele alırsanız, İstanbul'dan Afrika'ya altı gemi göndermeniz gerekebilir ama aynı işi başka bir ülkenin şirketinin ortaklığıyla dört gemiyle yapabilirsiniz. Bu nedenle, iş süreçlerinin konsolidasyonu ve geliştirilmesi, Afrika ekonomisi geliştikçe çok daha önemli hale gelecektir. Zira Malta, 500 bin civarı nüfusuyla küçük bir ülke, bu yüzden diğer ülkelerle Afrika'da rekabetten ziyade ortaklığa ve tamamlayıcılığa inanmaktadır. Kıtada kimsenin yerini almaya çalışmamakta, kıtalar arasında iş yapmayı daha verimli ve üretken hale getirebilecek hizmetler sunmaya çabalamaktadır. Diğer yandan Malta sınırlı bir ülke olarak da ele alınabilir. Çünkü ülkenin askeri kapasitesi yok denecek kadar az olduğu için gizli bir ajandası da olmadığı değerlendirilmektedir. Bu sebeple Malta, hem Afrikalı ülkeler hem de potansiyel ortak ülkeler için risksiz, pozitif bir partner olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte Malta'nın diplomatik ağırlığı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki geçici üyeliği, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı'nda (AGİT) başarılı bir başkanlık dönemi geçirmesi, diğer yandan küresel siyasette NATO üyesi olmaması hasebiyle tarafsız bir konumda bulunması da dikkat çekmektedir. Malta'nın bir ayağı Avrupa'dadır, Afrika'ya dair açıklanan ortaklık stratejisi ile diğer ayağını da Afrika'da konumlandırmayı arzulamaktadır (Micallef, 2024).

Malta'nın Afrika'daki ortaklık stratejisi rekabete değil diyaloga dayanmaktadır. Malta sadece farklıdır, Malta'yı bir fare olarak düşünebilirsiniz ve fare, kendisinden çok büyük olan bir fil ile ortaklık kurabilir. Bir Japon şirketi Gana'da çalışmak istiyorsa, Malta'da bir arka ofis kurması oldukça mantıklıdır, çünkü ülkede İngilizce konuşuluyor ve Avrupa Birliği standartları var. Eğer Amerikalıysanız ve Etiyopya'da iş yapmayı planlıyorsanız, ailenizi alabilir ve Malta'ya yerleşebilirsiniz. Çünkü ülkedeki eğitim, İngiliz eğitim sistemine sahiptir. Bu yüzden aileniz Malta'da konumlanabilir ve doğrudan uçuş imkanlarıyla Gana'ya gidip evinize dönebilirsiniz.

Sadece dört buçuk saatlik bir uçuşla, hafta sonu için Malta'ya dönebilir ve denizin tadını çıkarabilirsiniz. Bu bir yaşam tarzı ve güvenlik tercihidir. Eğer bir Türk şirketinin patronuysanız ve Bingazi'de iş yapıyorsanız, üzgünüm ama Bingazi'de kim yaşamak ister ki, Malta'da yaşayıp Bingazi'ye 35 dakikalık bir uçuşla ulaşabilirsiniz. Bu örneklerle ek olarak Türk Hava Yolları'nın İstanbul'dan Gana'ya Malta aktarmalı kargo uçuşu yapmaya başladığı varsayılabilir. Bu yöntemle Türk şirketlerinin kargolarının Malta'da, bir Avrupa Birliği ülkesinde yeniden paketlemeleri sağlanacaktır. Bu da ürünlere değer katacaktır. Söz konusu yol herkes için karşılıklı fayda sağlayacaktır (Micallef, 2024).

Malta'nın ortaklık strateji planı ile başlattığı Afrika açılımının devlet mi yoksa hükümet politikası mı olduğu merak edilen bir diğer konudur. Malta Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Enstitüsü Öğretim Görevlisi Andre P. DeBattista ile yapılan kişisel görüşmede Maltalı akademisyen, bunun bir devlet politikası olduğunu belirtmiştir. Hükümet değişikliklerinin dış politika üzerindeki etkilerine rağmen, politikaların genel yönelimi değişmemiştir. Hükümetler farklı vurgular ve öncelikler belirlemişlerdir ancak nihayetinde Avrupa ve Akdeniz'e yönelik, aktif ve tarafsız bir dış politika benimseme konusunda büyük ölçüde hemfikir olunmuştur (DeBattista A. P., 2024). Malta'nın Afrika politikası sadece mevcut hükümetin değil muhalefetin de onayını almıştır. Bu da olası bir hükümet değişikliğinde Malta'nın Afrika'daki ortaklık stratejisinin devam edeceğini göstermektedir, çünkü mantıklı bir adım atılmıştır. Bu strateji, partiler üstü bir yaklaşımdır (Micallef, 2024).

DeBattista, Malta ve Afrikalı ülkelerin karşılıklı fayda içinde bir ilişki geliştireceklerini belirterek diplomatik anlamda Malta'nın Afrika devletlerine sunduğu iki önemli bağlantı olduğunu ifade etmiştir. Malta Avrupa Birliği ve İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth) üyesidir. AB söz konusu olduğunda, Malta bazı Afrika devletlerine uygun bir bağlantı sunabilir ve İngiliz Milletler Topluluğu aracılığıyla belirli konularda etkili bir ortaklık sağlayabilir. Daha da önemlisi, her iki tarafı etkileyen konular bulunmaktadır. Ticari olarak ise Afrikalı ülkeler, Maltalı firmalar için henüz keşfedilmemiş bir pazar gibi görünmektedir (DeBattista A. P., 2024).

Maltalı şirketlerin Afrika'daki ticaret fırsatlarını yakalamaları için eğitilmesi gerekmektedir. Çünkü Maltalı şirketler Avrupa ile iş yapmaya alışık fakat Afrika ile iş yaparken farklı bir kültür, maliyet yapısı ve risk yönetimi söz konusudur. Şunu anlamalarına ihtiyaç vardır: Afrika'yı fethedemezsiniz. O yüzden ortaklık yapmanız gerekmektedir. Büyükelçilikler, Maltalı

şirketlerle bu konuyu ele aldığında vergilerini ödemeleri gerektiği ifade edilmektedir. ‘Kurumsal sosyal sorumluluk gündeminiz nedir?’ sorusu önem arz etmektedir. Çünkü sadece daha ucuz iş gücü kullanarak fabrika kurulmakta, insan sermayesine yatırım yapılmaktadır. İnsan sermayesine yatırım yapıldığında da yatırımı koruyacak iş politikalarına sahip olmanız gerekmektedir. Bu yüzden Maltalı şirketlere çalışanlara maaşlarını Malta’daki maaşları yansıtacak şekilde vermeleri tavsiye edilmektedir. Afrikalı personelin eğitim programlarının Maltalı personelin eğitim programlarına bağlı olması, yani takım olmaları önerilmektedir. Çünkü insanlara yatırım yapmak ve sanayi şirketlerine yatırım yapmak farklı şeylerdir (Micallef, 2024).

Malta’nın 2020-2025 Afrika Ortaklık Stratejisi’nin arkasındaki beyinlerden biri olan ülkenin AfB temsilcisi ve Etiyopya Büyükelçisi Ronald Micallef, gelecek yıl içinde 2025-2030 stratejisinin duyurulacağını belirtmiş, bu gelecek dönem için çok iyimser olduğunu altını çizmiştir. Malta’nın gelecek beş yıl için çok iyi hazırlandığını vurgulayan Micallef, Akra ve Addis Ababa’da elçilikleri açtıklarını, ikinci olarak, neyin işe yaradığını ve neyin yaramadığını artık bildiklerini, üçüncü olarak da küresel politikalar bağlamında daha iyi bir zamanlamaya girildiğini ifade etmiştir. ABD’deki yeni hükümetlerin seçilmesiyle pek çok şeyin değişeceğini dile getiren Maltalı diplomat, bu yüzden 2025’in sonlarına doğru 2025-2030 yıllarına yönelik başlatılacak bir stratejinin zamanlama açısından sorunsuz görüldüğünü söylemiştir (Micallef, 2024). Öte yandan Malta Dışişleri Bakanlığı tarafından yakın zamanda açıklanan Malta’nın Dış Politika Beyanı: Stratejik Çerçeve 2025-2026 raporunda Malta’nın Afrika’yı hayati bir stratejik ortak olarak gördüğü belirtilmiş; bu duruşun Malta’nın ikili ilişkileri geliştirme, ekonomik iş birliğini teşvik etme ve bölgesel istikrarı destekleme konusundaki kararlılığına da yansıdığı ifade edilmiştir (Ministry for Foreign Affairs of Malta, 2024).

1.2.3 Malta’nın Afrika’daki Çok Taraflı Diplomatik İlişkileri

Malta’nın dış politikadaki stratejik hedeflerinin temelinde Malta’nın jeopolitik konumunun da etkisiyle ülkeyi Avrupa, Ortadoğu ve Afrika arasındaki ticaretin geçiş kapısı, adeta bir köprüsü haline getirmektir. Malta Dışişleri ve Ticareti Geliştirme Bakanlığı (MFTP), ülkenin Avrupa Birliği’ndeki daimî temsilciliği ile aktif bir iletişimle Afrika’ya olan yaklaşım konusunda AB’nin Dış Eylem Servisi ile yakın bir şekilde çalışmaktadır. Afrika’ya dair meselelerde AB kurumlarıyla ilişki kurma kapasitesini güçlendirerek buna paralel olarak Afrika Birliği ile de bağlarını arttırmayı beklemektedir. Zira AfB, AB’nin kıtadaki muadilidir ve güç

geçtikçe uluslararası arenada ağırlığını büyötmektedir. Malta'nın Afrika strateji belgesinde zaman içerisinde AB ile AfB arasındaki ilişkinin gelişeceği öngörülmektedir. Malta da bir AB üyesi devlet olarak Afrika Birliği ile Brüksel arasında bir köprü işlevi görmeyi, bunun ekonomik ve siyasi yansımalarından yararlanmayı amaçlamaktadır. Özellikle son yıllarda AB, AfB ile birlikte Afrika'da siyasi, ekonomik ve kalkınma hedeflerinin desteklenmesine yönelik çabalarda hayati bir rol oynamaktadır. AB, halihazırda Çin'i geride bırakarak Afrika'nın en önemli ticaret ortağı haline gelmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Son olarak Belçika'nın başkenti Brüksel'de 2022 yılının şubat ayında gerçekleştirilen Avrupa Birliği-Afrika Zirvesi'nde kıta için 2027'ye kadar 37 milyar avroluk hibe öngörüldüğü, Küresel Geçit yatırım stratejisi kapsamındaki ilk bölgesel planın toplam 150 milyar avrodan fazla yatırımla Afrika'ya olacağı açıklanmıştır (Anadolu Ajansı, 2022).

Afrika'daki 'Bölgesel Ekonomik Topluluklar' (REC), Afrika Birliği'nin 'kendi vatandaşları tarafından yönlendirilen ve küresel arenada dinamik bir gücü temsil eden müreffeh ve barışçıl bir Afrika' şeklindeki Pan-Afrika vizyonunu gerçekleştirmeye yönelik 50 yıllık yapısal dönüşüm ve kalkınma planının ayrılmaz parçalarıdır. Bu topluluklar sekiz tanedir: Arap Mağrip Birliği (UMA), Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA), Sahel-Sahra Devletleri Topluluğu (CEN-SAD), Doğu Afrika Topluluğu (EAC), Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS), Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS), Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD), Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC)'dur. Malta'nın Afrika ile ortaklık strateji belgesinde Valetta yönetiminin bu ekonomik toplulukları izlemesi ve takip etmesinin çok önemli olduğu belirtilmiştir. Bu bölgesel ekonomik topluluklar, entegrasyon için kilit yapı taşlarını oluşturmakta ve aynı zamanda bölgelerinde barış ve istikrarın sağlanmasında AfB ile iş birliği içinde çalışan önemli aktörler olarak öne çıkmaktadır. Gündem 2063 ile Haziran 2015'teki 25. Afrika Birliği Zirvesi'nde kabul edilen Birinci 10 Yıllık Uygulama Planı da dahil olmak üzere kıtanın çeşitli dönüştürücü programlarının merkezinde yer almaktadır. Söz konusu topluluklar, barış ve güvenlik konusundaki rollerinin ötesinde Afrika halkının yaşam standardının yükseltilmesi ve ekonomik büyüme ile sosyal kalkınma yoluyla gelişme sağlama noktasında da kritik bir rol üstlenmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta'nın Afrika ülkeleriyle geliştireceği ilişkiler ekonomik faydaların yanı sıra siyasi ve diplomatik yararlar da getirecektir. Örneğin BM'nin 193 üyesinin yüzde 28'i yani 54'ü Afrika

lkeleridir. Valetta yönetiminin Afrika ile ilişkilerini geliştirmesi, BM nezdinde Malta'nın da dostlarının sayısının artması anlamına gelmektedir. Bu baēlamda Afrika lkeleriyle 2020 öncesi başlayan ve sonrasında sıkılaştırılan ilişkiler sonucu; Malta, 2022'deki Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici yeliēi için aday olmuş ve 185 gibi yüksek bir oyla seçilmiştir. Bu rnek Malta'nın Afrikalı ortaklarıyla iletişim kanallarının açık olmasını saēlaması için Afrika Birliēi'nin merkezi Addis Ababa ve BM'nin bulunduēu New York'ta daha güçlü varlık göstermesi gerektiēini ortaya koymuştur (Malta in EU, 2022).

Malta'nın Afrika ile ilişkilerini geliřtirebileceēi bir diēer platform da İngiliz Milletler Topluluēu'dur. Malta, hem Avrupa Birliēi hem de İngiliz Milletler Topluluēu (İMT) yeliēini kullanarak, İMT'ye ye 21 Afrika ülkesiyle ilişkilerinde bu konumunu kullanmayı amaçlamaktadır. İMT'ye ye Afrika lkeleri şunlardır: Botswana, Kamerun, Gabon, Gambiya, Gana, Kenya, Esvatini, Lesotho, Malavi, Morityus, Mozambik, Namibya, Nijerya, Ruanda, Seyşeller, Sierra Leone, Güney Afrika, Togo, Uganda, Tanzania ve Zambiya.

Ortaklık strateji belgesinde hem AB hem de İMT yeliēiyle birlikte özellikle İngiltere'nin Avrupa Birliēi'nden ayrılmasının ardından Afrika'da önemli bir rol oynayabileceēinin altı çizilmiştir. Ayrıca hem İMT hem de AB yesi, Londra'nın AB'den ayrılmasının ardından sadece iki devlet vardır; biri Malta diēeri de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'dir. İMT, ayrıca küçük devletlerin coērafi konumları, yapısal güçlükleri ve küresel ekonomiye derin entegrasyonları nedeniyle dış şoklara karşı savunmasız olduklarını kabul edecek küçük devletlere ayrı bir önem vermektedir. COS (Commonwealth of Small States – İMT'deki Küçük Devletler) Malta hükümeti ile ortaklaşa kurulmuştur ve ülkelerin bilgi ve deneyimlerini paylaşmalarının yanı sıra ortaklık ve kalkınmayı teşvik edecek bilgiye erişmeleri için bir platform saēlamaktadır. Malta, COS'ta önemli bir rol oynamakta ve küçük devletler için lider ve örnek ülke olarak kabul edilmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta 2018 yılında dünyanın en büyük dilsel örgütlerinden biri olan Uluslararası Frankofoni rgt'ne (Organisation internationale de la Francophonie – OIF) gözlemci ye olarak kabul edilmiştir. OIF, Malta'nın Fransızca konuşulan Afrika lkeleriyle baēlantı kurmasına yardımcı olma potansiyeline sahiptir. OIF'e ye 20 Afrika lkesi vardır: Benin, Burundi, Kamerun, ad, Komorlar, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kongo Cumhuriyeti, Fildişi Sahili, Cibuti, Mısır, Ekvator Ginesi, Gabon, Morityus, Fas, Ruanda, Sao Tome ve Principe,

Senegal, Seyşeller, Togo ve Tunus'tur. Moritanya, Madagaskar, Orta Afrika Cumhuriyeti, Gine, Gine Bissau, Mali, Nijer, Burkina Faso'nun üyelikleri siyasi sebeplerden dolayı askıya alınmıştır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta'nın İngiliz Milletler Topluluğu'na katılımı ve İngiltere ile olan tarihi bağları uluslararası ilişkilerini etkilemiştir ancak bununla birlikte, AB üyeliğinin ardından büyük ölçüde odak, Londra'dan Brüksel'e kaymıştır ve Malta'nın dış politikası artık İngiltere'yi ana referans noktası olarak almaktan uzaktır. Malta'nın Londra'dan uzaklaşması, 1970'lerin başında başlayan ve özellikle Brexit sonrasında, Malta'nın Avrupa Birliği içindeki güvenilir bir ortağını kaybetmesiyle kuvvetlenmiş bir süreçtir (DeBattista A. P., 2024). Malta'nın Afrika'da İngiltere'nin politikalarını uyguladığına dair ortaya atılan iddialar ise gerçeklikten yoksundur. Malta, hayat tarzı ve kültürel olarak İngiltere'den ziyade İtalya'ya daha yakındır. Malta'nın 1964 yılında bağımsızlığını elde etmesi ve 1979'da İngiliz donanmasının ülkeden ayrılmasıyla ilişkilerdeki momentum durulmuştur. İki ülkenin tarihi bağları vardır, Valetta ile Londra güçlü ikili ilişkilere sahiptir ancak hepsi bu kadardır. Malta'nın Afrika'ya dair ortaklık stratejisi Maltalılar tarafından hazırlanmış ve uygulanmaktadır (Micallef, 2024).

Malta'nın Afrika politikası AB'den bağımsızdır ancak AB'nin Malta'nın kıtaya dair açılımının da farkında olmaması mümkün değildir. Dış politika, büyük ölçüde ulusal bir yetki alanı olarak kalsa da AB'nin genel hedefleri ve stratejileri ile komşuluk politikası, ulusal politikaların oluşturulma biçiminde rol oynamaktadır. Malta'nın dış politikası, AB'nin çıkarlarına ters düşmediği sürece bağımsız kalacaktır (DeBattista A. P., 2024). Avrupa Birliği, hiçbir ülkenin dış politikasını dikte etmemektedir. Yani dış politika açısından her üye ülke özerktir ama Avrupa'daki her ülkenin Afrika ile olan bağlarını güçlendirdiği de açıktır (Micallef, 2024).

1.3. Malta'nın Göç Politikası

Malta'nın eşsiz konumu Afrika ile Avrupa arasında iktisadi faaliyetler ile ilgili önemli fırsatlar sunsa da bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerin ilk akla gelenlerinden biri de yasa dışı göçtür. Göç olgusu, dünya kamuoyunun Afrika algısını etkileyen kritik bir faktör olmaya devam etmektedir. Malta Dışişleri Bakanlığı'nın göçle ilgili duruşu bakanlığın stratejik amaçları arasında zikredilmiştir. Bakanlığın hedefleri arasında göçle ilgili, Valetta yönetiminin kişilerin yerinden edilmesi, düzensiz göç, insan kaçakçılığı ve insan eşitliği için hareketlilikten

yararlanma ihtiyacı gibi konularda diyaloga öncülük etmeye hazır olduğu belirtilmiştir (Malta Dışişleri Bakanlığı, 2022). Bakanlığın Afrika ile ortaklık programında göç başlığı altında bu konu şöyle ele alınmıştır: Malta yasa dışı veya düzensiz göçün uluslararası boyutlarını bütüncül bir şekilde ele almak arzusundadır. Malta, mültecilerin ve geçerli insani statüye sahip kişilerin yeniden yerleştirilmesi, yasa dışı göçmenlerin ülkelere geri gönderilmesi ve yeniden entegrasyonu için çalışmaya devam edecektir. Malta hükümeti ayrıca göçün kaynağı olan ülkelere kalkınma faaliyetlerini desteklemeye ve yasa dışı göçmenleri geri kabul etme konusundaki uluslararası yükümlülüklerini yerine getiren ülkelere yönelik kalkınma yardımlarını artırmaya devam edeceğini taahhüt etmektedir. Malta, Avrupa Birliği bağlamında Cotonou Anlaşması bağlılığını teyit etmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Cotonou Anlaşması 23 Haziran 2000 tarihinde AB ile 77 Afrika-Karayip-Pasifik (ACP) ülkeleri arasında imzalanmıştır. Cotonou Anlaşması, 1975-2000 döneminde AB ile söz konusu ülkeler arasındaki ticari ilişkileri ve ekonomik yardımları düzenlemektedir. Anlaşmanın göçle ilgili olan maddesi şöyledir: Göç konusu, ACP-AB Ortaklığı çerçevesinde derinlemesine bir diyalog konusu olacaktır. Taraflar, insan haklarına saygıyı sağlamak ve özellikle köken, cinsiyet, ırk, dil ve dine dayalı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için uluslararası hukuktaki yükümlülüklerini ve taahhütlerini yeniden teyit eder. Taraflar, bir ortaklığın, göçle ilgili olarak, topraklarında yasal olarak ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarına adil muamele, onlara vatandaşlarıninkiyle karşılaştırılabilir hak ve yükümlülükler vermeyi amaçlayan entegrasyon politikası, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda ayrımcılığı engelleme ve ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı önlemler geliştirme anlamına geldiğini kabul eder. Her üye devlet tarafından kendi topraklarında yasal olarak istihdam edilen ACP ülkelerinin işçilerine uygulanan muamele, çalışma koşulları, ücret ve işten çıkarma ile ilgili olarak milliyete dayalı herhangi bir ayrımcılık içermeyecektir. Taraflar, kalkınma stratejileri ve ulusal ve bölgesel programlama çerçevesinde, göçmenlerin geldiği bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasını desteklemek ve yoksulluğu azaltmak amacıyla göç akışlarıyla ilgili yapısal kısıtlamaları dikkate alacaklardır (Koeb & Hohmeister, 2009).

Malta'nın dış politika hedeflerinde belirtilen en önemli güvenlik tehditlerinden biri de yasa dışı göçün çağdaş insani trajedisiyle başa çıkmaktır. Malta, uluslararası toplum içindeki bu özel göç tehdidine dış politika içeriğinin büyük bir kısmını ayırmış ve konuyla kapsamlı bir şekilde mücadele etmek için etkili eylemler gerçekleştirmeyi hedeflemiştir (Grima, 2010).

Öte yandan Malta hükümeti bu olguyu başarılı bir şekilde ele almak için AB ve Malta Kalkınma Fonu programı kullanılarak bunun kök nedenlerinden ele alınması gerektiğini de önermiştir. Böyle bir girişim, Malta'nın sorunun üstesinden gelmek için mevcut tüm AB kaynaklarını nasıl kullanmaya çalıştığını ve bu nedenle küçük devletlerin yüksek düzeyde bağımlılığını teyit ettiğini göstermektedir. Bu girişimler, Malta'nın sorunun arkasındaki kaynak olan Arap ülkeleri ile AB arasında bir diyalog başlatma girişiminde de görülmektedir. Bu özel girişim, Malta'nın göçe yol açan temel sorunların üstesinden gelmek amacıyla farklı suları test etmeye hazır olduğunu göstermektedir. Ancak bu plan aynı zamanda Malta'nın Akdeniz'in iki kıyısı arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olma ve Kuzey ile Güney arasında bir köprü görevi görme kararlılığını da göstermektedir (Grima, 2010).

Malta'nın Akdeniz'in merkezindeki coğrafi konumu göz önüne alındığında, sadece Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa ülkeleri arasında değil, aynı zamanda Avrupa-Arap ülkeleri arasındaki iletişim kanallarının geliştirilmesi de Malta'nın çıkarına olacağı değerlendirilmektedir. Malta'nın bir Akdeniz ülkesi olarak bu rolü, Malta'nın dış politikasında esas olarak Akdeniz ayağıyla ilgili bir başka stratejik hedefine de dokunmaktadır. Bu hedefi, Akdeniz ve Ortadoğu'da diyalog, barış, istikrar ve refahı ilerletmektir. Malta'nın AB'ye katılımından bu yana tutarlı hedeflerinden biri, Akdeniz'de istikrarı ve Ortadoğu'da barışı teşvik ederek uluslararası ilişkilerdeki jeopolitik nüfuzunu artırmaktır. Nitekim Malta, bu güvenlik tehdidinin üstesinden gelmek için Avrupa-Arap diyalogunu geliştirmeyi ve bunun sonucunda Avrupa-Akdeniz ilişkilerini daha iyi hale getirmeyi ummaktadır. Akdeniz'in kuzeyi ile güneyi arasında başarılı bir diyalog kurmak, göç meselesinin Malta'nın müreffeh Kuzey ile yoksul Güney arasında kalıcı bir fay hattı haline gelmesini ortadan kaldırmaya yardımcı olması beklenmektedir (Grima, 2010).

Bununla birlikte, aynı bölgede devam eden çatışmalarla karşı karşıya kaldıklarında Akdeniz ülkelerini barışçıl iş birliği için bir araya getirmenin zor olduğu bilinmektedir. Bu, Ortadoğu sorununa bir çözüm bulmak için sürekli desteğe ihtiyaç vardır. Nitekim bu, 1999'dan 2004'e kadar Malta'nın Cumhurbaşkanlığını yürüten Guido de Marco'nun bu çatışmanın çözümünün Malta için büyük önem taşıdığına dair "Ortadoğu'da barış olmadan Avrupa ve Akdeniz'de güvenlik olamaz, Avrupa'da güvenlik olmadan da Ortadoğu'da güvenlik olamaz" sözünü hatırlatmaktadır. Bu sözler, Malta'nın bölgede barış, güvenlik ve refaha yol açan bir çözüm bulma yönündeki sürekli çabalarını açıklamaktadır. Bu durum da Malta'nın Akdeniz'de

artan diplomatik ağırlığıyla bölgenin barış umutlarını iyileştirmeyi amaçlayan temel rolünde açıkça görülmektedir (Grima, 2010).

Malta, yasa dışı göç konusunda Afrika ülkelerini göçün temel nedenleriyle mücadelede AB ile iş birliği yapmaya teşvik etmek için Afrika Acil Durum Güven Fonu'nun kurulduğu Kasım 2015 Valletta'daki AB-Afrika Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştır. Zirvenin sonunda açıklanan Ortak Valletta Eylem Planı'nda müstakbel göçmenlerin ülkelerinde kalmaları için fırsatlar yaratmak amacıyla AB tarafından finanse edilen kalkınma projeleri aracılığıyla göç akışlarını caydırmak için tasarlanmış bir dizi önlem önerilmiştir. Buna göre göç, kalkınma politikasında ana akım haline getirilecek ve AB'ye 'düzenli' göç fırsatları geliştirilecektir. Fonun başlatılmasından iki yıl sonra, Malta'nın AB Konseyi Başkanlığı sırasında 2017'de Valletta'da düzenlenen gayri resmi bir Avrupa Konseyi toplantısında Malta dikkatleri yeniden soruna odaklamıştır. Bu toplantıda tüm gözler Libya'daki kaotik duruma ve ülkenin istikrara kavuşturulması ihtiyacına çevrilmiştir. AB liderleri, sınırları güçlendirmek ve göç akışlarını durdurmak, Libya'da kabul merkezleri kurmak ve Libya'nın kara sınırlarını daha iyi yönetmesine yardımcı olmak için Libya ulusal sahil güvenliğinin eğitimini hızlandırma konusunda anlaşmışlardır. AB Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İş Birliği Ajansı Frontex'e göre, Orta Akdeniz rotasından geçen göç akışları 2016'da zirveye ulaşmış ancak 2019'da dip yapmıştır. Rakamlar 2020'de tekrar artışa geçmiştir (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

Frontex'in verilerine göre yasa dışı göçmenlerin Avrupa'ya geçişte kullandıkları altı rota vardır. Bu rotalar, Batı Afrika, Batı Akdeniz, Orta Akdeniz, Doğu Akdeniz, Batı Balkanlar ve Doğu Sınırı olarak belirtilmiştir. Verilere göre yasa dışı göçmenler tarafından en çok kullanılan iki yoldan biri, Malta'nın da duraklarından biri olduğu Orta Akdeniz rotasıdır (Frontex, 2024). Malta'da 2023 yılında yasa dışı olarak yaşarken yakalanan ve sınır dışı edilen göçmen sayısı bin 391'dir. Dönemin Malta İçişleri Bakanı Byron Camilleri, 2023'te 380 düzensiz göçmenin kurtararak ülkelerine geri gönderildiğini söylemiştir. Aynı dönemde 159 düzensiz göçmenin daha diğer AB üye ülkelerine yerleştirildiğini de belirtmiştir (Malta Independent Online, 2024).

Malta, ilk varış ülkelerine göre Ocak-Ekim 2024 arasında Avrupa'ya deniz ve kara yoluyla gelen göçmenlerin sayısı bakımından altıncı sırada yer almaktadır. Sıralama şu şekildedir: İtalya: 55 bin, İspanya: 46 bin, Yunanistan: 41 bin, Bulgaristan: 6 bin, Kıbrıs Rum Kesimi: 5 bin 80 ve Malta: 103 (Statista, 2024).

Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Örgütü'nün (Euro-Med) paylaştığı verilere göre 7 Ekim 2024 tarihinde 16 göçmen Malta'ya yerleştirilmiş ve bu yıl toplam sayı 175'e ulaşmıştır. Aynı dönemde 115 kişi ise vatandaşı oldukları ülkelere sınır dışı edilmiştir. Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi (ECRE) 4 Ekim'de Malta'ya ilişkin ülke raporunu yayınlamış ve ülkenin genel ilk derece koruma oranının 2023'te yüzde 27,9 olduğunu açıklamıştır. 2022'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararına rağmen Malta'nın, hala çeşitli zorluklar ortaya çıkaran hızlandırılmış bir iltica prosedürü kullandığı ve kabul merkezlerindeki yaşam koşullarının zorluğu vurgulanmıştır. Uluslararası Koruma Ajansı'nın raporuna göre 2023 yılında toplam 951 mülteci başvurusu alınmış, bunların 70'i kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir. Başvuru sahipleri arasında Afrikalılar dikkat çekmektedir. Suriye, Bangladeş ve Ukrayna vatandaşları çıkarıldığında 951 kişinin çoğunluğunu Sudan, Libya, Gine, Somali ve Nijerya vatandaşları oluşturmaktadır. Ayrıca EuroMed'in internet sitesinde yasa dışı göçmenlerin Malta civarında yaşadıkları kazalara ve onları ilgilendiren haberlere dair kısa bilgilendirmeler bulunmaktadır (EuroMed, 2024).

11 Nisan 2024'te Malta ile Lampedusa arasında bir teknenin batması sonucu, biri çocuk olmak üzere 9 kişi ölmüş ve 15 kişi kaybolmuştur. Yaşamını yitirenlerin Sahra Altı Afrika'dan (Ekvator Ginesi, Burkina Faso, Mali ve Fildişi Sahili) olduğu belirtilmiştir. 23 Şubat 2024'te Malta kıyılarının güneyinde yeni bir trajedi yaşanmıştır. İçinde yasa dışı göçmenlerin bulunduğu Libya'dan gelen tekneler alabora olmuş, en az 5 kişi ölmüş ve 8 kişi yaralanmıştır. Doğu Afrika, Mısır ve Suriye'den gelen ve kurtulan yaklaşık 30 göçmen hastaneye kaldırılmış, ardından da Malta'daki Safi Gözaltı Merkezi'ne yerleştirilmiştir (EuroMed, 2024).

BM İnsan Hakları Ofisi, 2020 yılında yayınlanan bir raporda Malta'daki gözaltı merkezlerinde yaşayan göçmenlerin aşırı kalabalık koşullarda yaşadığını; gün ışığı, temiz su ve sanitasyona erişimlerinin çok kısıtlı olduğunu bildirmiştir. BM ekibinin ziyaret ettiği gözaltı merkezlerinde çok sayıda kendine zarar verme ve intihar girişimi vakası yaşandığı aktarılmıştır. BM ayrıca, Malta Silahlı Kuvvetleri'nin bir göçmen botunu Libya'ya geri itme girişimine ve bir botu da İtalya'nın Lampedusa Adası'na itme girişimine ilişkin raporlara atıfta bulunmuştur. BM rakamlarına göre Ocak-Ağustos 2020 arasında 2 bin 162 kişi boğulmak üzereyken denizden kurtarılmış ve Malta'daki hastane ve kamplara taşınmıştır. Bu dönem Malta'da tespit edilen yasa dışı göçmenlerin yüzde 29'unun Sudan, yüzde 13'ünün Bangladeş, yüzde 12'sinin Eritre, yüzde

10'unun Somali ve yüzde 6'sının da Nijerya'dan geldiği Malta medyasında çıkan haberlerde ifade edilmiştir (Times of Malta, 2020).

Malta konumu gereği Avrupa için göç meselesinin önemli bir aktörü olarak görülmektedir. Göç meselesine dair çözüm senaryolarında Malta ilk akla gelen ülkeler arasındır. Bu bağlamda 2015 yılında Malta'nın başkenti Valetta'da tüm Avrupa Birliği ülkelerinin yanı sıra Afrikalı ülkelerin de yer aldığı bir 'sığınmacı zirvesi' düzenlenmiştir. Zirveye katılan liderlerden Avrupa Birliği Dış Politika Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, gazetecilere verdiği demeçte, Malta'nın Avrupa ile Afrika arasında coğrafi konumu nedeniyle köprü vazifesi gördüğünü belirterek, "Bu zirvenin, birlikte olma ve iş birliği içinde hareket etme anlamı taşıdığını düşünüyorum. Bu bakımdan önemli" diye konuşmuştur. Malta basınında, zirveyle ilgili çıkan haberlerde, AB tarafının Afrikalı partnerleriyle belli birtakım şartları sağlayamayan sığınmacıların hızlı bir şekilde geri gönderilmesini sağlayacak anlaşmalar yapma umudunu taşıdığı ifade edilmiştir (TRT Haber, 2015). Toplantıda Avrupalı ve Afrikalı liderler arasında bir uzlaşma olmamıştır. AB, göç bağlantılı sorunların çözümü için Afrika'ya yönelik 1,8 milyar avroluk bir fon oluşturulmasına karar vermiş, bunun karşılığında Afrikalı ülkelere mültecilik başvurusu reddedilmiş olan göçmenlerin geri alınmasını kolaylaştırmayı ve belli noktalarda 'filtreleme' merkezleri kurarak iltica başvurularını buralarda değerlendirmelerini talep etmiştir. Afrikalı liderler ise ayrılan fon miktarının çok az olması nedeniyle zirveden daha köklü çözüm önerileri beklediklerini vurgulamışlardır (Aybar, 2015). Aynı amaç ve aynı isimle iki yıl sonra 2017'de Malta'da yeni bir zirve daha gerçekleştirilmiş ve gittikçe büyüyen yasa dışı göç krizine çözüm üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur (BBC Türkçe, 2017).

Malta'nın son zamanlardaki dış politika davranışlarındaki en büyük endişesi esas olarak 'tekne insanları' tarafından Akdeniz'e getirilen insanlık trajedisidir. İç politikadaki yükünü hafifletmeye çalışan Malta, AB içinde AB'nin sorunu çözmek için harekete geçmesi çağrısında bulunan kapsamlı bir tartışma başlatmıştır. Bu gelişmeler, uluslararası meselelerin bazen iç bağlama nasıl ulaştığını, iç gündemin ise uluslararası gündemi nasıl etkilediğini açıklayan dış politika teorisini desteklemektedir. Ayrıca, yasadışı göç vakası, küçük devletlerin sorunlarının çözümü ve konumlarını güvence altına almak için daha büyük ülkeleri veya örgütleri nasıl meşgul etme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Grima, 2010).

En büyük dış politika sorununu Akdeniz'deki istikrar sorunuyla ilişkilendirmek, Malta'nın dış politikasının çoğunun genel olarak Akdeniz'in güvenliğiyle nasıl ilgilendiğini göstermektedir. Bu durum, Kutys'in, sınırlı güç ve kaynakları nedeniyle küçük devletlerin zaman zaman 'tek sorun' devletleri olarak görüldüğü, esas olarak kendilerini etkileyen belirli konulara odaklandıkları varsayımını doğrulamaktadır (Kutys, 2009). Bu pozisyon, Malta'nın AB'nin bir parçası olmasına rağmen, bunun Akdeniz'e ayırması gereken ilgiyi hiçbir şekilde azaltmadığını veya ortadan kaldırmadığını açıkça ortaya koymaktadır.

Dışışleri Bakanlığı'nın 2006 yılından bu yana benimsediği dış politika stratejileri, Avrupalılaşıma eğiliminin ve ülkenin dış ilişkilerinde AB'ye atfedilen rolün bir göstergesidir. 20 hedeften oluşan kapsamlı "Stratejik Hedefler" ilk olarak Ocak 2006'da kapalı kapılar ardında Parlamento'nun Dış ve Avrupa İşleri Komitesi'nde (FEAC) yapılan bir tartışmanın ardından yayınlanmıştır. Daha sonra, stratejiyi tanıtırken, Dışışleri Bakanı Michael Frendo, Malta Dış Politikasının Stratejik Hedeflerinin formülasyonunun, Avrupa Birliği üyeliğinin yeni gerçekliği bağlamında görülmesi gerektiğini vurgulamıştır. 2013 yılında hedeflere bir dizi "Yol Gösterici İlke" ile güncelleme yapılmıştır. Listenin ilk sırasında AB ile ilişkiler yer almıştır. 2022 yılında, kamuoyu istişarelerinin ardından Malta yeni bir Dış Politika Stratejisi açıklamıştır. Bu ortaklık belgesi, Malta'nın uluslararası ilişkiler alanındaki özelemlerini ve önceliklerini, barış ve güvenliği teşvik etmek için bir araç olarak aktif tarafsızlığa atıfta bulunarak ana hatlarıyla belirtmektedir. AB konusunda temel amaç, daha güçlü bir Avrupa Birliği'nin bir takım oyuncusu olmak ve ulusal çıkarları ilgilendiren önemli konuların Avrupa Birliği'nin gündeminde üst sıralara taşınmasını sağlamaya devam etmektir. Bununla birlikte, söz konusu strateji, Birliğin güney periferisinde yer alan bir ada devleti olarak çıkarlarının korunmasını istediğini de teyit etmektedir. Bu da Orta Akdeniz'deki göçün yönetimi sorumluluğunu AB'ye yüklemeye devam etmek istediğinin açık bir göstergesidir (Pace, 20 Years of EU Membership, 2024).

1.4. Malta'nın Afrika'ya Dini Etkisi ve Misyonerlik Faaliyetleri

Malta'nın Afrika kıtası ile modern çağda bilinen ilk temaslarından birisi de misyonerler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Maltalı misyonerler Afrika'nın dört bir yanında eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda çalışmıştır. 1950 yılında ülkenin başbakanlığını yapan Milliyetçi Parti lideri Enrico Mizzi'nin erkek kardeşi Angelo Mizzi, 1930'lu yılların başlarında Etiyopya'da çalışan bir misyoner olarak kayıtlara geçmiştir. Etiyopya'nın yerel dillerine ilgi duyan Mizzi, Hristiyanların

kutsal kitabı İncil'i ülkenin yerel dillerinden Oromo diline çevirmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta'da dünyanın birçok noktasında misyonerlik faaliyeti yürüten ve çalışmalar yapan birden fazla kuruluş vardır. Bunların en büyüğü, Katolik dünyasının ruhani lideri Papa'ya ve dolayısıyla Vatikan'a bağlı Missio Malta'dır. Missio Malta, Papalık Misyon Toplulukları'nın Malta şubesidir ve Katolik Kilisesi'nin resmi misyon yardım ajansıdır. Papalık Misyon Toplulukları, misyonerliği ve genç kiliseleri dua ve hayırseverlikle desteklemek için Papa'nın hizmetinde olan küresel bir ağıdır. Missio Malta, diğer Papalık Misyon Toplulukları aracılığıyla 160'tan fazla ülkeye ulaşmakta ve beş kıtada bin 100 piskoposluktaki projelerde faaliyet yürütmektedir. Missio Malta'nın internet sitesinde kuruluşun tarım, inşaat, eğitim, sağlık ve suya erişim gibi konularda projeler geliştirdiği aktarılmaktadır. Mevcut devam eden projeleri arasında Tanzanya'nın Komolo kentindeki bir hastaneye yardım edilmesi, Etiyopya'da kurulan çiftliklerle insanlara tarım eğitimi verilmesi, Malavi'de evlerini Idai Kasırgası'nda kaybeden insanların evlerinin onarılması gibi etkinlikler yer almaktadır (Missio Malta, 2024).

Malta'da misyonerlik faaliyeti yürüten bir diğer kurum ise Mission Fund'dur. 1984'te Maltalı misyonerleri desteklemek adına kurulmuştur. Şu anda Arnavutluk'tan Zimbabwe'ye kadar yaklaşık 40 ülkedeki 200'den fazla misyoner noktasını toplanan bağışlar neticesinde maddi anlamda desteklemektedir. Kuruluşun geçmiş projelerinin nerelerde düzenlendiğine bakıldığında Afrika ülkeleri önemli bir yer kaplamaktadır. Gönüllüler yardımıyla çalışmalarını yürüten kurum, bugüne kadar Cezayir, Tunus, Kenya, Tanzanya, Güney Sudan ve Etiyopya'da birden çok projeyi başarıyla tamamlamıştır. Projelerin içeriklerine bakıldığında Papalık ziyareti hazırlığı kapsamında katedralin yenilenmesi, evsizler için barınakların inşa edilmesi, okul ve hastane inşası, sondaj kuyularının açılması gibi etkinlikler görülmektedir (Mission Fund, 2024). Kurumun halihazırda da devam eden projeleri vardır. Bunlar; Güney Sudan'ın Wau şehrinde bir tıp merkezi açmak, Tanzanya'nın Makiungu kentinde bir hastaneye lojman inşa etmek, Kenya'nın Baharini bölgesinde su sarnıcı yapmak ve yine Kenya'nın başkenti Naïrobi'de engelli çocuklar için bir merkez inşa etmek olarak belirtilmiştir (Mission Fund, 2024). Mission Fund'un çalışmalarının arkasındaki sebepler ise şöyle sıralanmaktadır: Barınma yeri olmayan insanlara konaklama sağlamak, yoksulluğu ortadan kaldırmak, ihtiyaç sahiplerine tıbbi bakım sağlamak, okul ve eğitim merkezleri inşa etmek ve insanların temiz suya erişimini sağlamak (Mission Fund, 2024).

Öte yandan Haçlı Seferleri'nden bu yana varlığını sürdüren ve Fransızların Malta'yı ele geçirmesinin ardından İtalya'nın Roma kentine sürgün edilen Tapınak Şövalyeleri, diğer ismiyle Malta Şövalyeleri'nin bugün Malta devletiyle bilinen, organik bir bağı yoktur. Tapınak Şövalyeleri, 110 devletle diplomatik ilişkilere ve Birleşmiş Milletler'de gözlemci statüsüne sahip bir tarikattır. Politik konumu tartışmalıdır; pek çok BM ülkesi tarafından 'de facto' olmasa da 'de jure' olarak Malta'nın egemen temsilcisi kabul edildiği iddia edilmektedir. Malta Şövalyeleri günümüzde Vatikan'daki Papalık kurumuna bağlı bir şekilde 'Malteser International' isimli yardım kuruluşu aracılığıyla Afrika da dahil olmak üzere dünyanın birçok noktasında yardım faaliyeti göstermektedir. Malta Şövalyeleri, Roma'da bir saraya ve ofislere sahiptir, tarikatın Malta'da da bir kalesi bulunmaktadır. Yapının kendi pasaportları da bulunmaktadır (TRT Haber, 2022).

Tarihi olarak Katolik cemaatler Afrika kıtasında çok aktif bir şekilde çalışmıştır. Augustinus rahipleri Tunus ve Cezayir'de kiliseler yönetmiş; Fransisken rahibeler de Kenya'da birçok okul açmıştır. Kenya ve Etiyopya'da bu cemaatler tarafından yürütülen projeler gerçekleşmiştir. Hatta Kenya'daki bir piskoposluk tamamen Maltalı Kapusin Fransiskenler tarafından yönetilmiştir. Kenya'daki Malindi Piskoposluğu 2000-2018 yılları arasında Maltalı bir piskopos tarafından idare edilmiştir. Kenya'daki Garissa Piskoposluğu da 1984-2022 yılları arasında Maltalı bir piskopos tarafından yönetilmiştir. Son yıllarda dini çağrılarının azalması nedeniyle misyonerlik faaliyetleri de azalmıştır. Malta'da seküler hayat tarzının yaygınlaşmasının da etkisiyle yakın gelecekte Afrika'dan misyonerlerin Malta'ya gelip Malta Katolik Kilisesi'ne destek sağlayacağını gösteren bir eğilim söz konusudur.

1.5. Malta'nın Afrika'daki Eğitim Diplomasisi

Malta'nın Afrika ülkelerine yönelik önem verdiği bir diğer alan eğitimidir. Afrika açılımı başlamadan önce de yıllardır Dışişleri Bakanlığı ve İngiliz Milletler Topluluğu'nun aracılığıyla buldukları burs fırsatlarıyla Afrika'nın dört bir yanından gençler üniversite eğitimini Malta'da almaktadır. Malta Üniversitesi'nin 'Mediterranean Academy of Diplomatic Studies' (Akdeniz Diplomatik Çalışmalar Merkezi) Afrikalı diplomatların yetişmesi anlamında öne çıkan bir eğitim kurumudur. Diğer yandan Malta, deniz hukuku eğitimi alanında da uluslararası bir tanınırlığa sahiptir. Bu alanda eğitim veren 'International Maritime Law Institute' (Uluslararası Denizcilik Hukuku Enstitüsü) Afrikalı birçok mezuna sahiptir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta hükümeti, son yıllarda Afrika'dan dünyanın birçok bölgesine eğitim görmeye giden gençlerin tercih ettikleri ülkeler arasında Malta'nın da yer alması için çeşitli burs programları başlatmıştır. Bazı üniversiteler devletin de desteğiyle Afrikalı öğrencilere çeşitli indirimler sağlamaktadır. Malta gibi İngiliz Milletler Topluluğu'nun bir üyesi olan Nijerya'da, üniversite eğitimini Malta'da alan gençlerin sayısının artmasından dolayı Malta Middlesex University tarafından Nijerya Mezunlar Derneği kurulmuştur (Malta Middlesex University, 2024).

Afrikalı öğrenciler için Malta'da bazı özel burs programları da mevcuttur. Örneğin, Gana'dan gelen öğrenciler için İngiliz Milletler Topluluğu ve Valletta Eylem Planı Yüksek Lisans Bursları bulunmaktadır. Ayrıca, Afrikalı öğrencilerin yararlanabileceği diğer fakülte tabanlı burslar da vardır. Bunun yanı sıra, daha geniş bir öğrenci kitlesine açık olan ve dolayısıyla Afrikalı öğrenciler için de geçerli olan diğer burs olanakları bulunmaktadır. Ayrıca, öğrenciler için Malta Üniversitesi Papazlık Birimi tarafından sağlanan bazı yardımlar da vardır, ancak bu yardımlar, üniversite himayesinde değil, papazlık birimini yürüten Cizvitler aracılığıyla yapılmaktadır (DeBattista A. P., 2024).

Malta'nın Afrikalı öğrencilere yönelik burs programları mevcuttur. Malta, Afrika'dan gelen öğrenci sayısını artırmayı hedeflemektedir. 1620'de kurulmuş olan Malta Üniversitesi, prestijli bir eğitim kurumudur ve Birleşik Krallık, Oxford, Cambridge gibi kuruluşlar tarafından oldukça saygın görülen bir üniversitedir. Özellikle İngiliz Milletler Topluluğu ülkelerinden gelen öğrenciler için tıp eğitimi Malta'da oldukça saygın bir programdır. Maltalı eğitim kurumları, Afrika'daki fırsatların farkındadır ve kendilerini tanıtmaktadırlar. Bunu yapabilmeleri için ise kıtada geniş bir büyükelçilik ağına ihtiyaç vardır. Diplomatik misyonların olmadığı ülkelere faaliyet yürütmek konusunda zorlanılmaktadır. Zira eğitim diplomasisinde büyükelçiliklerin vize veren birim olarak çalışması gerekmektedir. Aksi takdirde Malta üniversitelerinin o ülkede tanıtım yapmasının bir anlamı kalmayacaktır çünkü ülkede diplomatik misyonunuz yoksa o ülkenin gençlerinin sizden vize alma şansı da azalmaktadır (Micallef, 2024).

Malta'da Afrika'nın kuzeyine özellikle yakınlık, tarihi bağlar ve ticari ilişkiler nedeniyle bir ilgi var. Fakat Afrika'nın diğer bölgelerine olan ilgi başlangıç aşamasında ve bu ilgi büyük ölçüde güvenlik paradigması ve göç açısından değerlendirilmektedir. Siyasi ilgi, Afrika'ya yönelik akademik ilgiyi henüz artırmış da değildir. Örneğin Malta'daki üniversitelerde bir 'Afrika Çalışmaları' bölümü bulunmamaktadır. Bu durum, coğrafi yakınlığa rağmen (jeolojik olarak

Malta, Afrika levhası üzerinde bulunmaktadır) bir anomalidir. Bunun kültürle ilgili olduğu düşünölmektedir ki kültür daima siyasetten önce gelmektedir. Bu zamana kadar Malta'da Afrika kıtası, ya yardım edilen bir bölge ya da düzensiz göç sebebiyle bir güvenlik sorunu olarak ele alınmıştır. 2020'de başlatılan yeni Afrika politikası da iyi tanıtılmamıştır ancak atılan adımlar elbette önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilebilir. Yeni durumun, Maltalı akademisyenler tarafından Mağrip bölgesinin ötesindeki kıtanın diğör bölgelerinin de akademik keşfine yol açması beklenmektedir. Ayrıca Malta'daki üniversitesiler ile Afrika ölkelerindeki üniversiteler arasındaki iş birliğinin yok denecek kadar az olması da ayrı bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır (DeBattista A. P., 2024).

Afrika Ortaklık Stratejisi, Malta'da kamuoyunu çok fazla işgal eden bir konu değıl. Malta, Afrika'yı çok iyi bilmiyor çünkü AB üyeliğinden 2020'ye kadar 15 yıllık büyük bir boşluk söz konusu. Uygulanan Afrika stratejisi ancak 30 yıl sonra değıerlendirilebilir. Ama medya ve iş dünyası açısından başarılar da yok değıl. Malta'daki akademik ilgiye gelince, akademiye pek sevmiyorum çünkü akademi geleceğı yaratmaz, geçmişı yansıtır. Malta, Afrika'ya bir şey öğretmeye değıl, Afrika ile birlikte yeni bilgi yaratmaya, ortak bir gelecek inşa etmeye gelmiştir. Öte yandan Malta Üniversitesi Eğitim Faköltesi'nden öğrenciler yılda iki kez Etiyopya'yı ziyaret etmektedir. Malta'nın Addis Ababa Büyökelçiliğı bünyesinde Afrika Felsefesi üzerine yaz okulları programı yürütölmektedir. Tabii Malta'da Afrika'ya ilgi duyan diplomatların yetiştirilmesi de önemlidir (Micallef, 2024).

V. BÖLÜM

MALTA’NIN AFRIKA’DA İKTİSADİ FAALİYETLERİ

Malta, AB dışında Afrika stratejisini benimseyen ilk Avrupa ülkesidir ve bu stratejide ticaret önemli bir yer tutmaktadır. Malta’nın dış politikadaki temel stratejik hedeflerinden biri de mevcut ve gelişmekte olan ekonomilerle olan ilişkileri geliştirmektir. Malta’nın Afrika’ya olan iktisadi ilgisi yeni değildir. 2006’da Dışişleri ve Ticareti Geliştirme Bakanlığı tarafından yayımlanan stratejik hedeflerden biri de Malta’nın ABD ve AB gibi mevcut büyük ekonomilerle ekonomik ve siyasi ilişkileri güçlendirmeye odaklanmanın yanı sıra Hindistan, Çin, Brezilya ve Güney Afrika gibi yeni ve gelişmekte olan ülkelerle iktisadi ilişkilerin geliştirilmesi olarak belirtilmiştir. 2020 yılında başlatılan Malta-Afrika Ortaklık Strateji belgesinde Afrika’nın artık siyasi ve ekonomik açıdan küresel sahnede marjinal bir oyuncu olmadığı aktarılmıştır. Afrika’nın Çin ve Hindistan’ın ardından dünyanın en hızlı büyüyen üçüncü bölgesi olduğunun altı çizilmiş, Afrika ülkelerinin mevcut büyüme hızlarının gelecekte de yüksek seviyede kalacağı öngörülmüştür. Maltalı yöneticiler, ekonominin henüz erken gelişme aşamasında olduğu birçok Afrika ülkesinde strateji oluşturarak bu ülkelerde ekonomik faaliyet için zemin hazırlama arzusundadır. Malta Ulusal İstatistik Ofisi (NSO) tarafından paylaşılan 2018 verileri Malta’nın Afrikalı ülkelerle yapılan ihracat ve ithalatta 171 milyon 180 bin avro ticaret fazlası verdiğini göstermiştir. Ancak Maltalı yöneticiler mevcut ortaklık strateji planının da etkisiyle atılacak yeni adımlarla rakamın çok daha yukarıya çekilebileceğini düşünmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Tablo 1. Malta'nın Afrika'daki bölgelerle 2018 yılındaki ticaret verileri

	İhracat	İthalat	Ticaret Fazlası/Açığı	Toplam Ticaret
Kuzey Afrika	367,050	182,284	184,766	549, 334
Doğu Afrika	30,554	18,980	11,574	49,534
Orta Afrika	15,153	13,557	1,597	28, 709
Batı Afrika	27,663	46,264	-18,601	73,927
Güney Afrika	6,675	14,830	-8,155	21,505

- Rakamlar Milyon avro şeklinde ifade edilmiştir.

Malta, 1997 yılında Morityus, 2015 yılında Botsvana ile 2017'de de Gana ve Etiyopya ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları imzalamıştır. Gambiya, Nijerya, Güney Afrika, Gana ve Sudan ile hava hizmetleri anlaşmaları imzalanmıştır.

Maltalı iş insanlarına yurt dışına yatırım yaparken destek sunan MaltaTrade platformu, Afrika'da yatırım yapmak isteyen Maltalı şirketlere eğitim vermekte, o ülkedeki ticaret odalarıyla kurumsal anlaşmalar kurulmasına yardımcı olmakta ve belirlenen pazarlar hakkında yerinde bilgi akışı sağlamaktadır. TradeMalta aracılığıyla Dışişleri ve Ticareti Geliştirme Bakanlığı, Malta'nın üstün olduğu sektörlerde ticaret ve hizmet fırsatları oluşturmaktadır. TradeMalta tarafından belirlenen ve Afrika'da öncelikli sektörler şunlardır: Sağlık, eğitim, denizcilik, akuakültür, tarihi ve kültürel miras, Avrupa Birliği projeleri, turizm ve konaklama, inşaat, havacılık, blok zinciri ve yönetim, robot teknolojisi ve yapay zekâ (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Söz konusu belgede Afrika'da faaliyet göstermek isteyen Maltalı şirketler için bir dizi zorlukların da bulunduğu hatırlatılmıştır. Malta'da Afrika'ya dair genel algıların eski ve yetersiz olduğu, ülkede deneyimli 'Afrika uzmanlarının' veya bu konuda eğitimli personelin bulunmadığı, Afrika ile ilgili eğitim almak isteyen gençler için üniversitelerde yeterli programların yer almadığı belirtilmiştir. Genel olarak Afrika ülkelerinin kolay bir pazar olmadığı vurgulanırken iş potansiyelinin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği aktarılmıştır. Bununla birlikte belgede, doğru ülkelerde ve doğru sektörlerde zaman ve çaba harcamaya istekli olanlar için kıtada önemli fırsatların bulunduğu altı çizilmiştir. Malta'nın Afrika'daki diplomatik misyonlarının Malta

ve kapasitesi hakkında farkındalık yaratmada önemli bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Ortaklık strateji belgesinin ardından takip edilecek yola dair, Malta'nın kıtadaki diplomatik misyonlarına, TradeMalta ile istişare halinde faaliyet göstermeleri için ticaret ve yatırım konularında güçlendirilmiş bir yetki verileceği belirtilmiştir. Misyonlar arasında bir bilgi paylaşım platformu geliştirilmesi ve diplomatik misyonların muhtemel uygun fırsatları tespit ve takip edebilecek donanımına sahip olmalarının destekleneceği dile getirilmiştir. Bu şekilde örneğin Gana'da yatırım fırsatları arayan Maltalı bir şirket, otomatik olarak Etiyopya ve Güney Afrika'da da takip edilebilecektir. Valetta yönetimi bu şekilde Batı, Doğu ve Güney Afrika'da varlığını birbirine bağlayarak şirketlerin ve doğal olarak ülkenin çıkarlarını korumak için sahadaki varlığını olabilecek en verimli şekilde kullanmayı amaçlamaktadır. Bu anlamda TradeMalta platformunun, Maltalı şirketlerin Afrika'da yatırım ve ticaret çabalarını desteklerken pazar bilgisi sağlayan bir ajans olarak Malta'nın kıtadaki dış politikasına dair önemli bir işlev görmeye devam edeceği vurgulanmıştır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta'nın Afrika ile ortaklık stratejisi planı, Afrika Birliği tarafından yönetilen Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Anlaşması (AfCFTA) olarak bilinen ve dijital ticaret ve yatırım koruması gibi kritik alanları kapsayan kapsamlı bir ticaret anlaşması altında Afrika pazarını birleştirmeyi amaçlayan pan-Afrika ekonomik topluluğunun ortaya çıkışını kabul ediyor. AfCFTA, Afrika'daki ticaret engellerini kaldırarak, 44 Afrika ülkesinde 1,3 trilyon dolarlık bir ekonomi yaratarak ve 1,2 milyar insanın hayatını olumlu yönde etkileyerek Afrika içi ticareti önemli ölçüde artırmaya hazırlanıyor (European Interest, 2023).

Malta'nın Afrika'daki yatırımlarına bakıldığında, yapay zekâ ve bilişim öne çıkmaktadır. Denizcilik hukuku üzerine de çalışılmaktadır. Malta şu an Afrika'da ormanda büyüyen bir faredir ve ancak fil ile ortaklık yaparak büyüyebilir. Örneğin Malta, sinema sektöründe önemli bir duraktır. Gladyatör ve Taht Oyunları gibi önemli sinema ve TV yapımları Malta'da çekilmiştir. Malta'nın derin mavi bir denizi, Afrika'nın da yeşil dağları vardır. Bu bir rekabet değil, bu tamamlayıcılıktır. Afrika'da artan genç nüfus için istihdama ihtiyaç vardır. Afrikalı gençler fabrikalarda çalışmaya devam mı edecek? Böyle bir gelecek olmayacak. Bu yüzden Maltalı yetkililer, çok net ve odaklanmış bir şekilde geleceği inşa etmeyi düşünüyor. Çünkü gelecek, dayatılacak bir şey değil, yaratılacak bir şeydir. Maltalı şirketlerin kıtada özellikle liman yönetimi, balıkçılık, siber güvenlik ve siber diplomasi gibi alanlarda yatırımları söz konusudur.

Gelecekteki ekonomiler, mavi ekonomi, denizcilik, yaratıcı ekonomi, gençlik ekonomisi gibi alanlara odaklanacak. Bu konuda Malta avantaja sahiptir; Malta'nın Afrika için stratejisi çok yeni ama aynı zamanda dinamiktir. Malta'nın Afrika stratejisinde tarım hakkında hedefi olmadığı fark edilecektir, çünkü Malta tarım yapan bir ülke değildir. Malta'nın odak noktası her zaman denizcilik, yapay zekâ, yaratıcı ve geleceğin endüstrileri olacaktır. Türkiye'nin büyük bir sanayi deneyimi bulunmaktadır. Türk yatırımcıları kıtada büyük fabrikalar kurmakta, uzun yollar inşa etmektedir. Malta ise sınırlarının da farkında olarak bunun yerine beyin gücünü kullanmaktadır. Bu yüzden belki de daha çok girişim ekosistemine ilgi duymaktadır çünkü kıtadan çıkan yeni fikirler Malta aracılığıyla Avrupa'da büyüyebilir ve kazan-kazan esasına dayanabilir. Eğer bu fikirleri Malta yakalamazsa, bir başkası onları yakalayacaktır. Buna yumuşak güç diyebilir miyiz? Evet, kesinlikle yumuşak güç (Micallef, 2024).

Yukarıda da bahsedildiği üzere Malta, 2020 yılında ilan ettiği Afrika ortaklık strateji belgesi ile halihazırda yoğun bir ilişki içinde olduğu ve diplomatik misyonlar bulundurduğu kıtanın kuzeyi hariç diğer bölgelerde nüfuzu artırabilmek için belli başlı 'anahtar' ülkeler seçmiştir. Bunlar Batı Afrika'da Gana, Doğu Afrika'da Etiyopya, Güney Afrika'da ise Namibya ve Ruanda'dır. Bu bölümde ismi geçen Malta'nın Afrika politikasında 'anahtar' ülkeler başta olmak üzere Malta'nın birçok Afrikalı ülke ile ticaret verileri ele alınacaktır.

1.1. Malta'nın Gana ile İktisadi İlişkileri

Malta ile Gana arasındaki diplomatik ilişkiler 1974 yılında başlamış, 2023'ün ocak ayında Gana'nın başkenti Akra'da açılan Yüksek Komiserlik ile önemli bir atılım gerçekleştirmiştir. İki ülkenin de İngiliz Milletler Topluluğu (İMT) üyesi olması da tarihsel olarak iki başkenti birbirine yaklaştıran bir diğer unsurdur. Yukarıda da bahsedildiği üzere iki ülke arasındaki ziyaretler sıklaşmış, son olarak 16 Temmuz 2024 tarihinde Gana Dışişleri ve Bölgesel Entegrasyon Bakanı Shirley Botchwey, Malta Cumhurbaşkanı Myriam Spiteri Debono'ya nezaket ziyaretinde bulunmuştur. Her iki taraf da iki ülke arasındaki bağları güçlendirmenin bir yolu olarak ticaretin ve doğrudan yabancı yatırımın önemini vurgulamış ve Gana'da halihazırda faaliyet gösteren Malta şirketlerinin önemli varlığına dikkat çekmiştir (TWM News, 2024).

Malta'nın ortaklık strateji belgesinde Gana örneği birkaç kez tekrarlanarak, diplomatik misyonun varlığı ve ticaretin artması arasındaki ilişkiye işaret edilmiştir. Misyonun açılması ile

ilgili çalışmaların başladığı tarihten bugüne kadar iki ülke arasında yükselen ticaret verilerinden bahsedilirken iki taraftan da iş insanlarının ilgisinin arttığı öne sürülmüştür. Yukarıda ayrıntıları verilen iki ülke arasında düzenlenen iş forumları da bunun canlı bir örneği olarak kabul edilmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Gana'daki 30 Malta şirketi Maltalı ve Ganalı işçilere iş fırsatları sunmaktadır. 2023 yılının Mayıs ayında Malta medyasında çıkan bir haberde Maltalı bir inşaat firmasının Gana'da 10 milyon avroluk bir üretim tesisi açacağını belirtmiştir. TradeMalta CEO'su Anton Buttigieg, Maltalı yatırımcıların inşaat sektörünün yanı sıra imalat sanayi, sağlık ve ilaç ürünleri de dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde yatırım fırsatı kovaladığını açıklamıştır (TVM News, 2023).

Dünya Para Fonu (IMF) verilerine bakıldığında Malta ile Gana arasındaki ticaret verileri son yıllarda büyük artış göstermiştir. Malta'nın Gana'ya ihracatı 2020 yılında 23 milyon 510 bin dolar, 2021'de 31 milyon 520 bin dolar, 2022'de 37 milyon 15 bin dolar, 2023 yılında ise 75 milyon 990 bin dolar olarak tespit edilmiştir. 2020'den 2023'e ihracat rakamı üç kattan fazla artmıştır. 2023 yılı itibarıyla Gana, Malta'nın dünyada en çok ihracat yaptığı 10'uncu, Afrika'da ise birinci ülke olmuştur. Bu artışta Malta'nın Gana'da açtığı Yüksek Komiserlik, iki ülke arasındaki iş forumları ve sıklaşan üst düzey ziyaretlerin payı olduğu açıktır (IMF , 2024).

Bir Afrika stratejisi oluşturmanın zorlukları vardır, çünkü öncelikle Afrika hakkında bilgili diplomatlara ihtiyaç söz konusudur ve Malta'da bu sayı çok az. Eğer limitleriniz varsa Afrika'da doğru yerlerde varlık göstermeniz gerekmektedir. Bir stratejiye başlamadan önce, güçlü yanlarınızı ama aynı zamanda sınırlarınızı da bilmeniz gerekmektedir. Malta, Afrika'da ilk olarak Batı Afrika'daki Gana'ya odaklanmaya karar vermiştir. Çünkü Gana, Malta'da bir büyükelçilik açmıştır. Libya'daki değişikliklerin ardından Akra yönetimi Libya'ya yakın olmak istemiştir ve Malta bu konuda çok güvenli bir ülke. Malta'nın Gana'yı seçmesinin ilk şartı Ganalıların, Malta'nın bir adım atmasından önce Malta'da büyükelçilik açmasıdır. İkinci olarak, Gana, kıtadaki diğer ülkelere kıyasla görece iyi bir ekonomiye sahip, yolsuzluk rakamları da yönetilebilir durumdadır. Malta, COVID salgını öncesi başkent Akra'da bir büyükelçilik açmıştır. Bunun sonucunda, bugün Gana'da başarıyla faaliyet gösteren, sağlık ve bilişim gibi farklı sektörlerden 15 Maltalı şirket bulunmaktadır. Malta, çok büyük işler yapabilen bir ülke değildir. Malta'nın kıtadaki rolü bağlantı kurmaktır. Malta, bin kişiye istihdam sağlayan fabrikalar açacak bir ülke değildir. Örneğin bir fabrikada bin kişi çalıştırıyorsanız, laboratuvar gibi hizmetlere,

kalite kontrolüne, teknik hizmetlere ihtiyacınız olmaktadır. Maltalı şirketler burada devreye girmeyi amaçlamaktadır (Micallef, 2024).

1.2. Malta'nın Etiyopya ile İktisadi İlişkileri

Malta'nın Afrika'nın doğusunda 'anahtar' olarak seçtiği ülke olan Etiyopya ile ilişkileri yukarıda da detaylı bir şekilde anlatıldığı üzere 2019'da başlamış, atanan yerleşik olmayan büyükelçi iki ülke arasındaki ilişkilerde bir dönüm noktası olmuştur. 2022'de büyükelçilik resmi olarak açılmış ve Ronald Micallef, ülkenin hem Addis Ababa Büyükelçisi hem de Afrika Birliği'ndeki Daimî Temsilcisi olarak atanmıştır. Cibuti ve Ruanda'dan da sorumlu olan Addis Ababa'daki büyükelçiliğin açılmasının ardından iki ülke arasındaki ticari faaliyetler de hareketlenmiştir. TradeMalta platformunun organizasyonuyla 13 Mart 2024'te başkent Addis Ababa'da iki ülkenin iş insanlarının bir araya geldiği Birinci Malta-Etiyopya İş Forumu düzenlenmiştir. Foruma üretim, bilgi ve iletişim teknolojisi, eğitim, mimarlık, tıp ve finansal hizmetler gibi çeşitli sektörlerden yaklaşık 40 Maltalı iş insanı katılmıştır. Toplantıda konuşan TradeMalta CEO'su Anton Buttigieg, misyonlarının Malta ve Etiyopya arasındaki ticari bağları güçlendirmek olduğunu, çünkü keşfedilmemiş yatırım fırsatlarının kilidini açacaklarını dile getirmiştir (Malta Independent, 2024). Aynı toplantıda söz alan Malta'nın Etiyopya Büyükelçisi Ronald Micallef de Etiyopya'nın Malta'nın Afrika'daki kilit ortaklarından biri olacağını söylemiştir. Malta'nın küçük bir pazarda güçlü bir ekonomiye sahip olduğunu belirten Micallef, Etiyopya'nın ise farklı pazarlara sahip olduğunu ve daha fazla iş yaratmak için hızla modernleşmeyi hedeflediğini dile getirmiştir. Etiyopya Dışişleri Devlet Bakanı Mesganu Arga, Başbakan Abiy Ahmed'in 2023'ün şubat ayında Valetta'ya, Malta Dışişleri Bakanı Ian Borg'un ise aynı yılın mayıs ayında Addis Ababa'ya yaptığı ziyaretlerin ülkeler arasındaki ilişkileri pekiştirdiğini vurgulamıştır (Fanabc, 2024). Abiy Ahmed'in Valetta ziyaretinde Afrika'nın en büyük, dünyanın ise uçuş noktalarına göre dördüncü büyük havayolu firması olan Etiyopya'nın ulusal ve bayrak taşıyıcı havayolu şirketi Ethiopian Airlines'ın Malta'ya uçuş yapmayı değerlendirdiği belirtilmiştir. Malta medyasına göre toplantıda Etiyopya Airlines'ın Malta'yı ABD'ye yapılacak uçuşlarda aktarma noktası olarak kullanma olasılığı da masaya yatırılmıştır (Times of Malta, 2023).

Malta için Etiyopya, Doğu Afrika'daki yatırımların merkezindedir. İki ülke arasında karşılıklı ekonomik büyüme ve iş birliğini teşvik etme açısından büyük potansiyel sunmakta ve

daha geniş Doğu Afrika pazarlarına erişim için hayati bir geçit görevi görmektedir (Fanabc, 2024). Borg'un Addis Ababa ziyaretinde iki ülke arasında havacılık, turizm ve diplomatik eğitim alanlarında iş birliği yapmak üzere mutabakat zaptı imzalanmıştır. Borg, imzalanan anlaşmanın, Etiyopya ile Malta arasındaki ilişkilerin daha da iyileştirilmesinin temellerini oluşturacağını ve gelecekteki iş birliğinin önünü açacağını belirtmiştir. Borg ayrıca BM Güvenlik Konseyi'nin geçici üyesi olan Malta'nın, görev süresi boyunca Etiyopya ve Afrika'nın çıkarlarını dikkate almaya hazır olduğunu ifade etmiştir. Dönemin Etiyopya Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Demeke Mekonnen de Malta'nın özellikle son iki yıldır kendilerine verdiği diplomatik destekten dolayı teşekkürlerini dile getirmiş ve Addis Ababa'da büyükelçilik açma kararı için şükranlarını ifade etmiştir (Walta, 2023). Borg'un Etiyopya'ya ziyaretinin üzerinden henüz bir yıl geçmemişken Maltalı bakan, 25 Mart 2024'te Addis Ababa'ya yeni bir ziyaret daha gerçekleştirmiş, Etiyopya'nın yeni Dışişleri Bakanı Taye Atske Selassie ile bir araya gelmiştir. Görüşmede Selassie, Malta Hükümeti'ni AGİT dönem başkanlığını üstlenmesinden dolayı tebrik etmiş, BM Güvenlik Konseyi de dahil olmak üzere çok taraflı forumlarda küresel barış ve güvenlik konularında makul ve dengeli pozisyonlar alarak oynadığı olumlu rolü övmüştür (Walta, 2024).

İki ülke arasındaki ticaret verileri ise Etiyopya'da 2020-2022 yılları arasında meydana gelen iç savaşın da etkisiyle çok düşük seviyede seyretmiştir. Malta'nın Etiyopya'ya olan ihracatı 2020 yılında 26 milyon 700 bin dolar civarındayken 2021'de bu rakam 878 bin dolara, 2022'de de 548 bin dolara gerilemiştir (IMF , 2024).

Malta ile Etiyopya arasındaki son üç yılın ticaret rakamlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira Gana'da elde edilen gelişmenin Etiyopya'da gerçekleşmeyeceği öngörülebilir bir durumdur. Bunun bir numaralı sebebi Etiyopya'daki iç savaştır. 2020-2022 yılları arasındaki iç savaşın etkileri hala devam etmektedir. Etiyopya'da bankacılık reformu ancak bu yıl haziran ayında gerçekleşmiştir, öncesinde Nisan ayında Avrupa Birliği'nden ilk ticaret heyetini Malta göndermiştir. Malta ile Etiyopya arasındaki iktisadi ilişkiler, şu ana kadar yaşananlar açısından değil, önümüzdeki üç yıl perspektifinden değerlendirilmelidir çünkü ülkede bir devrim olarak gösterilen bankacılık reformu henüz yeni yeni yerleşmektedir. Bu nedenle, asıl büyümeyi 2025-2030 yılları arasında beklemek daha doğrudur. Malta, Etiyopya ile ilişkilerinde yatırımlarının karşılığını gelecek dönemde alacak, meyveleri bu yıllar arasında toplamaya

başlayacaktır. Addis Ababa’da elçilik açma kararından önce Etiyopya’nın zor ve karmaşık bir ülke olduğu bilinmekteydi ancak buna rağmen geri adım atılmamıştır çünkü Etiyopya, Afrika’nın diplomatik merkezi konumundadır (Micallef, 2024).

1.3. Malta’nın Güney Afrika ve Namibya ile İktisadi İlişkileri

‘Malta ve Afrika: 2020-2025 Ortaklık Stratejisi’ belgesine göre Gana ve Etiyopya’nın dışında, Malta hükümeti tarafından Ekim 2019’da, Güney Afrika Cumhuriyeti’ne yerleşik olmayan bir yüksek komiser atanmıştır. Güney Afrika’daki diplomatik misyon, aynı zamanda Namibya’dan da sorumlu tutulmuştur (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta Hükümeti ile Malta Ticaret Odası arasındaki Kamu Özel Ortaklığı olan TradeMalta, 16-17 Şubat 2021 tarihlerinde Ticaret ve Sanayileşme Bakanlığı’nın kolaylaştırıcılığıyla Malta ve Namibyalı iş insanları arasında sanal bir işletmeler arası (B2B) toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantı, Malta ve Namibyalı işletmeler arasında karşılıklı yarar sağlayan ticari ilişkilerin güçlendirilmesinin araştırılmasını amaçlamıştır. Malta’nın Güney Afrika Kalkınma Topluluğu’nun (SADC) üyesi Namibya’yı bir geçit ve giriş noktası olarak kullanmayı sabırsızlıkla beklediği belirtilmiştir. TradeMalta’nın Afrika Masası Başkanı ve aynı zaman Etiyopya Büyükelçisi Ronald Micallef, Malta’nın Namibya için Avrupa’ya sıçrama tahtası olabileceğini söylemiştir. Micallef, İngiltere’nin AB’den çekilmesinin kendileri için yeni fırsatlar yarattığını, Namibya’nın Malta’nın coğrafi konumundan ve Avrupa pazarına erişiminden yararlanabileceğini ifade etmiştir. TradeMalta CEO’su Anton Buttigieg, Namibya ile Malta’nın ticaret ortakları olarak uyumluluğuna ilişkin ülke analizi yaptıklarını ve Namibya’nın Afrika’ya güvenli bir giriş noktası sayılabileceğini, ülke yasaları, altyapısı ve doğrudan yabancı yatırımları memnuniyetle karşılayan ekonomik politikasına bakıldığında güvenilir bir ortak olduğunu dile getirmiştir (MaltaTrade, 2021).

Malta’nın Güney Afrika Cumhuriyeti’ne gerçekleştirdiği ihracat rakamlarına bakıldığında son üç yılda az da olsa bir artış söz konusudur. Malta’nın 2021’de Güney Afrika’ya yaptığı ihracat 3 milyon 840 bin dolar, 2022’de ise 4 milyon 870 bin dolar, 2023’te ise 4 milyon 610 bin dolar olarak gerçekleşmiştir (IMF, 2024). Valetta yönetimi ile Namibya arasındaki ticaret rakamları da son üç yılda artış gösterse de toplam bir milyon doların altındadır (OEC, 2024).

1.4. Malta'nın Ruanda ile İktisadi İlişkileri

Malta'nın Afrika'da önem verdiği ve ilişkilerini geliştirmeye çalıştığı bir diğer ülke de Ruanda'dır. Malta Dışişleri Bakanı Ian Borg, 2023'ün Mayıs ayında Ruanda'yı ziyaret ederek başkent Kigali'de Ruanda Dışişleri Bakanı Vincent Biruta ile bir araya gelmiştir. Bakan Borg, Ruanda'nın Malta'nın Afrika'daki ortaklarından biri olmasını arzu ettiğini dile getirmiştir. Görüşmede, iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve sağlamlaştırılmasını amaçlayan hava hizmetleri anlaşması, diplomatların eğitimine yönelik iş birliği anlaşması ve turizm sektörüne yönelik bir anlaşma olmak üzere üç önemli anlaşmaya imza atılmıştır. Bakan Borg, Malta hükümetinin Afrika kıtasına yönelik stratejisini genişletme konusundaki kararlılığını vurgulayarak, nihai hedefin daha fazla yerel işletmenin Afrika'ya açılmasını teşvik etmek olduğunu söylemiştir. Bakan Borg, Bakan Biruta ile görüşmesinin yanı sıra Ruanda Kalkınma Kurulu CEO'su Clare Akamanzi ile de görüşmüş, Malta ve Ruanda arasındaki yatırım fırsatlarının yanı sıra Ruanda'nın Vizyon 2050 planını ele almıştır. Bakan Borg ve Akamanzi ayrıca Ruanda'nın Malta'da fırsat aramasının özellikle bağlantı ve lojistik açısından avantajlarını masaya yatırmıştır (Kaddari, 2023). Borg ayrıca Ruanda'da Maltalı iş insanlarıyla da bir araya gelmiştir. Maltalı bakan, Ruanda'da lojistik ve dağıtım sektöründe faaliyet gösteren Maltalı Salvo Grima ve yapay zekâ alanında çalışmalara yürüten TrustStamp firmalarına ziyaret gerçekleştirmiştir (Times of Malta, 2023).

Malta'nın Ruanda'da üç önemli şirketi vardır ve bugün ülkede 250 kişiye istihdam sağlamaktadır. Bu rakam 18 ayda çok kötü bir sonuç değildir. Bu üç şirket, yapay zekâ, lojistik ve sağlık sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Malta, Ruanda'daki ticari faaliyetlerine ortaklık stratejisi sonrası adeta sıfırdan başlamıştır (Micallef, 2024).

Malta'nın Ruanda'ya gerçekleştirdiği ihracat rakamlarına bakıldığında son üç yılda bir artış görülmektedir. 2021'de 1 milyon dolar civarında olan rakam 2022'de 2 milyon 660 bin, 2023'te de 5 milyon 410 bin dolara yükselmiştir. Öte yandan Malta'nın ihracat listesinde ilk 50'de yer alan ve Sahra Altı Afrika'da en çok ihracat yaptığı ülkeler sırasıyla Gana, Sudan, Burundi, Sierre Leone ve Uganda'dır (IMF , 2024).

Malta'nın tarihsel ve coğrafi olarak yakın ilişkilerinin bulunduğu ve diplomatik misyonlar açısından en zengin bölgesi olan Afrika'nın kuzeyindeki ülkelere yapılan ihracat doğal olarak

diğer ülkelere kıyasla daha fazladır. 2020 yılında ilan edilen ortaklık strateji planı da halihazırda Afrika'nın kuzeyi ile olan başta iktisadi ve siyasi ilişkileri kıtanın bütününe yaymaktır.

1.5. Malta'nın Libya ile İktisadi İlişkileri

Malta'nın Libya'ya yaptığı son üç yıldaki ticaret rakamlarına bakıldığında, Libya'daki siyasi belirsizliğin etkisi görülmektedir. Malta'nın Trablusgarp'a gerçekleştirdiği ihracat 2021'de 46 milyon 840 bin dolar, 2022'de 37 milyon 230 bin, 2023'te ise 23 milyon 690 bin dolar olarak rakamlara yansımıştır (IMF , 2024).

İki ülke arasındaki ilişkiler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Son olarak 24-26 Nisan 2024'te Libya-Malta Ticaret ve İhracat Forumu, Libya Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mohamed Al-Hwej, Malta Dışişleri, Avrupa İşleri ve Ticaret Bakanı Ian Borg ve Libya Denizcilik Bakanı Adel Sultan'ın katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Hwej, forumda yaptığı konuşmada Libya-Malta forumunun, iki ülke arasında çeşitli alanlarda yatırım ilişkilerinin geliştirilmesi ve Avrupa ürünlerinin kalitesi (Euro One) alanında ticari alışveriş ve iş birliğinin hacminin artırılması için bir fırsat sunduğunu, bu sayede Libya mallarının Malta ve Avrupa pazarlarına girmesinin sağlandığını aktarmıştır. Bakan ayrıca, şirket sahipleri ve yatırımcıların yetkili makamlarla ilişkilerini kolaylaştıracak ve iki ülke arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirecek bir Libya-Malta İş Sahipleri Konseyi kurulması çağrısında bulunmuştur (Libya Herald, 2024). Öte yandan Malta'nın Libya Büyükelçiliği, 2024'ün mayıs ayında VFS Global firması ile ortaklaşa Misrata'da yeni bir vize başvuru merkezinin açılışını gerçekleştirmiştir. Malta'nın Trablus Büyükelçisi Charles Saliba yaptığı açılış konuşmasında, Libya ile Malta arasındaki ticari ve sosyal alışverişleri kolaylaştırma, ikili ilişkilerin daha da yakınlaştırılması ve Libya'daki durumla ilgili olumlu bir anlatının oluşturulması yolunda Malta'nın oynadığı rolü vurgulamıştır. Büyükelçi Saliba ayrıca Malta'nın, Malta ile Libya arasında doğrudan uçuşları başlatan ilk Avrupa Birliği üye ülkesi olmasının yanı sıra, Schengen bölgesinin ilk üyesi olarak Misrata'da vize başvuru ofisi açtığının altını çizmiştir (Libya Observer, 2024).

1.6. Malta'nın Tunus ile İktisadi İlişkileri

Malta'nın kuzeydeki kadim komşularından bir diğeri de Tunus'tur. İki ülke arasında birçok kez iş forumları düzenlenmiş, Malta ile Tunus arasındaki ticaret potansiyelinin artması için çabalanmıştır. 2023 yılında Londra'ya atanan, Tunus'un bir önceki Valetta Büyükelçisi

Yassine El Oued, verdiği bir röportajda “Komşumuz olarak Malta, Tunus’a coğrafi olarak yakın ve tarihi bağlara sahip ve dil çok benzer, bu yüzden iyi ilişkilerimiz ve farklı seviyelerde birçok alışverişimiz var. Malta ve Tunus doğal olarak birbirine çok yakın hissediyor ve aralarında özel bir sevgi var” demiştir. İki ülke arasındaki ticaret potansiyeline de değinen Tunuslu diplomat, “Ekonomik bağları güçlendirmek için elimizden geleni yaptık. Ancak pandemi, görevimden birkaç ay önce başlamıştı, bu da toplantıların çoğunun görüntülü konferans görüşmeleri aracılığıyla yapılması gerektiği anlamına geliyordu. Yine de Maltalılar dost canlısıydı ve iş birliğinden mutluydular. Karantina sona erdiğinde, en üst düzeydeki yetkililerle birçok toplantı yaptık, ayrıca ziyaret alışverişinde bulunduk ve Mayıs 2022’de Tunus’tan 50’den fazla işletmenin katıldığı 4. Tunus-Malta İş Forumu’nu düzenledik. Gelecek için iyi beklentiler olduğunu hissederek ayrıldım” ifadelerini kullanmıştır (Diplomat Magazine, 2022). Malta’nın Tunus’a ihracat rakamlarına bakıldığında 2021 yılında yaklaşık 35 milyon dolar, 2022’de 28 milyon dolar, 2023’te ise 36 milyon 710 bin dolar olduğu görülmektedir (IMF , 2024).

1.7. Malta’nın Mısır ile İktisadi İlişkileri

Malta’nın Afrika’nın kuzeyinde köklü ilişkilere sahip olduğu diğer bir ülke de Mısır’dır. Malta-Mısır ilişkilerindeki olumlu hava son yıllarda artan ticaret rakamlarına da yansımıştır. Son olarak iki ülke 2024’ün ocak ayında enerji ve elektrik alanlarında güçlendirilmiş iş birliği için bir Mutabakat Zaptı imzalamıştır. Söz konusu anlaşma, Valetta’da Malta Çevre ve Enerji Bakanı Miriam Dalli ile Mısır Elektrik ve Yenilenebilir Enerji Bakanı Mohamed Hamed Shaker El-Markabi arasında gerçekleşmiştir (Malta Independent, 2024). Malta’nın Mısır’a gerçekleştirdiği ihracat son üç yılda bir artış göstermektedir. 2021 yılında 20 milyon 280 bin dolar olan rakam, 2022’de 14 milyon dolar civarına düşse de 2023’te tekrar 23 milyon 410 bin dolara yükselmiştir (IMF , 2024).

1.8. Malta’nın Seyşeller ile İktisadi İlişkileri

Malta ile Afrika’nın doğusundaki küçük ada devleti Seyşeller Cumhuriyeti ile ilk temas 21 Mayıs 2019 günü gerçekleştirmiş, Birleşik Krallık’taki dönemin Malta Yüksek Komiseri Joseph Cole ve Seyşeller Yüksek Komiseri arasında, ikili siyasi istişarelerin kurulması için bir Mutabakat Muhtırası (MoU) imzalanmıştır. Mutabakat muhtırasının imzalanması Londra’daki Malta Yüksek Komiserliği’nde gerçekleşmiştir. Mutabakat muhtırasının amacı, ikili diyalogu

teşvik etmeyi amaçlayan diplomatik düzeyde düzenli ikili istişareler için bir mekanizma kurmak olarak belirtilmiş, istişareler, siyasi, ekonomik, teknolojik ve konsolosluk alanlarındaki çeşitli konuları ve ortak ilgi duyulan diğer sektörleri kapsayacağı aktarılmıştır. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler 1989 yılında başlamıştır (Malta Dışişleri Bakanlığı, 2019). Malta Cumhuriyeti Dışişleri, Avrupa İşleri ve Ticaret Bakanı Dr. Ian Borg, 2023'ün Mayıs ayında Seyşeller'in başkenti Victoria'ya bir ziyaret gerçekleştirmiş, Seyşeller Dışişleri ve Turizm Bakanı Sylvestre Radegonde ile bir araya gelerek, iki ülkenin temel sektörlerde iş birliği yapması için görüşmede bulunmuştur. İki bakan, Malta'nın eğitim ve deniz güvenliği alanlarındaki deneyimi ve kapasitesi itibarıyla Seyşeller için hayati bir ortak olmakla birlikte, ikili iş birliğini çeşitlendirme ve güçlendirme fırsatları olduğu konusunda mutabık kalmıştır. Bakan Radegonde, Seyşeller'in Malta'ya yıllardır sağladığı destek için teşekkürlerini iletmiştir. Bakan Radegonde, deniz güvenliği, eğitim, sağlık, turizm, yenilenebilir enerji, balıkçılık ve mavi ekonomi gibi öncelikli alanlarda ikili, uluslararası ve bölgesel iş birliğini güçlendirmek için Malta ile çalışmaya istekli olduklarını dile getirmiştir. Taraflar, Batı Hint Okyanusu'nda barış ve güvenliğin güçlendirilmesi için deniz suçlarıyla mücadele konusunda da istihbarat paylaşımı ve kaynakların birleştirilmesi konusunda anlaşma sağladıklarını ifade etmiştir (Vox Africa, 2023).

1.9. Malta'nın Afrika'daki Lojistik Potansiyeli

Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi (AfCFTA) Afrika için tek bir ticaret bloku oluşturan anlaşmadır. Afrika Birliği'nin öncülüğünde, 21 Mart 2018'de Ruanda'nın başkenti Kigali'de imzalanan anlaşma ile oluşturulan AfCFTA, 1 Ocak 2021 tarihi itibarıyla kıtada serbest ticaretin başladığı tarihi bir hamle olarak değerlendirilmektedir. Yalnızca Eritre'nin dışında kalmayı tercih ettiği AfCFTA, 54 ülkeyi ve 1,3 milyardan fazla nüfusu kapsamaktadır. Söz konusu girişimin öncelikli hedefi, kıta içi ticareti teşvik etmek ve Afrika'nın dünya ticaretinden daha fazla pay almasını sağlamaktır (Tepebaş, 2021). Afrika'daki birçok ülke Afrika mallarının ABD pazarına erişimini sağlayan AGOA (African Growth and Opportunity Act-Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası) anlaşmasından faydalanmaktadır. 18 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe giren söz konusu anlaşma, özellikle Sahra Altı Afrika (SAA) ülkelerinin ABD pazarına erişimini kolaylaştırmakta ve artırmaktadır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Diğer yandan ABD yönetimi etkili bir araç olarak kullandığı bu programa zaman zaman ilişkilerini geliştirmek istediği ülkeleri ekleyebilmekte; ilişkilerinde sorun yaşadığı ülkeleri de programdan çıkartmakla

tehdit edebilmektedir. Bu bağlamda kıtanın öne çıkan Güney Afrika Cumhuriyeti ve Nijerya, AGOA programına dâhil edilirken Somali, Sudan, Mali, Eritre, Kamerun gibi bazı ülkeler ise programın dışında tutulmaktadır (Orakçı, 2023).

ABD ile Sahra Altı Afrika ülkeleri arasındaki toplam iki yönlü mal ticareti yüzde 5,8 artarak 2015 yılında 36,9 milyar dolardan 2017’de 39 milyar dolara yükselmiştir. ABD’nin SSA’ya en çok ihraç ettiği mallar, makineler, taşıtlar, hava taşıtları, mineral yakıtlar ve elektrikli makinelerdir. Bölgedeki en büyük ABD ihracat pazarları, Güney Afrika, Nijerya, Gana, Etiyopya ve Angola’dır. ABD’nin SAA’dan en çok ithal ettiği ürünler ise petrol, değerli madenler, kakao, taşıt araçları ve demir çeliktir. ABD’nin en büyük Sahra Altı Afrikalı tedarikçileri Güney Afrika, Nijerya, Angola, Fildişi Sahili ve Botsvana’dır. ABD’nin SAA’ya yaptığı yatırım miktarı 2014 yılında 37,5 milyar dolar, 2016’da 29 milyar dolar 2021’de ise 30 milyar olarak kayıtlara geçmiştir. ABD yatırımları için en büyük üç destinasyon sırasıyla Morityus, Güney Afrika ve Nijerya olmuştur. SAA’dan ABD’ye yapılan doğrudan yabancı yatırım ise 2014’teki 1,6 milyar dolara kıyasla yüzde 164 artışla 2016’da 4,2 milyar dolara ulaşmıştır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020). Bu rakam 2021 yılında ise 10,3 milyar dolara yükselmiştir (United States International Trade Commission, 2022).

Hem AfCFTA hem de AGOA Malta’nın Afrika vizyonu ile doğrudan ilgilidir. Malta söz konusu ticaret anlaşmalarından doğan yeni ticaret yollarının kesişme noktasında yer almaktadır. Malta’nın bu farklı ticaret anlaşmaları doğrultusunda hizmet sunan çok yönlü bir lojistik merkezi olma gerekliliği açıktır. Malta, Afrika’da ihtiyaç duyulan yapay zekâ, uzay teknolojisi, uzay madenciliği, veri madenciliği ve veri merkezleri, mavi ekonomi, 5D baskı ve tıbbi hizmetler gibi yeni endüstrilerle birlikte; konum, dil ve kültür gibi bir dizi ek avantaja sahiptir. Bu anlamda Malta ve Afrika arasındaki doğrudan uçuşlar, Malta’nın Doğu’dan Batı’ya ve AB ile AfB arasındaki ticaret için lojistik bir merkez olma iddiasını daha da sağlamlaştırmak için hayati bir argüman sağlayacaktır (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta’nın Birleşmiş Milletler ihale çağrılarındaki başarı oranları önemli ölçüde artırılabilir. Malta ve Maltalı şirketlerin uluslararası finans kuruluşlarından, AB fon akışlarından, Dünya Bankası veya BM’den iş ve sözleşme kazanma performanslarını artırmaları için nispeten kullanılmamış bir potansiyel bulunmaktadır. Afrika’daki birçok pazar, baskın devlet alımları

boyutuyla ve ayrıca genellikle Dünya Bankası gibi finans kuruluşlarının veya dış donör finansman kuruluşlarının katılımıyla şekillenmektedir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

1.10. Malta'nın Afrika'daki Kalkınma Politikaları

Malta'nın dış politika stratejisinde kalkınma yardımları ve diğer insani yardımlar önemli bir yer tutmaktadır. Malta'nın 2006 yılında yayımlanan strateji belgesinde, "Dışişleri Bakanlığı, özellikle Sahra Altı ve Afrika Boynuzu'ndaki yoksul ülkelere, yapısal ekonomik eşitsizlikler, yoksulluk yaşayan kesimlere insani ve kalkınma yardımı sunmayı taahhüt etmiştir. İnsani yardım ve kalkınma yardımları politikası 'kalkınma yoluyla yoksullukla mücadele' kavramına dayanacak ve kalkınma yardımları konusunda dünyanın en büyük bağışçılarından Avrupa Birliği ile uluslararası girişimlere destek verecektir" ifadeleri yer almaktadır. Valetta yönetimi, Afrika ülkelerine, BM'nin 'Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri' (Sustainable Development Goals) doğrultusunda 'Denizaşırı Kalkınma Yardımı (Overseas Development Assistance-ODA) sağlamaktadır. (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020) Malta'nın Afrika Ortaklık Strateji belgesinin duyurulduğu toplantıda söz alan dönemin Dışişleri Bakanı Carmelo Abela, 2018 yılında Malta'nın kalkınma harcamalarının, çoğunluğu Afrika'ya yönelik olmak üzere, 28 milyon avronun üzerinde olduğunu açıklamıştır (Malta Business, 2020).

Söz konusu belgenin ekinde Kenya, Uganda, Gana, Madagaskar ve Etiyopya'daki 2019 yılı itibarıyla yürütülen ODA projelerine dair bilgelere yer verilmiştir. Kenya'daki projelerin ilkinde, Kibera şehrinde kız çocuklarının güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Proje ile çocuk evlilikleri ve ergen hamileliklerindeki artış nedeniyle kız çocukları arasında okulu bırakma oranlarının yüksek olduğu bölgede 10 ila 24 yaş arasındaki 60 kız çocuğunun iş bulmaları veya kendi işlerini kurmaları için gerekli araç sağlanarak eğitim verilmiştir Kenya'daki bir diğer proje ise tarım ve su güvenliğiyle ilgilidir. Proje çerçevesinde Ngong Tepeleri'nde yaşayan yerel topluluğun sürdürülebilir tarım uygulamaları konusunda eğitim alması sağlanmıştır. Projenin ilk aşamasında sekiz ailenin bahçeleri bir çiftliğe dönüştürülmüştür. Proje kapsamında suya erişim güvence altına alınmış ve birlikte ağaç dikimi gerçekleştirilmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Uganda'nın Luwero bölgesinde Malta Rotary Kulübü tarafından idari ofis, mutfak ve yemekhane de içeren 10 sınıflı bir okul inşa edilmiştir Yeni okul, bölgede meydana gelen

fırtınadan zarar gören eski okulun yerini almıştır. Gana'nın Kumasi kentinde bir tıp merkezine yeni bir endoskopi bölümü açılması planlanmıştır. Yine aynı ülkede itfaiye erlerine uzmanlık eğitimi verilmiştir. Madagaskar'ın kuzey eyaleti Diana'da yetim, ihmal ve istismara uğramış 50 çocuğa uzun süreli barınma hizmeti verecek bir merkez açılmıştır. Merkezin yakınında sondaj yapılarak çocukların temiz suya erişimi de garanti altına alınmıştır. Tesisin yıllık maliyeti Malta tarafından karşılanmaktadır. Etiyopya'nın Arramo bölgesinde 750 öğrenciye ev sahipliği yapacak bir okul, bir anaokulu, bir tıp kliniği açılması ve bölgede yaşayan 3 bin insanın suya erişimini kolaylaştırmak sondaj kuyusu açılması hedeflenmiştir (Malta-Africa Strategy Partnership, 2020).

Malta, ortaklık stratejisi belgesindeki notuyla, ülkenin ekonomisinin büyümesi halinde uluslararası yükümlülüklerine uygun bir şekilde kalkınma ve diğer yardımlarını da artıracaklarını taahhüt etmiştir.

SONUÇ

Malta Cumhuriyeti, küresel rekabetin Afrika'ya sıçradığı ve ABD, Çin, Rusya, Fransa ve Türkiye gibi büyük ekonomilere sahip ve iddialı ülkelerin Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirdikleri bir dönemde; hem Avrupa ile Afrika arasındaki stratejik coğrafi konumunu hem de Avrupa Birliği ve İngiliz Milletler Topluluğu üyeliklerini kullanarak Avrupa Birliği haricinde, Avrupa kıtasında Afrika'ya dair ortaklık stratejisi planı başlatan ilk ülkedir. Malta'nın iddiası oldukça büyüktür, 2004'te Avrupa Birliği'ne tam üye olduktan sonra iktisadi anlamda gelişen ülke, şirketleri için yeni ve farklı ekonomik pazar arayışına girmiştir. Malta'nın bu arayışı; Afrika'nın iktisadi potansiyelinin ufukta net bir şekilde görülmeye başlandığı bir dönemle çakışınca, Valetta yönetiminin Afrika'ya dair dış politikasında bir güncellemeye gitmesi de kaçınılmaz olmuştur. Çünkü Afrika'daki iktisadi fırsatlar, dünyanın birçok ülkesini olduğu gibi Malta'yı da cezbetmiştir. IMF'in 2022 verilerine göre Afrika Kıtası'nın toplam Gayrisafi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) 3,15 trilyon dolar; nüfusu ise 1,4 milyardır. Afrika kıta ekonomisi toplam dünya ekonomisinin yaklaşık olarak yüzde 3,1'ine; nüfusu ise dünya nüfusunun yüzde 17'sine tekabül etmektedir. Yine 2024 verilerine göre dünyada en hızlı ekonomik büyümeye sahip 20 ülkeden dokuzu Afrikalı ülkelerdir.

Öte yandan Afrika, dünya ortalamasının çok üzerinde genç nüfus oranı, bâkir yer altı zenginlikleri, tarıma elverişli toprakları ve öne çıkan diğer özellikleri ile global ekonomi-politik bakımından kıymetli bir potansiyel olarak işaret edilmektedir. Dünyanın diğer bölgelerine nazaran kıtanın nüfusunun hızla artması ve bu artışın genç nüfus oranını yükseltmesi dikkati çekmektedir. Afrika'nın bugünkü nüfusunun 2050 yılına kadar iki katına çıkacağı öngörülmekte, 2100'de ise dünya nüfusunun üçte birinin Afrika'dan olması beklenmektedir. Bu tahminle, şu an dünya ortalamasının çok üzerinde bir genç nüfusa sahip Sahra Altı Afrika'nın yeni yüzyılda gezegendeki genç nüfusun hemen hemen yarısına ev sahipliği yapacağı öngörülmektedir.

Malta'nın diğer birçok ülkeye kıyasla Afrika kıtası ile ilişkileri geliştirme noktasında avantajları da vardır. Malta'nın sömürgeci geçmişi olmaması ve kendisinin de Afrikalı devletler gibi sömürgeleştirilmiş bir ülke olması, bununla birlikte onlarla benzer bir süreçten geçerek bağımsızlığını elde etmesi, Afrikalı ülkelerin gözünde Malta'yı daha güvenilir bir ortak bir haline getirmektedir.

Malta'nın bir diğer avantajı ise küçük devlet oluşudur. Küçük devletlerin kapasiteleri itibarıyla diğer devletler üzerinde bir güvenlik sorunu oluşturma ihtimalleri, büyük ve iddialı devletlere nazaran daha azdır. Askeri bir güce de sahip olmayan Malta, Afrikalı ülkelerin, güvenliklerine dair bir kaygı hissetmeden ilişki kurup geliştirebileceği bir ülkedir. Diğer yandan Malta'nın AB üyesi olması, Malta için avantaj olmasının yanı sıra Malta'yı, Afrikalı ülkelerin gözünde daha da kıymetli kılmaktadır.

Tarihi, sosyal ve ekonomik güçlü bağları bulunduğu Afrika'nın kuzeyi ile sahip olduğu ilişkileri kıtanın tamamına yaymak isteyen Maltalı yöneticiler, 2020 yılının başında Malta-Afrika Ortaklık Stratejisi belgesi yayımlamış; 2020-2025 yıllarını kapsayan bu hedef doğrultusunda dış politikanın en öncelikli konularından birisinin ülkenin Afrika açılımı olacağını tüm dünyaya ilan etmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak kıtadaki diplomatik ağını güçlendirme hamlesi yapan Valetta yönetimi, kıtada kendine 'kapı' olarak seçtiği ve bölgesel merkez olarak gördüğü bazı ülkelerde büyükelçilik ya da diplomatik bakımdan aynı değerde olan Yüksek Komiserlik açmıştır. Batı Afrika ülkesi Gana, bu anlamda Malta'nın 2010'lu yıllarda başlattığı ama 2020'de yayımlanan ortaklık stratejisi belgesi ile ete kemiğe büründürdüğü yeni Afrika politikasındaki en başarılı örnek olarak gösterilebilir. Gana'nın başkenti Akra'da açılan Yüksek Komiserlik ve bununla birlikte artan siyasi ve iktisadi ilişkiler, Gana'yı Malta'nın ihracat listesinde 10'uncu sıraya kadar tırmandırmıştır. Gana'da yatırım yapan Maltalı şirketlerin sayısı artmış, bu etkileşimle paralel olarak Gana'da az da olsa bir Malta diasporası oluşmuştur. Gana'da yakalanan başarının arkasında iki ülkenin İngiliz Milletler Topluluğu üyesi olması ve aynı dili konuşabilmesi de şüphesiz etkili olmuştur. Malta'nın amacı Afrika'nın batısında elde ettiği bu başarıyı Etiyopya ile kıtanın doğusunda ve Namibya ve Ruanda ile Afrika'nın güneyinde tekrarlamaktır. Etiyopya'da açılan büyükelçilik (Afrika Birliği'ndeki daimî temsilcilik ile birlikte) ve Güney Afrika'ya atanan mukim olmayan Yüksek Komiser, bu söz konusu vizyonun sahadaki izdüşümleridir.

Malta, dış politika adımlarında birçok açıdan küçük devlet özelliklerini birebir taşısa da bazı noktalarda 'küçük devlet' kapasitesini aşan bir vizyon ortaya koymuştur. Örneğin, küçük devletlerin dış politikasının ana omurgası ekonomik çıkardır. Malta'nın dış politikası da ekonomik fayda üzerine kuruludur. Malta-Afrika Ortaklık Strateji Planı'nın başlıca amaçlarından biri, Malta'nın yeni pazar arayışı ve kıtadaki ülkelerle ticaretin arttırılmasıdır. Malta'nın dış ilişkilerini yöneten bakanlığın isminin bile 'Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı' olması; bir anlamda

ülkenin dış ilişkilere bakış açısını yansıtmaktadır. Diğer bir örnek olarak Malta'nın uluslararası kuruluşlarda aktif yer alma çabası gösterilebilir. Uluslararası ilişkilerde, uluslararası kuruluşların, küçük devletlerin en iyi dostları olduğu belirtilmektedir. Zira, uluslararası kurumlara entegre olmaları, gelişmekte olan küçük devletlere; kırılganlıktan kaynaklanan güvensizliklerini azaltma fırsatı tanımakta ve bu kurumlar içinde meydana gelen süreçlere katılmalarına olanak vermektedir. Uluslararası kurum ve kuruluşlar, küçük devletlerin bölgesel ve küresel anlamda seslerini duyurabilecekleri faydalı araçlar olarak değerlendirilmektedir. Malta'nın dış politikadaki en belirgin özelliklerinden biri de uyguladığı çok taraflı diplomasidir. 2023-2024 döneminde BM Güvenlik Konseyi'nin geçici üyeliğine seçilen Malta, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, İngiliz Milletler Topluluğu, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT), Akdeniz Forumu (FOROMED), Akdeniz için Birlik (AiB), Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (EUROMED), Akdeniz Parlamenter Asamblesi (AKDENİZ-PA), Küçük Devletler Forumu (FOSS), Batı Akdeniz Forumu'nun üyesidir. Küçük devletlerin dış politikasında en önemli stratejik mekanizmalardan biri de çok taraflılıktır, Malta da dış politikasını inşa ederken bu ilkeyi benimsemiştir. Malta, 2024'te çağdaş siyasetini şekillendiren üç olayı anmaktadır: Bunlar bağımsızlığının 60. yıl dönümü, cumhuriyetin ilanının 50. yıl dönümü ve Avrupa Birliği üyeliğinin de 20. yıl dönümüdür.

Malta artık sadece Akdeniz'i temsil etme yükümlülüğünü hissetmekle kalmayıp, daha da önemlisi Afrika için Avrupa'ya bir köprü veya geçit görevi görmeyi amaçlamaktadır ve bunun tersi de geçerlidir. Bu Malta'nın kadim ve güncellenmiş dış politika hamlesidir. Malta'nın Akdeniz'in iki kıyısı arasında sürekli bir diyalog sürdürme çabaları, ülkenin dışışlerindeki rolünü güçlendirmesine yardımcı olacaktır.

Malta yukarıda örnekleri verildiği üzere dış politikada birçok noktada küçük devlet tanımı ile uyumlu hareket ederken, Afrika Ortaklık Strateji Planı ile ancak bölgesel bir gücün girişebileceği bir vizyon ortaya koymuştur. Malta, Avrupa'da Afrika kıtasının tamamına yönelik bir ortaklık planı hazırlayan ilk ülkedir. Malta'nın 2020 yılındaki bu adımını İspanya, İtalya ve Romanya takip etmiştir. Soğuk Savaş döneminde egemen bir devlet olarak ortaya çıktığı ve bu dönemin sonunda “reşit olduğu” için Malta'nın dünya görüşü yerleşiktir. Eşsiz coğrafi konumu ve AB üyeliği de onu iddialı ve belki de daha büyük devletlerinkine benzer pozisyonlar almaya zorlamaktadır. AB'nin dış politika açısından sınırlı rolü Malta'nın inisiyatif almasına olanak

sağlamaktadır. Bununla birlikte, AB'nin Akdeniz için bir pozisyon alırken, kıtanın kuzeyine kıyasla her zaman biraz daha zayıf olduğu ve bölgeye ilişkin anlayışının en iyi ihtimalle faydacı ve ilkel olduğu da bir gerçektir. Brüksel'in bu pozisyonu da Malta'yı sınırlarını daha fazla zorlamaya itmektedir.

Malta'nın Afrika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirme motivasyonu, siyasi güç devşirme ya da askeri birtakım hedeflerden ziyade iktisadi ve diplomatik çıkarlardır. Avrupa Birliği'nin Afrika kıtasının en büyük iktisadi partneri olması, Malta'nın AB üyeliği, konumunun iki kıta arasında hem ticaret yolu üzerinde bulunması hem de lojistik anlamında potansiyeli olması ve özellikle Afrika'nın kuzeyi ile hiçbir Avrupa ülkesinin sahip olmadığı tarihi ilişkilere sahip olması; ekonomisi büyüyen Malta'nın ekonomisi büyüyen Afrika kıtasında yerini almak istemesi sonucunu doğurmuştur. Diğer yandan BM'ye üye 193 ülkeden 54'ü Afrika'da bulunmaktadır. Malta 2022 yılında, 2023-2024 yılları için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin geçici üyeliğine seçilmiştir. Gerçekleştirilen oylamada 193 üyeden 185'inin oyunu almayı başarmıştır. Bu vaka da Malta'nın ya da herhangi bir ülkenin Afrika'daki diplomatik nüfuzunun ne anlama gelebileceğinin en basit örneği olarak okunabilir.

Malta'nın Afrika açılımının arkasındaki beyinlerden biri olan ülkenin Afrika Birliği Daimî Temsilcisi ve Etiyopya Büyükelçisi Sayın Ronald Micallef ile teze katkı sunması için gerçekleştirilen söyleşide, Maltalı diplomat ülkesinin Afrika Ortaklık Strateji Planı'nın 2020-2025 yıllarını kapsayan ilk döneminde başarılı bir performans ortaya koyduğunu belirtmiştir. Bu beş yıllık ilk dönemde Gana ve Etiyopya'da iki büyükelçilik açılmıştır. Büyükelçi Micallef, gelecek yıl içinde ortaklık stratejisinin yeni bir beş yıllık planla daha da ilerleyeceğini açıklamıştır. Malta'nın ticaret rakamlarına bakıldığında öncelikle Gana'da büyük bir başarıya imza attığını vurgulayan Maltalı diplomat, aynı başarının Etiyopya'da gerçekleşmemesini, ülkede 2020-2022 yılları arasında yaşanan iç savaşa bağlamış, gelecek beş yıl içinde, Malta'nın Etiyopya'daki emeklerinin meyvesini alacağını ifade etmiştir. Malta'nın kıtada, ormanda bir fare olduğunu ve fillerle (büyük güçler) ortaklık kurmayı hedeflediğini söylemiştir. Maltalı şirketlerin kıtada tarım ve sanayi gibi konvansiyonel yatırımlar yerine bilişim, yapay zekâ, siber güvenlik ve mavi ekonomi gibi alanlarda ilerlediğinin altını çizen Büyükelçi Micallef, Malta'nın finansal ve insan kaynağı bağlamında limitlerini bildiği ve kıtanın geleceğine yatırım yaptığını aktarmıştır. Maltalı diplomat, ülkesinin 'küçük devlet' kategorisi içinde sayılmasına rağmen böyle bir açılımı

gerçekleştirmesinin çok doğal olduğunu, Cibuti'den Gana'ya giden her geminin Akdeniz'de Malta'da demirlediğini, kıtadan Avrupa'nın kuzeyine giden bütün uçakların Malta'nın üzerinden geçtiğini ifade ederek, ülkesinin Avrupa ve Afrika arasında eşsiz bir konuma sahip olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan, ülkesinin AB üyesi olmasının Afrikalı ülkeler için çok cazip görüldüğünü kaydeden Büyükelçi Micallef, Malta'nın tarihsel olarak da Afrikalı ülkelerle birçok ortak noktası bulunduğunu dile getirmiştir. Ülkesinin Avrupa'da Avrupalılar tarafından sömürgeleştirilen birkaç ülkeden biri olduğunu ve bağımsızlık mücadelelerinin Afrikalı ülkelerle çok benzediğini ifade etmiştir. Afrikalı ülkelerin kendi potansiyellerine ulaşmaları için ortaklara ihtiyaç duyduğunu söyleyerek, Malta'nın da bu süreçte Türkiye ve Japonya gibi güçlerle ortaklıklar geliştirerek Afrikalı ülkelerin kalkınmasına yardımcı olmak istediğini söylemiştir.

KAYNAKÇA

- Ministry for Foreign Affairs of Malta. (2024, 12 10). *Malta's Foreign Policy Statement*. <https://foreign.gov.mt/wp-content/uploads/2024/11/Foreign-Policy-Statement-Strategic-Framework-2025-2026v2.pdf> adresinden alındı
- Al Jazeera. (2024, 09 19). *UN votes against Israel's occupation of Palestine: Will it change anything?* <https://www.aljazeera.com/news/2024/9/19/unga-resolution-against-palestine-occupation-will-it-change-anything> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2021, 01 14). *Arap Baharı'nın ilk devriminin üzerinden 10 yıl geçti*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arap-baharinin-ilk-devriminin-uzerinden-10-yil-gecti/2109556> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2022, 02 27). *Avrupa'dan yeni Afrika atılımı çabası*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/avrupadan-yeni-afrika-atilimi-cabasi/2516603> adresinden alındı
- Attard, J. (2020, 08 21). *SMALL STATES AND CRISIS MANAGEMENT: A CASE STUDY OF MALTA DURING THE LIBYAN ARAB SPRING*. Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta.
- Aybar, P. D. (2015, 11 13). *Afrikalı Liderleri Çileden Çıkaran Malta Zirvesi Çözümü Türkiye'ye Bıraktı*. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/22612/afrikali_liderleri_cileden_cikaran_malta_zirvesi_cozumu_turkiye_birakti adresinden alındı
- Azzopardi, S. Z. (2020, 11 05). *An EU-Africa partnership*. <https://timesofmalta.com/article/an-eu-africa-partnership-stefan-zrinzo-azzopardi.829543> adresinden alındı
- Balcı, A. (2020). Realizm. Ş. Kardaş, & A. Balcı içinde, *Uluslararası İlişkilere Giriş* (s. 119-147). İstanbul: Küre Yayınları.
- Baldacchino, G. (2002). A Nationless State? Malta, National Identity and the EU. *West European Politics*, s. 191-206. 2024 tarihinde <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/13619> adresinden alındı
- Bayram, M. (2019, 12 27). Küçük Devlet Dış Politikası: Angola Örneği. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), s. 90-114. 06 2024 tarihinde alındı
- BBC Türkçe. (2017, 02 03). *Avrupa Birliği'nden Malta'da göçmen zirvesi*. <https://www.bbc.com/turkce:https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38854131> adresinden alındı
- Blondy, A. (1994). Malte, des occupations française et britannique à l'indépendance. *Müslüman dünyasının ve Akdeniz'in incelemesi Le carrefour maltais*(71), s. 143-150. 2024 tarihinde alındı
- Bloomberg. (2011, 01 15). *Tunisia President Turns Over Power to Prime Minister*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2011-01-13/tunisia-president-to-stand-down-in-2014-slash-prices-amid-riots> adresinden alındı
- Boztaş, A. (2019). Türkiye'nin Proaktif Denge Politikasının Tarihsel Süreci. *InTraders Academic Platform*, s. 207.

- Briguglio, L. (2016). *Climate Change and Small Island States with reference to Malta*. University of Malta. <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/41936> adresinden alındı
- Calleya, S. C. (2022, 07). Malta's geo-strategic reality. *IPS Journal*(4), s. 26-33. <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/110809> adresinden alındı
- Camilleri, I. (2011, 03 11). *Malta insists on non-military solution*. Times of Malta: <https://timesofmalta.com/article/malta-insists-on-non-military-solution.354153> adresinden alındı
- Camilleri, M. A. (2018). *A Materialist Revision Of Maltese History 1919-1979* (1 b., Cilt 1). Valletta: Sensiela Kotba Soçjalisti. <https://markcamilleri.org/product/a-materialist-revision-of-maltese-history-1919-1979/> adresinden alındı
- Carammia, M., & Pace, R. (2022). Malta: Party Politics in a Small Island State. F. Bértoa, & P. Dumont içinde, *Party Politics in European Microstates*. Routledge. doi:10.4324/9781315206776-7
- Carnegie Endowment for International Peace. (2024, 05 06). *9 of the 20 Fastest-Growing Economies Worldwide in 2024 Will Be in Africa*. <https://carnegieendowment.org/carnegie-africa-program-newsletter/9-of-the-20-fastest-growing-economies-worldwide-in-2024-will-be-in-africa?lang=en> adresinden alındı
- Casa, D. (2012, 12 13). *The Arab Spring: two years on*. <https://timesofmalta.com/article/The-Arab-Spring-two-years-on.449371> adresinden alındı
- Cassar, C. (2000). *Concise History of Malta*. Londra: Mireva.
- CIA. (1980, 08 21). *Malta-Libya Relations*. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP85T00287R000101910002-0.pdf>. adresinden alındı
- Cordina, J. C. (2011, 10 12). *Malta Independent*. <https://www.independent.com.mt/articles/2011-10-12/opinions/malta-and-libya-here-we-go-again-300062/cookie-declaration> adresinden alındı
- DeBattista, A. P. (2016). 'Playing one side against the other' Malta's Foreign Relations in the age of Detente (1969-1979). D. Mallia içinde, *Melita Historica* (Cilt 17, s. 57-86). Malta Historical Society. 2024 tarihinde alındı
- DeBattista, A. P. (2024, Kasım 01). Malta'nın Afrika'daki dış politikası. (N. B. Özyurt, Röportaj Yapan)
- Debattista, M. J. (2023, 08). MALTA'S FOREIGN POLICY ON IRREGULAR MIGRATION. https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/121458/1/2318MADDST500500014425_1.PDF adresinden alındı
- Debono, C. (2015, 11 01). <https://timesofmalta.com/article/malta-braces-itself-as-italy-embarks-on-the-path-of-war.590560> adresinden alındı

- Debono, C. (2015, 10 18). *Times of Malta*.
<https://timesofmalta.com/article/malta-at-the-start-of-the-1935-abyssinian-crisis.588748>
adresinden alındı
- Debono, J. (tarih yok).
<https://www.maltatoday.com.mt/news/national/12413/when-we-loved-the-colonel> adresinden
alındı
- Debono, J. (2011, 08 31). *When we loved the Colonel*.
<https://www.maltatoday.com.mt/news/national/12413/when-we-loved-the-colonel> adresinden
alındı
- DEİK. (2022, 08). *Malta Bilgi Notu*. <https://deik.org.tr/uploads/malta-bilgi-notu-agustos-2022.pdf>
adresinden alındı
- Diplomat Magazine. (2022, 03). *His Excellency Mr Yassine El Oued, Ambassador of Tunisia*.
<https://features.diplomatmagazine.com/ambassador-of-tunisia/index.html> adresinden alındı
- Dursun, S. (2018, 05). Küçük Devlet Dış Politika Analizi: Gürcistan ve Tunus Örnekleri. *Doktora Tezi*.
Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elman, M. F. (1995). The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard.
British Journal of Political Science, 25(2), s. 171-217. <https://www.jstor.org/stable/194084>
adresinden alındı
- Ersoy, E. (2019). Realizm. R. Gözen içinde, *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (s. 165-196). İstanbul: İletişim
Yayınları.
- EU. (2024, 06 01). *Malta*.
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/malta_en
adresinden alındı
- EU: *Malta Overview*. (2024, 10 1).
https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/malta_en
adresinden alındı
- EuroMed. (2024). *Migrants and Refugees: Malta*.
<https://euromedrights.org/migrants-and-refugees-in-malta/> adresinden alındı
- European Interest. (2023, 05 25). *Government of Malta commemorates Africa Day*.
<https://www.europeaninterest.eu/government-of-malta-commemorates-africa-day/> adresinden
alındı
- Eurostat. (2024, 05). *Demography of Europe – 2024 edition*.
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2024> adresinden
alındı
- Fanabc. (2024, 03 12). *Ethiopia Would Be Among Malta's Key Partners In Africa: Envoy*.
<https://www.fanabc.com/english/ethiopia-would-be-among-maltas-key-partners-in-africa-envoy/>
adresinden alındı

- Fanabc. (2024, 03 13). *Maltese Companies Exploring Areas Of Collaboration With Ethiopian Counterparts*. <https://www.fanabc.com/english/maltese-companies-exploring-areas-of-collaboration-with-ethiopian-counterparts/> adresinden alındı
- Fiott, D. (2010, 6). How Europeanized Has Maltese Foreign Policy Become? *Mediterranean Quarterly*, 21(3), s. 104-118.
- Fox, A. B. (1959). *The Power of Small States: Diplomacy in World War II*. Londra: University of Chicago Press.
- Frontex. (2024). *migratory map*. <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/> adresinden alındı
- Gauci, V. J. (2005). *The Genesis of Malta's Foreign Policy: A Personal Account*. Agenda Publishers.
- Gönlübol, M. (1978). *Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Graphic Online. (2023, 01 30). *Malta opens High Commission in Accra*. <https://www.graphic.com.gh/news/general-news/malta-opens-high-commission-in-accra.html> adresinden alındı
- Grima, C. (2010, 08). The Impact of EU membership on Small State Foreign Policy: The Case of Malta. University of Malta.
- Grimaud, J. M. (2018). *Small States and EU Governance: Malta in EU Decision-Making Processes*.
- Gün, B. (2022, 07). Sahra Altı Afrika Devletlerinin Denge Politikaları: Bölgesel Bir Analiz. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara. doi:0000-0003-4657-6665
- Handel, M. (1990). *Weak States in the International System*. Londra: Frank Cass.
- İbrahimoglu, T. (2014). Çokkutuplu dünyaya doğru ilerlerken uluslararası ilişkilerde denge politikası analizi. *Special Issue on the Proceedings of the 3rd ISCS Conference*. 2, s. 138-147. International Journal of Science Culture and Sport. doi:<https://doi.org/10.14486/IJSCS86>
- IMF . (2024, 06 28). *Direction of Trade Statistics*. <https://data.imf.org/?sk=9d6028d4-f14a-464c-a2f2-59b2cd424b85&sid=1515619375491> adresinden alındı
- Joffé, G. (2015). Relations between Libya, Tunisia and Malta up to the British. V. Leitch içinde, *Libyan Studies* (s. 65-73). Cambridge University Press.
- Kaddari, İ. (2023, 05 12). *Lovin Malta*. <https://lovinmalta.com/international/malta-strengthens-ties-with-rwanda-as-strategic-partner-in-the-heart-of-africa/> adresinden alındı
- Keyman, F. (2021). Realizm. P. D. SARAÇ içinde, *Sosyal Bilimler Aksiklopedisi* (Cilt 3, s. 318). Ankara: TÜBİTAK. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/realizm_uluslararası_iliskiler adresinden alındı

- Koeb, E., & Hohmeister, H. (2009, 12). *The revision of article 13 on Migration of the Cotonou Partnership Agreement*. https://migreurop.org/IMG/pdf/revision_of_art_13_181209.pdf adresinden alındı
- Kotchikian, A. (2008). *The Dialectics of Small States: Foreign Policy Making in Armenia and Georgia*. Saarbrücken: VDM Verlag.
- Krause, V., & Singer, J. (2001). Minor Powers, Alliances, and Armed Conflict: Some Preliminary Patterns. E. Reiter, & H. Gärtner içinde, *Small States and Alliances* (s. 15-23). Heidelberg: Physica.
- Kutys, P. (2009). Small states Inside the EU: Strategies for pursuing their National. *Bridges / Tiltai*, 47(4), s. 1. https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A1%3A16202401/detailv2?sid=ebsco%3Aocu%3Arecord&id=ebsco%3Agcd%3A47566106&bquery=IS%201392-3137%20AND%20VI%2047%20AND%20IP%204%20AND%20DT%202009&page=1&link_origin=scholar.google.com adresinden alındı
- Lafi, N. (1994). Les relations de Malte et de Tripoli de Barbarie au XIXe siècle. *Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée*(71), s. 127-142. 2024 tarihinde https://www.persee.fr/doc/remmm_0997-1327_1994_num_71_1_1639 adresinden alındı
- Lee, M. (2006). *How do small states affect the future development of the E.U.* Nova Science.
- Libya Herald. (2024, 04 25). *Libyan-Maltese Forum for Trade and Export to be held in Malta from 24-26 April*. <https://libyaherald.com/2024/03/libyan-maltese-forum-for-trade-and-export-to-be-held-in-malta-from-24-26-april/> adresinden alındı
- Libya Observer. (2024, 05 28). *Malta opens new visa application center in Libya's Misrata city*. <https://libyaobserver.ly/travel/malta-opens-new-visa-application-center-libyas-misrata-city> adresinden alındı
- Luke, H. (1950). Malta: an Account and an Appreciation. *International Affairs*, s. 119. doi:<https://doi.org/10.2307/3016891>
- Maass, M. (2009). The elusive definition of the Small State. *International Politics*, 46, s. 65-83.
- Macro Trends - Malta GDP. (2024, 10 1). <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/MLT/malta/gdp-gross-domestic-product> adresinden alındı
- Malta Business. (2020, 01 09). *Malta launches its first strategy for growth and partnership with Africa*. <https://www.maltabusiness.it/>
<https://www.maltabusiness.it/en/malta-launches-its-first-strategy-for-growth-and-partnership-with-africa/> adresinden alındı
- Malta Business. (2020, 01 09). *Malta launches its first strategy for growth and partnership with Africa*. <https://www.maltabusiness.it/en/malta-launches-its-first-strategy-for-growth-and-partnership-with-africa/> adresinden alındı
- Malta Business. (2024, 03 11). *Malta and Ghana renew their relationship after 50 years*. <https://www.maltabusiness.it/en/malta-ghana-renew-relationship/> adresinden alındı

- Malta Business Weekly. (2023, 01 23). <https://maltabusinessweekly.com:https://maltabusinessweekly.com/trademalta-concludes-a-successful-business-mission-to-ghana/21649/> adresinden alındı
- Malta Dışişleri Bakanlığı . (2019, 05 21). *Signing of a Memorandum of Understanding between Malta and Seychelles*.
<https://foreign.gov.mt/missions-press-releases/signing-of-a-memorandum-of-understanding-between-malta-and-seychelles/> adresinden alındı
- Malta Dışişleri Bakanlığı. (2022, 02). *Malta's Foreign Policy*.
<https://foreigncms.gov.mt/en/government/documents/ministry%20for%20foreign%20affairs%20-%20foreign%20policy%20strategy.pdf> adresinden alındı
- Malta Foreign Ministry. (2024, 06 30). Malta Foreign Ministry's web page:
<https://foreign.gov.mt/missions/> adresinden alındı
- Malta in EU. (2022, 07 09). *Malta elected by an absolute majority to the United Nations Security Council*.
<https://maltaineu.gov.mt/en/Pages/Press%20Releases/PR180.aspx> adresinden alındı
- Malta Independent. (2024, 01 17). *Malta and Egypt agree on strengthening cooperation in energy sector*.
<https://www.independent.com.mt/articles/2024-01-17/local-news/Malta-and-Egypt-agree-on-strengthening-cooperation-in-energy-sector-6736257851> adresinden alındı
- Malta Independent. (2024, 03 13). *TradeMalta organises its first Trade Mission to Ethiopia*.
<https://www.independent.com.mt/articles/2024-03-13/business-news/TradeMalta-organises-its-first-Trade-Mission-to-Ethiopia-6736259356> adresinden alındı
- Malta Independent Online. (2024, 01 08). *1,391 third country nationals found living in Malta illegally and deported during 2023*.
<https://www.independent.com.mt/articles/2024-01-08/local/1-391-third-country-nationals-found-living-in-Malta-illegally-and-deported-during-2023-6736257631> adresinden alındı
- Malta Middlesex University. (2024, 07). *Country support - Nigeria*.
<https://www.mdx.edu.mt/courses/help-with-your-application/international-students/nigeria> adresinden alındı
- Malta seeks to strengthen bi-lateral relations with Namibia through trade*. (2021, 01 28).
<https://www.trademalta.org/malta-seeks-to-strengthen-bi-lateral-relations-with-namibia-through-trade/> adresinden alındı
- Malta, G. s. (2024). *A BRIEF OVERVIEW OF THE ADMINISTRATIVE SYSTEM IN MALTA*. Government Synopsis:
<https://www.gov.mt/en/Government/Government%20of%20Malta/Synopsis/pages/governance-synopsis.aspx> adresinden alındı
- Malta-Africa Strategy Partnership. (2020). *Malta-Africa Strategy Partnership 2020 2025*.
<https://sustainabledevelopment.gov.mt/wp-content/uploads/2021/10/Africa-Strategy-2020-2025.pdf> adresinden alındı

- MaltaTrade. (2021, 01 28). *Malta seeks to strengthen bi-lateral relations with Namibia through trade*. <https://www.trademalta.org/malta-seeks-to-strengthen-bi-lateral-relations-with-namibia-through-trade/> adresinden alındı
- Micallef, R. (2024, 12 10). *Malta's Foreign Policy in Africa and Malta's Africa Strategy*. (N. B. Özyurt, Röportaj Yapan)
- Ministry for Foreign Affairs of Malta. (2024, 12 10). *Foreign Diplomatic Representation Accredited to Malta*. <https://affarijietbarranin.gov.mt/wp-content/uploads/2023/05/Foreign-Diplomatic-Representation-accredited-to-Malta.pdf> adresinden alındı
- Ministry for Foreign Affairs of Malta. (2024, 12 10). *Malta's Foreign Policy Statement 2025-2026*. <https://foreign.gov.mt/wp-content/uploads/2024/11/Foreign-Policy-Statement-Strategic-Frame-work-2025-2026v2.pdf> adresinden alındı
- Ministry for Foreign and European Affairs and Trade. (2022, 02 01). *Malta's Foreign Policy Strategy*. <https://foreign.gov.mt/wp-content/uploads/2023/04/Foreign-Policy-Strategy.pdf> adresinden alındı
- Missio Malta. (2024, 07). *Help fund Missio's active projects*. <https://missio.org.mt/projects/> adresinden alındı
- Mission Fund. (2024, 07). *On going project*. <https://www.missionfund.org.mt/on-going-projects-2/> adresinden alındı
- Mission Fund. (2024, 07). *Our Reasons*. <https://www.missionfund.org.mt/our-causes/> adresinden alındı
- Mission Fund. (2024, 07). *Past Projects*. <https://www.missionfund.org.mt/projects-main-page/past-projects/> adresinden alındı
- Morrow, J. D. (1991). *Alliances and Asymmetry: An Alternative to the Capability Aggregation Model of Alliances*. *American Journal of Political Science*, s. 904-933.
- Neumann, I., & Gstöhl, S. (2006). Introduction: Lilliputians in Gulliver's World. C. Ingebritsen içinde, *Small States in International Relations* (s. 3-36). University of Washington Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctvcwnw88> adresinden alındı
- Novikova, I. (2023). *Small States in International Relations: Some Theoretical Aspects*. V. Panchenko içinde, *Herald of the Russian Academy of Sciences* (s. 890-901). doi:<https://doi.org/10.1134/S1019331622150072>
- OECD. (2024, 06 15). *The Observatory of Economic Complexity*. <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/mlt/partner/nam?dynamicBilateralTradeSelector=year2022> adresinden alındı
- OECD World. (2023, 06 15). *Malta-Gana ticaret verileri*. <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/mlt/partner/gha?dynamicProductBalanceYearSelector=year2017&dynamicBilateralTradeSelector=year2022> adresinden alındı

- Orakçı, D. S. (2023, 01 13). *ABD-Afrika Ticari İlişkilerinde AGOA*. <https://www.insamer.com/tr:https://www.insamer.com/tr/abd-afrika-ticari-iliskilerinde-agoa.html> adresinden alındı
- Pace, R. (1999). Malta's Foreign Policy in the 1990s. T. C. Stelios Stavridis içinde, *The Foreign Policies of the European Union's Mediterranean States and Applicant Countries in the 1990s*. St. Martin's Press. doi:10.1007/978-1-349-27161-0_9
- Pace, R. (2003). Malta and EU Membership: Adaptation, Change and Modernisation. *Agora without Frontiers*, 8(4), s. 365-382.
- Pace, R. (2024). 20 Years of EU Membership. *Malta's foreign and security policy in twenty years of EU membership : A Small State's strengths and weaknesses in world politics*. University of Malta. Institute for European Studies. <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/121972> adresinden alındı
- Pirotta, J. (1985, 1 1). The strategy of unruffled persistence: Borg Olivier's 1952 negotiations with the British government. *Melita Historica*, 9(2), s. 171-184. 2024 tarihinde http://josephmpirotta.com/main/Publications_files/STRATEGY%20OF%20UNRUFFLED%20PERSISTENCE.pdf adresinden alındı
- Pizzoni, G. (2022). British Power in the Mediterranean: Sea Protests and Notarial Practice in Nineteenth-century Malta. *THE JOURNAL OF IMPERIAL AND COMMONWEALTH HISTORY*, 50(5), s. 829-859. doi:<https://doi.org/10.1080/03086534.2022.2086206>
- Reuters (Yöneten). (1979). *Malta: Celebrations as last contingent of British troops leave Malta* [Sinema Filmi]. <https://www.britishpathe.com/asset/239550/> adresinden alındı
- Rose, G. (1998, 10). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *World Politics*, 51(1), s. 144 - 172. doi:<https://doi.org/10.1017/S0043887100007814>
- Rudolf, U. J. (2019). *Historical Dictionary of Malta* (3 b.). Londra, İngiltere: Rowman & Littlefield.
- Smith, S. C. (2007, 03 01). Integration and Disintegration: The Attempted Incorporation of Malta into the United Kingdom in the 1950s. *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, 35(1), s. 49-71. doi:10.1080/03086530601143396
- Statista. (2024, 10 24). *Number of immigrants arrived by sea and by land in Europe between January and October 2024, by country of first arrival*. <https://www.statista.com/statistics/1095009/number-of-immigrants-arrived-by-sea-and-by-land-in-europe-by-country-of-arrival/> adresinden alındı
- Tepebaş, U. (2021, 01 14). *Afrika Kitasal Serbest Ticaret Alanı (AfCFTA): Fırsatlar ve Sorunlar*. TASAM: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/61771/afrika_kitasal_serbest_ticaret_alani_afcfta_firsatlar_ve_sorunlar adresinden alındı
- The Council of the European Union*. (2024, 10 1). <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/2004-enlargement-facts-and-figures/> adresinden alındı

- The Malta Chamber. (2024, 05 02). *20 Years of EU Membership – Malta's Prosperity and the Path Forward*.
<https://maltachamber.org.mt/20-years-of-eu-membership-maltas-prosperity-and-the-path-forward/> adresinden alındı
- The Times of Malta. (2010, 03 14). *New Institute to promote Maltese culture, language abroad*.
<https://timesofmalta.com/article/new-malta-cultural-institute-to-help-maltese-abroad.298226> adresinden alındı
- The Times of Malta. (2014, 09 14). *So who are the 'real' Maltese?*
<https://timesofmalta.com/article/So-who-are-the-real-Maltese-.535578> adresinden alındı
- Times of Malta. (2013, 09 02). *Malta strikes favourable oil, gas procurement deal with Libya*.
<https://www.timesofmalta.com/article/malta-strikes-oil-procurement-deal-with-libya.484551> adresinden alındı
- Times of Malta. (2014, 12 20). *Government denies Libyan diplomat's interference claim*.
<https://www.timesofmalta.com/article/updated-government-denies-libyan-diplomats-interference-claim.549022> adresinden alındı
- Times of Malta. (2020, 01 20). *Times of Malta*.
<https://timesofmalta.com/article/a-strategy-for-africa.764760> adresinden alındı
- Times of Malta. (2020, 10 02). *UN slams 'shocking' conditions for migrants in Malta*.
<https://timesofmalta.com/article/un-slams-shocking-conditions-for-migrants-in-malta.821692> adresinden alındı
- Times of Malta. (2023, 05 11). *Ian Borg visits Rwanda, meets expanding Maltese businesses*.
<https://timesofmalta.com/article/ian-borg-visits-rwanda-visits-expanding-maltese-businesses.1030895> adresinden alındı
- Times of Malta. (2023, 02 07).
<https://timesofmalta.com/article/ethiopian-prime-minister-abiy-ahmed-ali-malta-official-visit.1012158> adresinden alındı
- TRT Haber. (2015, 11 11). *Malta'da sığınmacı zirvesi başladı*.
<https://www.trthaber.com/haber/dunya/maltada-siginmaci-zirvesi-basladi-215364.html> adresinden alındı
- TRT Haber. (2022, 09 09). *Malta Şövalyeleri için yeni bir sayfa mı açılıyor?*
<https://www.trthaber.com/haber/dunya/malta-sovalyeleri-icin-yeni-bir-sayfa-mi-aciliyor-707555.html> adresinden alındı
- Tür, Ö., & Salık, N. (2017). Uluslararası ilişkilerde “Küçük Devletler”: Gelişimi, Tanımı, Dış Politika ve İttifak Davranışlar. *Uluslararası İlişkiler*, 14(53), 3-22.
- TVM News. (2023, 05 19). <https://tvmnews.mt/en>. TVM News:
<https://tvmnews.mt/en/news/maltese-businessmen-to-open-e10-million-manufacturing-factory-in-ghana/> adresinden alındı

- TWM News. (2024, 07 16). TWM News: <https://tvmnews.mt/en/news/malta-ghana-relations-discussed-during-courtesy-visit/> adresinden alındı
- United States International Trade Commission. (2022, 07 29). *U.S. - SubSaharan Africa Bilateral Trade and Investment*. <https://ustr.gov/sites/default/files/2022-12/SubSaharan2021.pdf> adresinden alındı
- Vox Africa. (2023, 05 14). *Seychelles and Malta to strengthen cooperation in key areas*. <https://voxafrica.com/press/seychelles-and-malta-to-strengthen-cooperation-in-key-areas/> adresinden alındı
- Walta. (2023, 05 23). *Ethiopia, Malta Agree to Cooperate in Tourism, Aviation, Diplomatic Training*. <https://waltainfo.com/ethiopia-malta-agree-to-cooperate-in-tourism-aviation-diplomatic-training/> adresinden alındı
- Walta. (2024, 03 25). *FM Taye Atske-Selassie Confers with His Maltese Counterpart*. <https://waltainfo.com/fm-taye-atske-selassie-confers-with-his-maltese-counterpart/> adresinden alındı
- Wieclawski, J. (2017). Neoclassical Realism And The Crisis Of The Realist Paradigm In Contemporary International Relations. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* (s. 192-219). içinde Varşova: Lazarski University.
- Wivel, A. (2021). The Grand Strategies of Small States. T. Balzacq , & R. Krebs içinde, *The Oxford Handbook of Grand Strategy* (s. 490-505). Oxford University Press.
- World Population Review. (2024, 06 01). *GDP Ranked by Country 2024*. <https://worldpopulationreview.com:> <https://worldpopulationreview.com/countries/by-gdp> adresinden alındı
- Xuereb, L. (2006, 06 10). The foreign policy of small states: Focus on Malta between 1964-1979. *Yüksek Lisans Tezi*. Valetta, Valetta, Malta: University of Malta. 05 2004 tarihinde <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/77089> adresinden alındı
- Yeltin, H. (2019). Neoklasik realizm bağlamında son dönem Türkiye-Rusya ilişkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.